

waterschap
**Hollandse
Delta**

waterschap Hollandse Delta

Programmabegroting 2023

Meerjarenraming 2024 - 2027

Voorwoord

Midden in de maatschappij

Beste lezer,

Waar de zomer van 2021 ingrijpende overstromingen bracht in Duitsland, België en Limburg, zagen we ons in 2022 geconfronteerd met grote droogte. Voor Europa de ergste in 500 jaar, concludeerde de Europese Commissie op basis van een onderzoek van The Global Drought Observatory. Als waterschappen stonden we meer dan ooit in de publieke belangstelling. We grepen de gelegenheid met beide handen aan om ons pleidooi te houden voor een andere kijk op hoe we in Nederland omgaan met water.

In maart 2023 worden waterschapsverkiezingen gehouden en wordt het nieuwe bestuur geïnstalleerd. Er zal dan een nieuw college gevormd worden en een nieuw Bestuursprogramma worden opgesteld, dat richting geeft aan de bestuurlijke prioriteiten voor de nieuwe bestuursperiode 2023-2027. Deze bestuursperiode zal nóg meer dan de voorgaande in het teken staan van het veranderende klimaat.

Met de nu voorliggende programmabegroting willen we het nieuwe bestuur daarvoor een basis meegeven, om gesteld te staan voor de grote maatschappelijke opgaven waar onze regio de komende jaren voor staat. Onderwerpen zoals klimaatneutraliteit, ruimtelijke ontwikkelingen en biodiversiteit krijgen de volle aandacht. Door in het beleid (waaronder Waterbeheerprogramma, Wegenbeheerprogramma, Groenbeleidsplan) daarop te anticiperen, neemt waterschap Hollandse Delta ook voor de lange termijn zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid. De focus sluit aan bij de uitgangspunten in de Kaderbrief 2023, die in mei 2022 door de Verenigde Vergadering is vastgesteld.

Nadrukkelijk willen we daarbij als waterschap deel uitmaken van een bredere context. Waar traditioneel de focus lag op technisch beheer, zoeken we nu onze plek en samenwerking in een grotere maatschappelijke omgeving. Als waterschap hebben we immers niet het monopolie op water, maar zijn we deel van een groter geheel. Respect voor elkaars belangen is daarin de sleutel. Om dat goed te kunnen doen, is het noodzakelijk dat wij onze partners kennen, dat wij weten wat ze bezighoudt en dat wij hun wensen en behoeften kennen. Waterschap Hollandse Delta wil midden in de maatschappij staan, is zich bewust van zijn omgeving en heeft oog voor zijn omgeving en de dynamiek die het beheergebied eigen is. Het waterschap werkt doelgericht samen met medeoverheden, stakeholders en maatschappelijke organisaties, waarbij het belang van de waterschapstaken voorop staat in ons handelen.

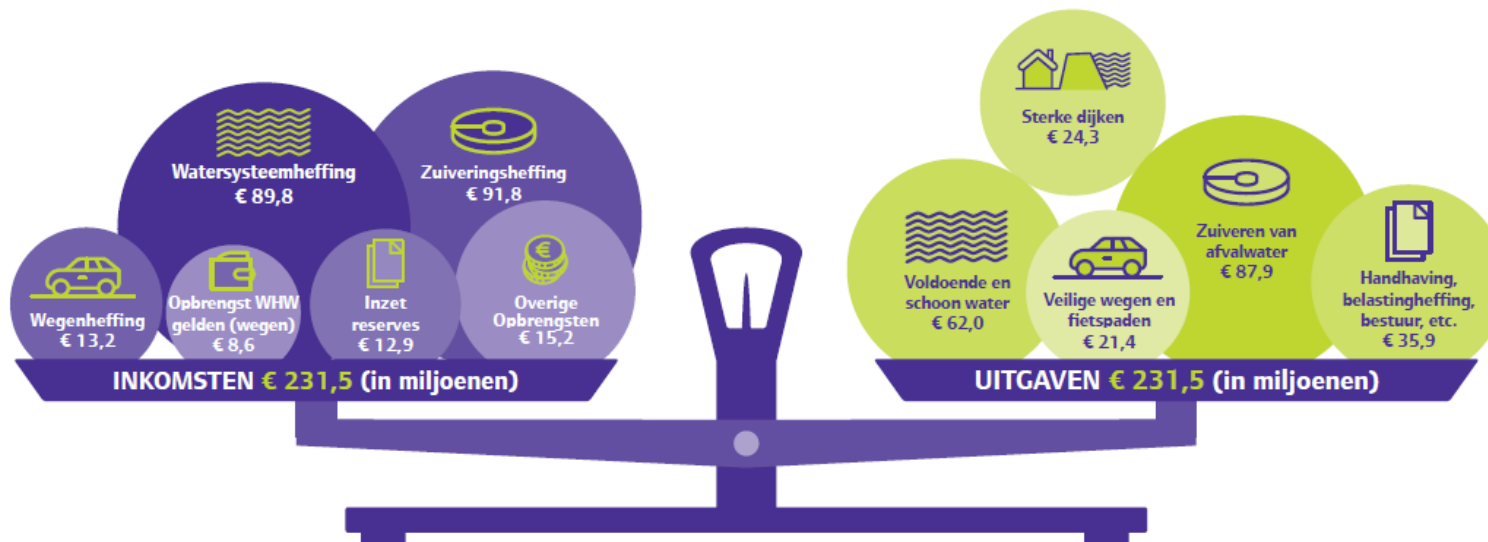
Waterschap Hollandse Delta staat voor zijn taken en verantwoordelijkheden. Het is dan ook onze volle overtuiging dat het bestuur - zowel het zittende bestuur als later in het jaar het nieuwe bestuur - en de ambtelijke organisatie zich ook in 2023 wederom volledig en met volle overgave aan deze taken zullen wijden. Wij plaatsen daarbij de zorg voor droge voeten, veilige wegen en schoon en voldoende water centraal zodat inwoners en bedrijven veilig kunnen wonen, werken en recreëren op de Zuid-Hollandse eilanden. Nu en in de toekomst.

Het college van dijkgraaf en heemraden van waterschap Hollandse Delta

Inhoudsopgave

1	Inleiding en samenvatting begroting 2023	6	5	Financiële overzichten	80
1.1	WSD in kengetallen	6	5.1	Ontwikkeling kosten en opbrengsten	80
1.2	Doorontwikkeling indicatoren en streefwaarden	7	5.2	Ontwikkeling bruto investeringen	81
1.3	Financiële analyse op hoofdlijnen	7	5.3	Overzicht exploitatie van programma's naar taken	82
1.4	Leeswijzer	10	5.4	Overzicht gecompriëerde staat van lasten en baten per programma	83
2	Toekomstbestendig water- en wegbeheer	11	5.5	Balansontwikkeling	84
2.1	We beperken onze negatieve impact op milieu en klimaat	11	6	Vaststelling Programmabegroting 2023 en meerjarenraming 2024-2027	85
2.2	We verbeteren de klimaatbestendige en (water)robuuste inrichting van ons gebied	12	7	Bijlagen	89
2.3	We "vergroenen" en versterken de biodiversiteit	13	7.1	Potentiële investeringen	89
2.4	We gaan anders om met hemelwater	14	7.2	Geplande investeringen	104
3	Programma's	15	7.3	Lopende investeringen	107
3.1	Programma Waterveiligheid	15	7.4	Risico's	111
3.2	Programma Voldoende en Schoon Water	21	7.5	Verbonden partijen	116
3.3	Programma Waterketen	28	7.6	Lijst van begrippen en afkortingen	129
3.4	Programma Wegen	35			
3.5	Bestuur en organisatie	41			
3.6	Algemene dekkingsmiddelen	49			
4	Paragrafen	51			
4.1	Ontwikkelingen sinds vorig begrotingsjaar	51			
4.2	Uitgangspunten en normen	52			
4.3	Incidentele baten en lasten	53			
4.4	Doorbelasting indirecte kosten (Kostentoerekening)	55			
4.5	Reserves en voorzieningen	56			
4.6	Waterschapsbelastingen	60			
4.7	Weerstandsvormogen	68			
4.8	Houdbare overheidsfinanciën	70			
4.9	Financiering	71			
4.10	Verbonden partijen	75			
4.11	Bedrijfsvoering	76			
4.12	Wet open overheid	78			
4.13	EMU-saldo	79			

Inkomsten en uitgaven 2023

Waterschapsbelasting

Enkele voorbeelden:

1 *Inleiding en samenvatting begroting 2023*

De Programmabegroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2027 staan onder druk door een hoge inflatie. Met name naar aanleiding van de oorlog in de Oekraïne is de inflatie in de afgelopen periode sterk gestegen, in Nederland zelfs tot boven de 17%. De oorlog heeft niet enkel een prijsopdrijvend effect op goederen en diensten, maar geeft ook onzekerheden ten aanzien van de continuïteit van energielevering en de levertijden van goederen. Gecombineerd met een krapte aan (gespecialiseerd) personeel leidt dit alles tot een lage voorspelbaarheid, ook op de wat langere termijn. Voor 2023 is bij het opstellen van de budgetten het kader zoals meegeven bij de Kaderbrief 2023 het uitgangspunt geweest waarbij zoveel als mogelijk rekening gehouden is met alle onzekerheden en bekende prijsstijgingen, bijvoorbeeld van energie. Daarbij is ook een (beperkt) bedrag per programma opgenomen voor nu nog niet bekende ontwikkelingen. Mocht de inflatie hoger uitvallen dan nu is voorzien of mochten andere zaken als continuïteit van levering van energie of levertijden van goederen leiden tot knelpunten, dan zal het college bij de Verenigde Vergadering (VV) een voorstel indienen hoe hiermee om te gaan.

De prijsontwikkeling en grote onzekerheid hebben ervoor gezorgd dat er bij de opstelling van de begroting scherpe keuzes gemaakt moesten worden over wat er wel en niet gedaan wordt. Anderzijds kan pas achteraf geconstateerd worden of die scherpe keuzes terecht zijn geweest. Het is daarom van belang om gedurende het begrotingsjaar goed de vinger aan de pols te houden zodat tijdige bijsturing kan plaats vinden.

De keuzes die gemaakt zijn hebben er toe geleid dat in 2023 voor elk van de programma's de maximale regelruimte opgezocht is. Dat wil zeggen, daar waar op basis van de analyse met de bedrijfswaarden en bijbehorende risicomatrix geconcludeerd kon worden dat doorschuiven van activiteiten tot acceptabele risico's leidt, zijn betreffende activiteiten niet opgenomen in de begroting van 2023. Concreet betekent dat bijvoorbeeld dat bij het programma Waterketen in 2023 vooral gefocust gaat worden op uitvoering en minder op (tactische) planvorming. Bij het programma Voldoende en Schoon Water wordt juist meer ingezet op (tactische) planvorming.

Voor alle programma's geldt dat de activiteiten bijdragen aan de ambities en speerpunten vanuit het Waterbeheerprogramma (WBP), Wegenbeheerprogramma (WgBP) en Groenbeleidsplan. Bij de manier waarop we die activiteiten uitvoeren willen we de negatieve impact op milieu en klimaat beperken, het watersysteem klimaatbestendig maken en de biodiversiteit vergroten.

In de hoofdstukken 2 en 3 is opgenomen welke activiteiten in 2023 uitgevoerd gaan worden.

1.1 **WSHD in kengetallen**

Kijk voor kaarten, kengetallen en andere geografische informatie op ons Open Dataportaal: <https://arcg.is/151Svy>

1.2 Doorontwikkeling indicatoren en streefwaarden

Voor de verschillende programma's geldt dat de begroting 2023 een doorvertaling is van de ambities, (lange termijn) doelstellingen en speerpunten uit het WBP en WgBP. Bij elk speerpunt zijn in het WBP en WgBP één of meer subdoelen benoemd. Door aan een subdoel een Kritische Prestatie Indicator (KPI) te koppelen kan de voortgang op het subdoel gemeten worden. In het WBP en WgBP is nog niet voor elk subdoel een KPI bepaald. Ook zijn in het WBP en WgBP de normen/streefwaarden voor 2027 niet opgenomen. De verdere verfijning hiervan vindt plaats in de programmabegrotingen gedurende de planperiode. Daar waar voor een speerpunt met bijbehorende subdoel(en) op dit moment een KPI inclusief norm 2027 en streefwaarde 2023 bekend is, is deze in een tabel bij het betreffende speerpunt opgenomen. Daar waar deze verfijning nog niet gereed is, wordt volstaan met het beschrijven van de activiteiten die in het kader van het betreffende speerpunt uitgevoerd worden.

1.3 Financiële analyse op hoofdlijnen

1.3.1 Exploitatie

Belastingopbrengsten (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Geraamd in Programmabegroting 2022	178,6	185,5	192,1	199,6	207,3	210,3
Mutaties o.b.v. 1e begrotingswijziging - 2022		0,7	0,1	-0,0	0,0	0,0
Mutaties Programmabegroting 2023		8,5	13,0	13,3	16,2	22,2
Noodzakelijke belastingopbrengst	178,6	194,8	205,2	212,9	223,5	232,5
Verhoging in % t.o.v. het vorige jaar		9,1%	5,4%	3,7%	5,0%	4,0%

Belastingopbrengst (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Watersysteemheffing	80,2	89,4	96,6	100,4	104,8	110,7
Wegenheffing	13,4	13,2	15,7	17,0	18,0	18,8
Zuiveringsheffing	84,7	91,8	92,6	95,2	100,4	102,7
Verontreinigingsheffing	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Netto-belastingopbrengst	178,6	194,8	205,2	212,9	223,5	232,5
Inzet tariefsegalisatiereserve	10,2	6,5	6,4	3,5	2,1	-

Omschrijving (bedragen x 1 mln.)	Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2022 - Jaarschijf 2023	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Waterveiligheid	22,2	21,7	20,2	22,2	23,4	23,1	24,0	25,1
Voldoende en Schoon Water	48,8	55,1	54,9	58,5	60,5	61,6	62,3	63,7
Waterketen	71,4	80,1	80,7	83,7	83,5	84,6	88,7	89,7
Wegen	10,9	13,4	13,6	11,7	13,9	14,9	15,7	16,1
Bestuur en Organisatie	23,6	20,7	21,5	27,0	28,5	28,9	29,7	30,6
Dekkingsmiddelen	-178,3	-174,4	-181,2	-190,2	-199,8	-206,5	-216,4	-223,8
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-1,5	16,6	9,8	12,9	10,0	6,5	4,1	1,3
Toevoeging aan reserves	8,1	0,3	0,1	4,0	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves	-13,4	-19,1	-9,1	-16,9	-10,0	-6,5	-4,1	-1,3
Saldo van baten en lasten na bestemming	-6,8	-2,2	0,7	-	-	-	-	-

1.3.2 Investerings

Onderstaande tabel bevat het inzicht in de verwachte uitgaven (bruto investering) van de potentiële, geplande en lopende investeringen

Programma (bedragen in 1 mln.)	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Waterveiligheid	2,8	10,8	31,1	4,8	-	-
Voldoende en Schoon Water	12,1	13,9	15,5	13,1	13,8	15,1
Waterketen	14,2	13,2	16,0	55,4	42,7	63,6
Wegen	12,1	15,6	17,4	10,4	9,0	7,5
Bestuur en Organisatie	9,2	3,6	1,5	0,8	0,8	0,8
Eindtotaal	50,4	57,1	81,4	84,5	66,2	87,0

Specificatie van de investeringsuitgaven (bruto investering) 2023 gesplitst naar status investeringen

Programma (bedragen x € 1 mln.)	Totaal	Potentieel	Gepland	Lopend
Waterveiligheid	10,8		10,0	0,8
Voldoende en Schoon Water	13,9	2,2	0,5	11,3
Waterketen	13,2	1,7		11,4
Wegen	15,6	10,1	2,0	3,5
Bestuur en Organisatie	3,6	0,6		3,0
Eindtotaal	57,1	14,6	12,5	30,1

Het investeringsvolume van 2023 is redelijk vergelijkbaar met dat van 2022. Bij het programma Waterveiligheid zien we in 2023 en 2024 een stijging in verband met de uitvoering van project ZV3T (Zettingsvloeiing derde toetsronde). Dit betreft een Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) project. Vanaf 2026 zijn nog geen HWBP-projecten opgenomen. Dit heeft te maken met de fase waarin de projecten zich bevinden. In de tabellen zijn de bruto investeringsuitgaven weergegeven zodat er een transparant beeld is ten aanzien van de het financiële volume van de uit te voeren activiteiten. De uitwerking van de Asset Lifecycle Management (ALM's) binnen de Waterketen leidt vanaf 2025 tot grotere investeringsvolumes binnen dat programma.

De afgelopen jaren heeft de VV uitgebreid aandacht besteed aan de verbetering van de realisatiegraad van de investeringen. De VV kan permanent de realisatiegraad van de investering volgen via het dashboard mens-werk-geld. Tevens vindt rapportage aan de VV plaats via de planning- en controldocumenten.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 lichten we onze ambities en inspanningen toe, ten aanzien van de maatschappelijke transitieopgaven. Beschrijvingen van de speerpunten voor de programma's Waterveiligheid, Water, Waterketen, Wegen, Bestuur en Organisatie en onze dekkingsmiddelen, volgen in hoofdstuk 3. De toelichtingen zijn opgebouwd aan de hand van de zogenaamde 3 W-vragen: 'Wat willen we bereiken?', 'Wat gaan we hiervoor doen?' en 'Wat mag het kosten?'.

In hoofdstuk 4 zijn de verplichte paragrafen opgenomen die op verschillende onderwerpen, programma overstijgend, inzicht geven in de begroting. Hoofdstuk 5 bevat de financiële overzichten van deze begroting. Het vaststellingsbesluit van de begroting staat in hoofdstuk 6. Tenslotte bevatten de bijlagen overzichten van onze lopende en voorgenomen investeringen, onze verbonden partijen, en een overzicht van gebruikte afkortingen.

Opbouw financiële tabellen exploitatie:

De financiële tabellen van de exploitatie hebben de volgende opbouw:

Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2022 - jaarschijf 2023	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
--------------------	-----------------	---	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------

De eerste kolom bevat de cijfers van de laatste jaarrekening 2021. De tweede en derde kolom bevatten de cijfers van de vastgestelde meerjarenbegroting 2022. Dit betreffen de jaarschijf 2022 en 2023. De vierde tot en met de achtste kolom bevatten de cijfers van deze nieuwe vast te stellen meerjarenbegroting 2023, en wel de jaarschijven 2023 tot en met 2027.

In de toelichting op de programmacijfers, "wat mag het kosten?" lichten we voor de jaarschijf 2023 toe wat er wijzigt. We vergelijken dus de jaarschijf 2023 van de begroting 2022 met de jaarschijf 2023 van de meerjarenbegroting 2023.

2 Toekomstbestendig water- en wegbeheer

Onze planeet staat onder druk door de groeiende wereldbevolking en een toenemend welvaartsniveau. We hebben te maken met klimaatverandering, milieuvervuiling, uitputting van schaarse grondstoffen in de bodem en achteruitgang van de biodiversiteit. Dit alles heeft gevolgen voor de leefbaarheid, de gezondheid van mens, plant en dier en de voedselzekerheid. Aanpassing is nodig om voldoende robuust en veerkrachtig de effecten van klimaatverandering op te vangen. Er moet meer ruimte voor water komen, het watersysteem en de ruimtelijke inrichting moeten we meer in samenhang beschouwen. Kortom: water wordt wat ons betreft weer het “sturend principe” voor de ruimtelijke inrichting.

De ontwikkelingen die op ons afkomen raken ons water- en wegenbeheer in de kern. We zullen er dan ook alles aan moeten doen om verdere klimaatverandering tegen te gaan en ons tijdig aan te passen aan nieuwe omstandigheden. We zetten daarom in op de volgende sporen:

- We beperken onze negatieve impact op milieu en klimaat.
- We verbeteren de klimaatbestendige en (water)robuuste inrichting van ons gebied.
- We "vergroenen" en versterken de biodiversiteit.
- We gaan anders om met hemelwater.

Langs de lijn van deze sporen wordt in de volgende paragrafen toegelicht wat we daarvoor in 2023 gaan doen

2.1 We beperken onze negatieve impact op milieu en klimaat

De internationale afspraken in het Klimaatakkoord van Parijs uit 2015 zijn gericht op het beperken van de opwarming van de aarde tot 1,5 graad Celsius. In de Klimaatwet is vastgelegd dat Nederland hiervoor de CO₂-uitstoot wil verminderen met 49% ten opzichte van 1990 en in 2050 nagenoeg klimaatneutraal wil zijn. In het voorjaar van 2021 heeft de Europese Unie de klimaatdoelstellingen verder aangescherpt naar 55% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990. Naast het tegengaan van klimaatverandering zijn er op Europees en landelijk niveau afspraken gemaakt over het terugdringen van ons grondstoffengebruik.

Ons waterschap heeft zich verbonden aan de nationale klimaatdoelstellingen zoals vastgelegd in het Klimaatakkoord en de doelstellingen uit het Grondstoffenakkoord.

In het waterbeheerprogramma 2022-2027 hebben we de in 2019 vastgestelde ambities uit Maat op Klimaat herbevestigd door aan te geven:

- dat we onze taken in 2030 volledig energieneutraal uitvoeren;
- dat we in 2030 zowel ons gebruik van fossiele brandstoffen als onze CO₂-uitstoot zo veel mogelijk hebben teruggebracht;
- dat we onze taken in 2030 voor de helft circulair uitvoeren;
- en dat we in 2050 een volledig circulair werkend waterschap zijn.

Hiermee werken we aan een klimaatneutraal waterschap. Dit betekent dat we bij de uitvoering van onze taken nagenoeg geen broeikasgasemissies meer zullen uitstoten.

Activiteiten 2023

Om de duurzame doelen dichterbij te brengen, gaan we in 2023 verder met het borgen van het duurzaam denken en handelen binnen Waterschap Hollandse Delta (WSHD). In 2023 passen we de aanpak Duurzaam Grond-, weg- en waterbouw (GWW) structureel toe in alle GWW projecten. Het organisatiebrede duurzaamheidsweb en de daarvan afgeleide duurzaamheidswebben per kerntaak die in 2022 zijn opgesteld vormen hiervoor een waardevolle basis. We versterken het duurzaam opdrachtgeverschap binnen onze organisatie en doen ervaring op met circulair uitvragen, conform de gemaakte afspraken in het Grondstoffenakkoord. Daarnaast maken we een start met het formuleren van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) en tussendoelen voor circulaire economie, gebaseerd op momenteel nog in ontwikkeling zijnde handreikingen van de Unie van Waterschappen. We werken aan de implementatie van de CO2 prestatieladder, het meten en monitoren van het doelbereik en de realisatie van onze energiedoelstellingen, waaronder de opwek van duurzame energie via wind en zon.

2.2 We verbeteren de klimaatbestendige en (water)robuuste inrichting van ons gebied

Het toekomstbestendig maken van ons waterbeheer betekent niet alleen dat we klimaatverandering moeten tegengaan maar ook dat we ons zullen moeten aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering die we nu al ervaren. Dit noemen we klimaatadaptatie. Klimaatadaptatie is een breed begrip. Klimaatadaptatie is het proces waarbij de samenleving zich aanpast aan het veranderende klimaat en de schadelijke gevolgen daarvan probeert te beperken. Die gevolgen doen zich voor in de ruimtelijke inrichting, het waterbeheer, de natuur, de landbouw, tuinbouw en visserij, de gezondheidszorg, de recreatie, het toerisme en bij onze infrastructuur (wegen, spoorwegen, waterwegen, luchtvaart, energie en Informatie- en communicatietechnologie (ICT)).

Om de aanpak van een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van ons land te versnellen is in 2017, als onderdeel van het Deltaprogramma, het eerste Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) verschenen. Het DPRA bestaat uit vier inhoudelijke onderdelen – wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van een overstroming – en beschrijft zeven ambities:

1. Kwetsbaarheden in beeld brengen met behulp van een stresstest.
2. Via een risicodialog komen tot een adaptatiestrategie.
3. Een uitvoeringsagenda met concrete maatregelen opstellen.
4. Klimaatadaptatieve maatregelen koppelen aan andere opgaven in de fysieke leefomgeving.
5. Klimaatadaptatie stimuleren en faciliteren.
6. Klimaatadaptatieve doelen reguleren en borgen.
7. Schade beperken bij calamiteiten (restrisico).

Activiteiten 2023

Om invulling te geven aan de ambities uit het DPRA, gaan we in 2023 samen met onze partners afspraken maken over de uitvoering van de uitvoeringsagenda's voor Ruimtelijke Adaptatie. We starten met de uitvoering en benutten daarbij de impuls gelden Ruimtelijke Adaptatie.

Daarnaast geven we uitvoering aan het doel 'Stimuleren en Faciliteren' uit het Deltaprogramma om bewustwording te vergroten over klimaatadaptief handelen. Dit doen we door kennisdeling en samen te werken in maatschappelijke initiatieven. We identificeren en benutten van concrete meekoppelkansen conform het doel uit het Deltaplan. En we gaan verder met het borgen en implementeren van klimaatadaptief en omgevingsbewust handelen binnen het waterschap.

2.3 We "vergroenen" en versterken de biodiversiteit

Onder invloed van klimaatverandering en milieuvervuiling staat de biodiversiteit mondiaal onder druk. Dat merken we ook in Nederland. Van alle inheemse plant- en diersoorten die we in 1900 in ons land hadden is een groot deel verdwenen, zo blijkt uit onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving. Naast klimaatverandering en milieuvervuiling vormen ook niet-duurzame landbouw, ontbossing, infrastructuur, verstedelijking en energieproductie bedreigingen voor de natuur. In de maatschappij zien we dan ook een toenemende aandacht voor en waardering van "groen".

In 2020 hebben we daarom de Groenvisie Buitengewoon groen vastgesteld, en in 2021 het Groenbeleidsplan 2022-2027 Buitengewoon Groen. Na vaststelling van het groenbeleidsplan zijn we tevens partner geworden in het Deltaplan Biodiversiteitsherstel.

Ons groenbeleid gaat uit van:

- het behouden van de bestaande landschappelijke waarde van het areaal;
- het behouden en waar mogelijk vergroten van de biodiversiteit van het areaal;
- het vergroten van de klimaatadaptieve en klimaatmitigerende waarde van groen;
- het kiezen van alternatieven die onze geloofwaardigheid op het gebied van groen versterken.

Activiteiten 2023

In 2022 is een bomenkader opgesteld. In 2023 wordt dit kader nader uitgewerkt in een boombeheerplan. Verder stellen we een kader voor het maaibeheer vast en stellen we samen met een van de gemeenten een landschapsplan op. Om invulling te geven aan de doelen uit het groenbeleidsplan gaan we in 2023 vooral inzetten op het in kaart brengen van de biodiversiteit in ons areaal en het monitoren van de impact van de door ons getroffen maatregelen. Dit helpt ons, naast het bepalen van de effecten op flora en fauna, bij het formuleren van KPI's om te kunnen sturen op waarden op het gebied van groen. Tot slot kijken we hoe we met pachters kunnen samenwerken om de biodiversiteit te vergroten.

2.4 We gaan anders om met hemelwater

Bij een natuurlijke waterkringloop infiltreert een groot deel van het hemelwater in de bodem. Op die manier wordt het grondwater aangevuld. In het stedelijk gebied is deze kringloop grotendeels verstoord door de aanwezige bebouwing en infrastructuur. Regenwater heeft daardoor niet meer de kans te infiltreren in de bodem, maar wordt vaak direct afgevoerd via het rioolwaterstelsel, waarna het ofwel via het oppervlaktewater wordt afgevoerd, ofwel via de rioolwaterzuivering. Ook in het landelijk gebied is deze kringloop hier en daar verstoord, bijvoorbeeld door verdichte landbouwbodems en lage percentages organische stof in de bodem.

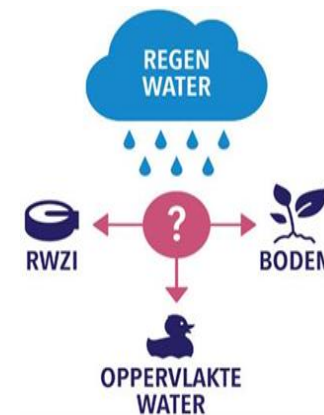
Door het herstel van de natuurlijke waterkringloop en het vergroten van de sponswerking van de bodem kan in droge periodes water beter worden vastgehouden en kan in natte periodes het waterbergende vermogen van bodems beter worden benut. We zetten daarbij dus niet alleen in op hergebruik, vasthouden, bergen en afvoeren maar ook op sparen, aanvoeren, adapteren en accepteren. Bovendien zetten we gelijktijdig in op zowel het landelijk als het stedelijk gebied als op de onderlinge samenhang daartussen.

Met ons hemelwaterbeleid streven we voor de lange termijn (2050) de volgende doelen na:

- ons gebied is zodanig ingericht dat we de sponswerking van bodem en groen optimaal gebruiken;
- het gecombineerde systeem (van buffercapaciteit op en in de bodem, het oppervlaktewater en het rioolstelsel) is in staat om wisselingen van droge en natte periodes op te vangen
- het energieverbruik voor het afvoeren (en schoonmaken) van overtollig hemelwater is geminimaliseerd;
- wat schoon is, moet schoon blijven: we streven naar verregaande scheiding van schoon en vuil water. Vuil water moet naar de Rioolwaterzuiveringsinstallatie (rwzi), schoon water moet terug het gebied in;
- bij de (her)inrichting van gebieden wordt het watersysteem integraal ontworpen, waarbij we de relevante omgevings-, milieu- en maatschappelijke effecten meewegen.

Activiteiten 2023

Om invulling te geven aan de doelen uit het hemelwaterbeleid, heeft het Waterschap in 2023 een ambtelijke kerngroep en adviesgroep opgezet. Hiermee ronden we in 2023 het traject af om de beleidsregels van het Waterschap over compensatie van verhard oppervlak af te stemmen op het hemelwaterbeleid. Daarnaast staat 2023 in het teken van het opstellen van leidende principes / kaders om de input van het waterschap bij ruimtelijke ontwikkelingen zodanig vorm te geven dat ze invulling gaan geven aan de ambities van het waterschap voor de omgang met hemelwater. Dit wordt geen rigide kader, maar omvat feitelijk een speelveld waarvan de grenzen helder zijn en we samen kunnen werken op dit thema met de gebiedspartners van het waterschap.

Bron = STOWA, 2019.22

3 Programma's

In dit hoofdstuk worden de programma's nader beschreven. Per programma wordt inzicht gegeven in de (lange termijn) doelen en speerpunten uit het Waterbeheerprogramma en Wegenbeheerprogramma, en de activiteiten die we hieruit voortvloeiend in 2023 uitvoeren. Achtereenvolgens komen aan bod waterveiligheid, voldoende en schoon water, waterketen en wegen. Tot slot worden de doelstellingen voor bestuur en organisatie toegelicht.

3.1 Programma Waterveiligheid

Het programma waterveiligheid is erop gericht burgers en bedrijven in ons beheersgebied te beschermen tegen overstromingen. Deze bescherming bestaat enerzijds uit het voorkomen dat een overstroming plaatsvindt. Maar omdat absolute zekerheid niet bestaat en er altijd een (kleine) kans is dat er toch een overstroming plaatsvindt, zetten we ook in op maatregelen om de gevolgen van een overstroming zo veel mogelijk te beperken.

Meerlaagse veiligheid

We geven hier invulling aan via het principe van de “meerlaagse veiligheid”. Deze benadering kent drie lagen:

1. Preventie: het beperken van de kans op een overstroming door voldoende hoge en sterke dijken;
2. Ruimtelijke inrichting: het gebied achter de dijken zodanig inrichten dat de gevolgen van een overstroming zo beperkt mogelijk blijven;
3. Crisisbeheersing: het beperken van de gevolgen van een overstroming door een goede crisisbeheersing, evacuatieplannen e.d.

De kern van het programma waterveiligheid is en blijft het bieden van veiligheid tegen overstromingen. Deze taak staat niet ter discussie. Maar vanwege allerlei maatschappelijke ontwikkelingen zoals energietransitie, meer druk op de ruimte en de afnemende biodiversiteit is het van belang om na te denken over de manier waarop we met deze ontwikkelingen om gaan. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 zijn de ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten voor deze planperiode opgenomen. In figuur 3.1 is dit weergegeven.

Waterveiligheid

Ambitie waterveiligheid 2050

We bieden blijvende bescherming tegen overstromingen voor de burgers in ons gebied. Dit doen we robuust waar het moet, natuurlijk waar het kan en slim waar het loont. We realiseren meerwaarde waar dat mogelijk is, maar doen hierbij geen concessies aan de veiligheid.

We voeren onze waterveiligheids-taak op een **duurzame wijze** uit

Dijken en duinen hebben **maatschappelijke meerwaarde**

Het **verminderen** van de **CO2-uitstoot** bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterkeringen

Het **vergroten** van het **meervoudig gebruik** van de waterkeringen

Het **vergroten** van de **biodiversiteit** op de dijken en in de duinen

We werken niet alleen aan het **beperken** van de kans op een **overstroming**, maar ook aan het **beperken** van de **gevolgen**

Het **versterken** van de natuurlijke duinaangroei

Onze dijken en duinen zijn **voldoende sterk** en voldoen aan de wettelijke normen

Het **vergroten** van de **veiligheid** van het gebied achter de dijken en duinen

Het **vergroten** van de **innovativiteit**

Het **op orde** houden van de waterkeringen

■ Lange-termijndoelen 2050

□ Speerpunten 2027

3.1.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Langs de lijn van de speerpunten uit het Waterbeheerprogramma is in deze paragraaf toegelicht wat we daarvoor in 2023 gaan doen.

Speerpunt 1: Het op orde houden van de waterkeringen

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We houden de waterkeringen op orde	Waarborgen van de veiligheid van de waterkeringen	De mate waarin de waterkeringen aan de norm voldoen (,km)	700 km	655 km
	Verbeteren van de inrichting en uitvoering van de zorgplicht	De mate waarin aan de basiseisen voor de zorgplicht wordt voldaan (%)	100%	90%
		De kwaliteit van de informatie (% actueel, betrouwbaar en compleet)	90%	70%

In 2023 gaan we beginnen met de tweede beoordelingsronde primaire waterkeringen. Deze beoordelingsronde duurt, zoals bij wet is vastgelegd, tot en met 2035. De toetsronde voor de genormeerde regionale waterkeringen zetten we voort om deze in 2024 af te ronden. Daarmee krijgen we inzicht in de mate waarin de waterkeringen aan de vigerende norm voldoen. Op de primaire keringen gaan we door met de planvorming voor de versterking van het Normtraject 20-3 Geervliet-Hekelingen, starten we de verkenning voor de versterking van Normtraject 17-3 Oostmolendijk en gaan we door met de uitvoering van het versterkingsproject ZV3T. De versterking van de regionale waterkeringen ronden we in 2023 af.

In het kader van de uitvoering van de zorgplicht onderhouden we de waterkeringen. Naast het gebruikelijke jaarlijks terugkerende maaien van de grasdijken en het, voor zover ze schadelijk zijn, bestrijden van dieren, worden dit jaar ook de oevers van het Kanaal door Voorne opgeknapt. Onzeker is nog of in 2023 kosten gemaakt moeten worden om graafschade door bevers te herstellen. De onderhoudsopgaven die uit inspecties en meldingen blijken, voeren we op basis van risicosturing uit, zodat we in oktober 2023 weer veilig het stormseizoen in kunnen gaan. In 2023 komen we, in het kader van de verbetering van de informatie, met een apart voorstel om de herziening van de legger primaire waterkeringen uit te voeren en gaan we door met het op orde krijgen van onze statische asset informatie.

Speerpunt 2: Het versterken van de natuurlijke duinaangroei

Vanaf 2023 gaan we de in 2022 uitgevoerde werkzaamheden in de Springertduinen monitoren op hun effecten. Daarnaast monitoren we ook de overige duingebieden op hun ontwikkelingen.

Speerpunt 3: Het vergroten van de biodiversiteit op de dijken en in de duinen

In 2023 gaan we door met het door middel van maaibeheer toe laten nemen van de bloem- en kruidenrijkheid van de keringen die wij in eigen beheer en onderhoud hebben. In 2023 wordt een nul-meting uitgevoerd om een KPI te kunnen bepalen.

Speerpunt 4: Het vergroten van de veiligheid van het gebied achter de dijken en duinen

In 2023 gaan we door met het overleg met andere overheden in ons gebied om aandacht te vragen voor het vergroten van de veiligheid van het gebied achter de dijken en duinen in de plannen die zij maken. Voorts gaan we door met de opleiding, trainingen en oefeningen van onze calamiteitenorganisatie.

Speerpunt 5: Het vergroten van het meervoudig gebruik van de waterkeringen

In 2023 gaan we van start met de verkenningsfase van de versterking van het traject 17-3 Oostmolendijk. Hierin wordt ook aandacht besteed aan de ruimtelijke en landschappelijke waarden in het gebied. Initiatieven van derden om de waterkeringen voor andere doeleinden te gebruiken zullen we toestaan als deze niet strijdig zijn met de belangen van waterveiligheid.

Speerpunt 6: Het verminderen van de CO2-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterkeringen

In 2023 gaan we de uitstoot van onderhoud verder in beeld brengen. Verder gaan we door met het (deels) circulair aanbesteden binnen projecten en nemen we maatregelen voor de terugdringing van de CO2 uitstoot op in de (onderhouds)contracten. Daarnaast verkennen we mogelijkheden voor het gebruik van gebiedseigen grond binnen onze activiteiten. KPI's dienen nog bepaald te worden, in afstemming met de ontwikkeling van de sectorbrede Klimaatmonitor. Tot die tijd wordt jaarlijks gerapporteerd over concrete activiteiten/projecten binnen waterveiligheid.

Speerpunt 7: Het vergroten van de innovativiteit

In 2023 gaan we verder met het verbeteren van actuele veiligheidsoordeel van de waterkeringen, de dagelijkse veiligheid. Uitvoeren van een aantal pilots naar aanleiding van het ambitieweb Waterveiligheid. Verkennen innovatieve mogelijkheden data inwinning waterkeringen

3.1.2 Wat mag het kosten?

Tabel 3.1.2.1: Exploitatie Waterveiligheid

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2022 - jaarschijf 2023	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Lasten	01.10 Preventie (1e laag)	25,0	23,5	19,9	23,0	27,6	28,5	27,6	27,4
	01.30 Crisisbeheersing (3e laag)	1,0	1,0	1,0	1,3	1,2	1,3	1,3	1,3
Totaal Lasten		26,0	24,6	20,9	24,3	28,8	29,8	28,9	28,7
Baten	01.10 Preventie (1e laag)	-3,8	-2,8	-0,6	-2,0	-5,3	-6,6	-4,8	-3,4
	01.30 Crisisbeheersing (3e laag)	-	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Totaal Baten		-3,8	-2,8	-0,7	-2,1	-5,4	-6,7	-4,9	-3,5
Saldo van baten en lasten voor bestemming		22,2	21,7	20,2	22,2	23,4	23,1	24,0	25,1
Toevoeging aan reserves		1,4	0,2	-	0,4	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-3,0	-2,2	-0,8	-1,6	-1,2	-0,7	-0,4	-
Saldo van baten en lasten na bestemming		20,5	19,7	19,4	21,0	22,2	22,4	23,6	25,1

Ten opzichte van de begroting 2022 jaarschijf 2023 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

De bijdrage aan het samenwerkingsverband muskusrattenbestrijding is verhoogd met € 0,2 miljoen. Voornaamste oorzaak van deze stijging is het invoeren van de solidariteitsfinanciering, zoals besloten in de Verenigde Vergadering van 22 juni 2022 en door de Unie van Waterschappen. De solidariteitsbijdrage HWBP is verhoogd met € 1,1 miljoen. Bijstelling van het lopende HWBP-exploitatatieproject Normtraject 20-3 Geervliet-Hekelingen en de start van het nieuwe HWBP-exploitatatieproject Normtraject 17-3 Oostmolendijk leiden tot hogere lasten in 2023 van € 0,8 miljoen. Aangezien deze HWBP-exploitatatieprojecten subsidiabel zijn stijgen ook de baten en wel met € 1,2 miljoen. De stijging van de baten is groter dan de stijging van de lasten, omdat het HWBP ook een bijdrage levert aan de kosten voor de uren die hieraan besteed worden.

Op het gebied van onderhoud wijzigen een aantal zaken ten opzichte van de meerjarenraming. Het oorspronkelijk voor 2023 geplande onderhoud aan de asfaltbekleding verschuift na prioritering naar 2024 en een aantal onderhoudsbudgetten kon na verdere uitwerking naar beneden worden bijgesteld. Ook een efficiencyslag bij de uitvoering van onderhoudswerkzaamheden levert een besparing op. Dit levert in totaal een voordeel op van € 0,7 miljoen.

Activiteiten die bij de opstelling van de begroting nog onvoldoende uitgewerkt waren, zijn niet opgenomen in de begroting. Het gaat hierbij om de herziening van de legger en het gebiedsbreed onderzoek naar onontpofte oorlogsresten. Deze activiteiten worden opnieuw geprogrammeerd na het opstellen van een plan van aanpak.

In de begroting 2023 zijn de kapitaallasten opnieuw bepaald op basis van de huidige investeringsopgave dit leidt tot een voordelig resultaat van € 0,1 miljoen. In de begroting is rekening gehouden met prijsstijgingen en indexatie van de lasten wat leidt tot een extra kostenpost van € 0,2 miljoen. In 2023 worden er meer kosten vanuit het programma Bestuur en Organisatie (uren en kosten ondersteunende afdelingen) toebedeeld aan het programma Waterveiligheid, dit levert een nadeel op van € 1,7 miljoen.

Vanuit de algemene reserve waterveiligheid wordt € 0,4 miljoen toegevoegd aan de tariefegalisatiereserve watersysteemheffing. In 2023 wordt ten opzichte van de huidige begroting € 0,4 miljoen extra onttrokken aan de tariefegalisatie reserve watersysteemheffing ter demping van de belastingopbrengststijging, dit resulteert in een totale onttrekking van € 1,6 miljoen voor het programma waterveiligheid.

Tabel 3.1.2.2: Verwachte bruto investeringsuitgaven Waterveiligheid

Status	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Potentieel	-	-	1,1	0,1	-	-
Gepland	0,3	10,0	30,0	4,7	-	-
Lopend	2,5	0,8	-	-	-	-
Eindtotaal	2,8	10,8	31,1	4,8	-	-

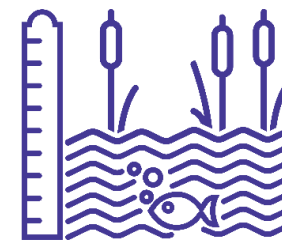
Dijkwacht

waterschap
Hollandse Delta

3.2 Programma Voldoende en Schoon Water

Het programma Voldoende en Schoon water richt zich op de zorg voor een goed functionerend watersysteem. Een watersysteem waarmee we in droge periodes voldoende water aanvoeren en in natte omstandigheden water tijdelijk opslaan en op het juiste moment afvoeren. We spannen ons in om de waterkwaliteit op orde te houden en waar mogelijk te verbeteren.

Het watersysteem is onderhevig aan allerlei ontwikkelingen in maatschappij en omgeving, zoals extremer weer door klimaatverandering, meer druk op de ruimte, veranderende verwachtingen van de omgeving, ontwikkelingen in de energietransitie, circulaire economie, (nieuwe) stoffen die we aantreffen in het milieu en de toenemende maatschappelijke bewustwording van het belang van duurzaamheid, biodiversiteit en natuur. Dit betekent dat we als waterbeheerder continu bezig zijn om ervoor te zorgen dat het watersysteem ook in deze veranderende omstandigheden aan de wensen en eisen blijft voldoen. Dit doen we met activiteiten rond beheer, onderhoud en inrichting, maar ook door monitoring, advisering, beleidsvorming, handhaving en vergunningverlening.

De ambitie voor het thema voldoende en schoon water is een watersysteem dat klimaatadaptief is en meebeweegt met de ontwikkelingen in de omgeving. Ook bij al de genoemde veranderingen blijft het systeem in de toekomst goed functioneren. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 zijn de ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten voor deze planperiode opgenomen. In figuur 3.2 is dit weergegeven.

Voldoende en Schoon Water

Ambitie voldoende en schoon water 2050

We zorgen voor genoeg water; niet te veel en niet te weinig. We zorgen voor gezond water, dat bruist van leven. Water verbindt en is van meerwaarde voor natuur en mens, voor stad en platteland.

We geven een **impuls** aan de waterkwaliteit en **bio-diverse waternatuur**

We maken het watersysteem klaar voor het **klimaat** van 2050

We verminderen de **uitstoot van broeikasgassen** bij de uitvoering van het waterbeheer

We verminderen de **watervervuiling**

Het **waterleven** is gezond

Het water is **schoon**

Het watersysteem is **robuust** en **klimaatbestendig**

Water heeft **(meer)waarde**

We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het **zoetwatervraagstuk** en de functies **toekomstbestendig** te faciliteren

We voeren ons werk aan het **watersysteem** op **duurzame wijze** uit

We vergroten de meerwaarde van water, de **zichtbaarheid** van goed water en het **waterplezier**

■ Lange-termijndoelen 2050

□ Speerpunten 2027

3.2.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Speerpunt 1: We geven een impuls aan de waterkwaliteit en biodiverse waternatuur.

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We geven een impuls aan de waterkwaliteit en biodiverse waternatuur	Verbeteren waternatuur en een gezond ecologisch evenwicht	Het % uitgevoerde (KRW-) maatregelen per cluster (investeringen/beheer en onderhoud/ onderzoek)	100%	32%

In 2023 gaan we verder met het voorbereiden en uitvoeren van verschillende maatregelen in de Kaderrichtlijn Water (KRW)-waterlichamen. Vanuit de watergebiedsplannen bekijken we de mogelijkheden om de waterkwaliteit, waaronder de visstand, te verbeteren. Om de effecten van de waterkwaliteitsmaatregelen te beoordelen worden er verschillende onderzoeken uitgevoerd. Wanneer de visie op waterkwaliteit en de definitieve doelen op gebied van regulier water zijn vastgesteld kunnen de KPI's voor het verbeteren van de waternatuur verder worden uitgewerkt. Daarnaast wordt beleid rondom vis en vismigratie verder ontwikkeld en geïmplementeerd. Wanneer dat is gebeurd kunnen de KPI's op gebied van de visstand verder worden uitgewerkt.

Speerpunt 2: We verminderen de watervervuiling.

In 2023 gaan we door met het baggeren van landelijke en stedelijke gebieden, een aantal grote waterlichamen (KRW) en in- en uitlaatgeulen. Ook gaan we door met de verdere uitwerking en uitvoering van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Verder zal de Quicksan riooloverstorten worden afgerond. Aan de hand daarvan zal worden bepaald welke overstorten moeten worden aangepakt om de waterkwaliteit te verbeteren. De normen, streefwaarden en strategie worden nader bepaald wanneer de nulmeting en de Visie op waterkwaliteit is afgerond en het meetnet is aangepast.

Speerpunt 3: We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050.

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We maken het watersysteem klaar voor het klimaat van 2050	Vergroten van het inzicht in de gevolgen van klimaatverandering voor het watersysteem	Het % bemalingsgebieden (t.o.v. het totale aantal bemalingsgebieden) waarvoor een actueel watergebiedsplan is vastgesteld op basis van de laatste klimaatinzichten	100%	30%

In 2023 gaan we verder met het voorbereiden en uitvoeren van verschillende maatregelen om objecten in stand te houden en te verbeteren. Binnen de watergebiedsplannen gaan we door met het uitwerken van oplossingsrichtingen voor de diverse opgaven, waaronder het realiseren van voldoende waterbergend vermogen. Daarnaast dragen we bij aan initiatieven van derden waarbinnen mogelijkheid bestaat om het waterbergend vermogen van ons watersysteem te vergroten. Het inventariseren van peilgebieden waar flexibel peilbeheer mogelijk is, krijgt een vervolg, en we actualiseren ons hemelwaterbeleid in relatie tot de waterkwaliteit en de regels/ beleid ten behoeve van vergunningverlening.

Speerpunt 4: We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het zoetwatervraagstuk en de functies toekomstbestendig te faciliteren.

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We vergroten de grip op het watersysteem om invulling te geven aan het zoetwatervraagstuk en de functies toekomstbestendig te faciliteren	Optimaliseren van de beschikbaarheid van zoetwater	De peilindicator (bestaand instrument waarmee bepaald wordt in hoeverre het peilbeheer overeenstemt met de vastgelegde peilen)	100%	100%

In 2023 ronden we de uitvoering van de projecten Nieuwe Besturing Watersysteem –Technische Automatisering (NWBS-TA) en Optimalisatie watervoorziening Brielse Meer af. Daarnaast gaat de ontwikkeling van het Beslissings Ondersteunend Systeem verder binnen het project NBWS-BOS. Het automatiseren van diverse inlaten in het gebied wordt voorbereid om in de toekomst o.a. beter te kunnen sturen in droge perioden. Verder gaan we door met het gebiedsgericht kijken naar het vastleggen van waterbeschikbaarheid en het ontwikkelen van kennis op het gebied van Slim Watermanagement. Wanneer de gebiedsnormering voor de chlorideconcentraties is vastgesteld en het meetnet is uitgerold kunnen de KPI's verder worden uitgewerkt.

Speerpunt 5: We vergroten de meerwaarde van water, de zichtbaarheid van goed water, en het waterplezier

In 2023 gaan we door met uitvoering geven aan het groenbeleidsplan, en maaien waar nodig het aangewezen recreatiewater. In de watergebiedsplannen kijken we tevens naar een goede doorstroming in het watersysteem, om zo de kans op blauwalg e.d. te verminderen. Nadat een nulmeting ten aanzien van waterbewustzijn en -beleving is uitgevoerd, kunnen de doelstellingen worden bepaald en de KPI's verder worden uitgewerkt.

Speerpunt 6: We verminderen de uitstoot van broeikasgassen bij de uitvoering van het waterbeheer.

In 2023 gaan we verder met het ontwerp en de uitvoering van gemaal Oudenhorn, een project dat gedeeltelijk circulair is uitgevraagd. Verder gaan we door met het circulair aanbesteden binnen projecten, en nemen we maatregelen voor de terugdringing van de CO2 uitstoot op in contracten. In het uitwerken van de reststroomstrategie onderzoeken we mogelijke circulaire oplossingen voor het hergebruik van bagger en maaisel. Wanneer de sectorbrede Klimaatmonitor verder is ontwikkeld, kunnen de KPI's verder worden uitgewerkt.

3.2.2 Wat mag het kosten?

Tabel 3.2.2.1: Exploitatie Water

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2022 - jaarschijf 2023	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Lasten	02.10 Basisinricht watersysteem/ Basiswaterkwal	32,2	37,0	36,3	39,4	39,0	38,9	40,3	41,2
	02.20 Robuust en klimaatbestendig watersysteem	13,1	16,9	17,6	17,6	19,1	19,6	19,0	19,5
	02.30 Faciliteren gebruiksfuncties	4,0	4,5	4,3	5,0	6,0	5,6	5,6	5,6
Totaal Lasten		49,4	58,4	58,2	62,0	64,0	64,1	64,9	66,3
Baten	02.10 Basisinricht watersysteem/ Basiswaterkwal	-0,5	-1,5	-1,5	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6
	02.20 Robuust en klimaatbestendig watersysteem	-0,1	-1,6	-1,6	-1,7	-1,8	-0,8	-0,8	-0,8
	02.30 Faciliteren gebruiksfuncties	-0,0	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Totaal Baten		-0,6	-3,3	-3,3	-3,5	-3,6	-2,6	-2,6	-2,6
Saldo van baten en lasten voor bestemming		48,8	55,1	54,9	58,5	60,5	61,6	62,3	63,7
Toevoeging aan reserves		0,5	-	-	1,8	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-3,2	-9,3	-5,4	-9,7	-5,7	-3,8	-2,1	-0,3
Saldo van baten en lasten na bestemming		46,1	45,8	49,5	50,7	54,8	57,8	60,2	63,4

Ten opzichte van de begroting 2022, jaarschijf 2023 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

Het saldo van baten en lasten voor bestemming wijzigt met € 3,6 miljoen. De belangrijkste mutaties betreffen:

Als gevolg van de geopolitieke ontwikkelingen stijgen de kosten voor energie met circa € 0,6 miljoen, en voor het maaien met circa € 0,5 miljoen. Het volledige budget voor het vernieuwen van beschoeiingen komt volgend jaar ten laste van de exploitatie, waar in de meerjarenraming -was voorzien dat een deel als investering kwalificeerde: 0,15 miljoen nadelig. De kosten voor monitoring van de waterkwaliteit, Aquon, stijgen vanwege uitbreiding onderzoeken en stijgende prijs per verkooppunt; € 0,3 miljoen nadelig. Het amoveren van diverse kunstwerken (meerjarig traject) levert voor 2023 een kostenstijging op van ca € 0,25 miljoen.

De programmering van het baggeren van de grote wateren is nader uitgewerkt en ramingen zijn geactualiseerd op basis van voorbereidingen in 2022; € 1,7 miljoen nadelig. Deze kosten worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve Baggeren.

Op basis van de ervaringen van de vorige jaren zijn de kosten voor het onderhoud van waterbergingen en natuurvriendelijke oevers naar beneden bijgesteld; € 0,2 miljoen voordelig. Door een efficiëntieslag bij de uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden en het meer inzetten op preventief onderhoud i.p.v. correctief onderhoud wordt een besparing van ca. € 0,4 miljoen behaald.

In de begroting 2023 zijn de kapitaallasten opnieuw bepaald. Op basis van de huidige investeringsopgave leidt dit tot een voordelig resultaat van € 0,6 miljoen. In de begroting is rekening gehouden met prijsstijgingen en indexatie van de lasten wat leidt tot een extra kostenpost van € 1,4 miljoen. In 2023 worden er meer kosten vanuit het programma Bestuur en Organisatie (uren en kosten ondersteunende afdelingen) toebedeeld aan het programma Water, dit levert een nadeel op van € 0,8 miljoen.

Ten aanzien van de reserves zijn de volgende mutaties doorgevoerd:

Vanuit de algemene reserve water wordt € 1,8 miljoen via de exploitatie toegevoegd aan de tariefegalisatiereserve watersysteemheffing. In 2023 wordt ten opzichte van de huidige begroting € 1,0 miljoen extra onttrokken aan de tariefegalisatie reserve watersysteemheffing ter demping van de belastingopbrengststijging. In 2022 is € 0,2 miljoen toegevoegd aan de reserve budgetoverhevelingen, dit bedrag wordt in -2023 onttrokken ter dekking van de activiteiten omtrent het amoveren van het gemaal Torensteepolder welke zijn verschoven naar 2023. Vanwege de toegenomen opgave van baggeren grote wateren is per saldo sprake van een extra onttrekking aan de bestemmingsreserve grote wateren van € 1,3 miljoen.

Tabel 3.2.2.2: Verwachte bruto investeringsuitgaven Water

Status	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Potentieel	-	2,2	12,9	11,8	13,8	15,0
Gepland	0,2	0,5	1,0	1,3	-	-
Lopend	12,0	11,3	1,6	-	-	0,1
Eindtotaal	12,1	13,9	15,5	13,1	13,8	15,1

3.3 Programma Waterketen

Met ons werk in de waterketen beogen we primair de volksgezondheid te bevorderen en het milieu te beschermen. Dat doen we door de doelmatige en duurzame bouw en exploitatie van onze zuiveringstechnische werken, binnen alle wettelijke eisen en bepalingen.

Binnen de waterketen worden de volgende hoofdprocessen onderscheiden: het transport van afvalwater, het zuiveren van afvalwater en de slibverwerking. Bij de uitoefening van deze taken werken we effectief samen met onze ketenpartners zoals gemeenten, de drinkwaterbedrijven en Huisvuilcentrale Noord Nederland (HVC). Alle rwzi's moeten voldoen aan de wettelijke eisen. Daarnaast heeft veiligheid een prominente plek binnen de waterketen.

Binnen ons beheergebied verwerken 20 rwzi's jaarlijks circa 130 miljoen m3 afvalwater met een vuillast van 1,5 miljoen vervuilingseenheden. Tevens hebben we 11 slibontwateringsinstallaties en 1 slibvergistingsinstallatie in beheer. Bij het zuiveren van afvalwater ontstaat slib. Voor de eindverwerking (verbranding) van dit slib werken we samen met andere waterschappen en partners in de slibverwerkingsketen (HVC).

Bij de taakuitoefening van onze waterketentaak vormen doelstellingen vanuit het oppervlaktewater een belangrijke randvoorwaarde. Het thema waterketen heeft dan ook veel raakvlakken met het thema voldoende en schoon water.

De kern van het thema waterketen is en blijft het zuiveren van afvalwater. Deze taak staat niet ter discussie. Vanwege allerlei maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de energietransitie, circulariteit en duurzaamheid is het echter van belang om na te denken over de impact van ons handelen en de maatschappelijke bijdrage die we leveren. In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 zijn de ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten voor deze planperiode opgenomen. In figuur 3.3 is dit weergegeven

Waterketen

Ambitie waterketen 2050

We dragen samen met de omgeving bij aan een circulaire waterketen met als doel een gezonde en duurzame leefomgeving.

We leveren kostenefficiënte prestaties bij aanvaardbare risico's en veilige omstandigheden, en we minimaliseren de negatieve milieu-impact vanuit de bedrijfsvoering (fossiele of schaarse grondstoffen en broeikasgasemissies)

Het continueren en waar nodig intensiveren van de samenwerking met ketenpartners

We werken samen met onze ketenpartners als ware de waterketen één bedrijf

We creëren waarde uit afvalwater en zuiveringsslib

Het op maatschappelijk verantwoorde wijze vergroten van de meerwaarde uit afvalwater en zuiveringsslib

Het verbeteren van de kostenefficiëntie, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de waterketen

Het verminderen van de CO₂-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterketen

Het voldoen aan de wettelijke eisen

■ Lange-termijndoelen 2050

□ Speerpunten 2027

3.3.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Langs de lijn van de speerpunten uit het Waterbeheerprogramma is in deze paragraaf toegelicht wat we daarvoor in 2023 gaan doen

Speerpunt 1: We voldoen aan de wettelijke eisen

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We voldoen aan de wettelijke eisen	Verbeteren afnameverplichting met gemeente	Het % voldaan aan de afnameverplichting	99,5%	99,1%
	Verbeteren verwijderingsrendementen voor stikstof en fosfaat	Het % voldaan aan de verwijderings-rendementen voor stikstof en fosfaat	stikstof 77,5% fosfaat 85%	stikstof 77,5% fosfaat 85%
	Verbeteren naleving van de lozingsvergunningen	Het % voldaan aan de lozingsvergunningen	99%	98,2%

In 2023 gaan we door met het op adequate wijze uitvoeren van onderhoud en procesvoering op onze zuiveringen, rioolgemaal en persleidingen. Middels het implementeren van assetmanagement wordt dit ook steeds beter geborgd. Daarnaast leggen we de focus op de uitvoering van de maatregelen die voortkomen uit de voorkeursvarianten van de al uitgevoerde ALM-studies. Ook volgen we de ontwikkelingen in het kader van wet- en regelgeving en zo nodig anticiperen we op nieuwe wetgeving, bijvoorbeeld de nieuwe Europese richtlijn stedelijk afvalwater en zullen wij ons beleid ten aanzien van verwijdering van medicijnresten actualiseren.

Speerpunt 2: We verbeteren de kostenefficiëntie, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de waterketen

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We verbeteren de kostenefficiëntie, de doeltreffendheid, de adequaatheid en de voorspelbaarheid van de waterketen	Vergroten van de kostenefficiëntie in de waterketen	Het % inzicht in de middellange termijn investeringsopgave	100%	50%
		Het % inzicht in de operationele kosten	100%	70%
	Verminderen van de discrepantie op de zuiveringen	Het % discrepantie	15%	21%
	Vergroten van het ontwateringsrendement van het zuiveringsslib	Het % slibontwatering (droge stof gehalte slib)	24%	23,1%
	Reduceren van de hoeveelheid rioolvreemd water en hemelwater naar de rwzi	Het aantal liter per v.e. op de rwzi	240	248
	Vergroten van de mate van digitalisering/automatisering in de waterketen	Het % gerealiseerd van de investeringen online meters waterlijn, TA zuiveren en online meters sliblijn	100%	0%

In 2023 gaan we door met het actualiseren van onderhoudsconcepten en de uitwerking daarvan naar meerjarige onderhoudsprogramma's. Ook evalueren we in 2023 de beleidskaders ALM, maar starten we geen nieuwe ALM-studies op. Dit heeft hoogstwaarschijnlijk effect op het niet kunnen realiseren van de norm 2027 van de kpi 'inzicht in de middellange termijn investeringsopgave'.

Verder worden onderzoeken voor het verminderen van de discrepantie en voor het vergroten van het ontwateringsrendement van het zuiveringsslib uitgevoerd. Naast het onderzoek voor het vergroten van het ontwateringsrendement kunnen ook de eerste maatregelen met een klein effect al uitgevoerd worden.

Om het doel vergroten van de mate van digitalisering/ automatisering te bereiken worden de voorbereidingen voor de investeringen Technische Automatisering (TA) Zuiveren en online meters sliblijn getroffen en vindt de uitvoering van de online meters waterlijn plaats.

Speerpunt 3: We verminderen de CO2-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterketen

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We verminderen de CO2-uitstoot bij de uitvoering van werkzaamheden aan de waterketen	Verminderen van het energieverbruik	Het % vermindering energieverbruik	10%	2%
	Verminderen van het polymeergebruik	Het % vermindering polymeerverbruik	10%	1%
	Verminderen van de emissie van broeikasgassen	Het % vermindering emissie broeikasgassen	ntb	0%

In 2023 kunnen we het energie- en polymeerverbruik verminderen door als eerste een stap te zetten in het verbeteren van de efficiency in de bedrijfsvoering. Onderzoek naar aanvullende maatregelen om deze doelen te bereiken, wordt uitgevoerd.

Tot en met 2023 zal er onderzoek gedaan worden naar de broeikasgasemissies. Om deze reden kan er pas in 2024 een concrete norm voor deze KPI worden geformuleerd.

Speerpunt 4: We continueren en waar nodig intensiveren de samenwerking met ketenpartners

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We continueren en waar nodig intensiveren de samenwerking met ketenpartners	Vergroten van de afstemming in de werkzaamheden met ketenpartners	Het aantal gemiste kansen in de afstemming	5	9

In 2023 continueren we de huidige samenwerking met gemeenten en drinkwaterbedrijven en op bepaalde punten zullen we deze intensiveren. Het verder verbeteren van de afstemming met ketenpartners wordt ook vorm gegeven door de extra inzet op stakeholdermanagement.

Speerpunt 5: We continueren en waar nodig intensiveren de samenwerking met ketenpartners

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We vergroten op maatschappelijk verantwoorde wijze de meerwaarde uit afvalwater en zuiveringsslib	Vergroten van de meerwaarde uit afvalwater en de meerwaarde uit slib	Het % meerwaarde uit slib	80% van fosfaat uit zuiveringsslib hergebruik	0%
		Het % meerwaarde uit afvalwater	10% van de zuiveringskringen	0%

Aan het creëren van meerwaarde uit slib wordt invulling gegeven door terugwinning van fosfaat uit de asrest die vrijkomt bij de slibverbranding door HVC. Naar verwachting is dit uiterlijk in 2027 gereed. Via de GR Slibverwerking oefenen we invloed uit op de realisatie van de plannen die HVC samen met Slibverwerking Noord-Brabant(SNB) ontwikkelt voor de fosfaatterugwinning. In de tussenliggende periode wordt gestreefd naar het verwerken van een deel van de asrest bij de Amsterdamse kunstmestfabriek ICL. Daarnaast zijn we samen met HVC en andere waterschappen in 2022 gestart met de demonstratie-installatie in Dordrecht om bioplastics uit slib te produceren. Dit project wordt in 2023 voortgezet.

Bij de verwerking van het zuiveringsslib wordt gestreefd naar een verhoging van de biogasproductie. Daarbij wordt de mogelijkheid tot de productie van groen gas uit biogas in 2023 verder uitgewerkt.

Uit onderzoek naar kansen voor hergebruik effluent is in 2022 gebleken dat er op korte termijn geen concrete kansen voor realisatie aanwezig zijn.

3.3.2 Wat mag het kosten?

Tabel 3.3.2.1: Exploitatie Waterketen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2022 - jaarschijf 2023	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Lasten	03.10 Beheer RWZI's	72,1	83,3	84,0	86,8	86,7	87,8	91,2	92,2
	03.20 Impact op oppervlakte water	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	03.30 Doelmatige waterketen	0,8	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Totaal Lasten		73,1	84,4	85,1	87,9	87,8	88,9	92,3	93,3
Baten	03.10 Beheer RWZI's	-1,7	-4,2	-4,2	-4,1	-4,2	-4,2	-3,6	-3,6
	03.20 Impact op oppervlakte water	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0
	03.30 Doelmatige waterketen	-	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Totaal Baten		-1,7	-4,3	-4,3	-4,2	-4,3	-4,3	-3,7	-3,7
Saldo van baten en lasten voor bestemming		71,4	80,1	80,7	83,7	83,5	84,6	88,7	89,7
Toevoeging aan reserves		0,5	-	-	1,7	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-1,6	-2,8	-1,5	-3,4	-1,9	-0,9	-0,4	-
Saldo van baten en lasten na bestemming		70,2	77,3	79,3	81,9	81,6	83,7	88,3	89,7

Ten opzichte van de begroting 2022 jaarschijf 2023 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

De energieprijzen laten als gevolg van de hoge gas- en kolen prijzen een opwaartse trend zien. Dit geeft een nadeel van € 1,7 miljoen. Daarnaast kent het tarief voor de slibverwerking door HVC ook een stijging van 3%, dit geeft een nadeel van € 0,2 miljoen.

Als gevolg van de prioritering zijn de nieuwe ALM studies, diverse verbeterstudies en onderzoeken verschoven naar 2024, wat een voordeel van € 0,2 miljoen geeft.

In de meerjarenbegroting is rekening gehouden met zeven keer per week COVID bemonstering door Aquon. In het najaar 2021 is overeengekomen dat de frequentie vijf keer per week wordt, hierdoor daalt de bijdrage van WSHD aan Aquon met € 0,3 miljoen. De kosten van de COVID bemonstering worden door het Rijk conform overeenkomst vergoed, de baten worden daarom eveneens bijgesteld met € 0,3 miljoen.

In de begroting 2023 zijn de kapitaallasten opnieuw bepaald op basis van de huidige investeringsopgave dit leidt tot een voordelig resultaat van € 1,2 miljoen. In de begroting is rekening gehouden met prijsstijgingen en indexatie van de lasten wat leidt tot een extra kostenpost van € 1,8 miljoen. In 2023 worden er meer kosten vanuit het programma Bestuur en Organisatie (uren en kosten ondersteunende afdelingen) toebedeeld aan het programma Waterketen, dit levert een nadeel op van € 0,6 miljoen.

Als gevolg van actualisatie van het weerstandsvermogen blijkt dat de algemene reserve Waterketen onder de norm komt. De algemene reserve wordt daarom aangevuld middels een onttrekking uit de tariefegalisatiereserve Zuiveringsheffing. In 2023 wordt er ten opzichte van de huidige begroting € 0,2 miljoen extra onttrokken aan de tariefegalisatie reserve zuiveringsheffing ter demping van de belastingopbrengststijging.

Tabel 3.3.2.2: Verwachte investeringsuitgaven Waterketen

Status	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Potentieel	0,1	1,7	13,0	51,1	35,8	60,4
Gepland	0,2	-	0,3	2,6	6,0	2,4
Lopend	13,9	11,4	2,6	1,7	0,8	0,8
Eindtotaal	14,2	13,2	16,0	55,4	42,7	63,6

Als gevolg van de uitwerking van de ALM's binnen de Waterketen zijn vanaf 2025 grotere investeringsvolumes te zien.

3.4 Programma Wegen

Onze wegenbeheertaak richt zich op het veilig kunnen gebruiken van wegen en fietspaden overeenkomstig de functie die ze hebben in het gehele netwerk van infrastructuur, waarbij wordt gestreefd naar nul verkeersslachtoffers. In het verlengde daarvan concentreert de wegenbeheertaak zich op het in stand houden van die wegen en fietspaden.

De omgeving verandert. De veranderende opvattingen over het functioneren van het mobiliteitssysteem vormen de belangrijkste aanleiding om het wegenareaal van ons waterschap meer te bezien als onderdeel van het totale infrastructuurnetwerk. Ook moeten we antwoord geven op de vraag hoe we binnen de reikwijdte van het programma omgaan met maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid en klimaatadaptatie. Verder zullen we voortborduren op de positieve ervaringen met de ingezette ontwikkeling op het gebied van participatietrajecten.

Wegen

In het Wegenbeheerprogramma 2022-2027 zijn de ambities, lange termijn doelstellingen en speerpunten voor deze planperiode opgenomen. In figuur 3.4 is dit weergegeven. Het nieuwe wegenbeheerprogramma onderkent een aantal nieuwe speerpunten en subdoelen. Momenteel loopt het proces om te komen tot meetbare normen en doelen voor deze nieuwe speerpunten. Daar waar mogelijk maken we voor de doelstellingen van 2023 gebruik van de streefwaarden bij de speerpunten uit het vorige wegenbeheerprogramma. Daarmee zorgen we dat we voor komend begrotingsjaar waar dat mogelijk is concrete doelen stellen. Daar waar we het nog niet concreet kunnen maken lichten we de stappen toe die we de komende periode gaan zetten om tot acceptabele en realistische doelen te komen.

Ambitie wegen 2050

We zorgen ervoor dat gebruikers ons netwerk van wegen en fietspaden veilig kunnen gebruiken. Dat doen we door de gewenste functie, het gebruik en de vormgeving op elkaar af te stemmen. Bovendien bieden we bereikbaarheid overeenkomstig de functie die onze wegen en fietspaden hebben binnen het totale infrastructuurnetwerk. Onderwerpen als duurzaamheid, circulariteit en biodiversiteit krijgen een volwaardige plek bij de manier waarop we onze wegentaak uitvoeren.

We voeren onze wegentaak op een duurzame wijze uit.

We hanteren duurzaamheid als leidend principe voor het beheer en onderhoud van het wegenareaal.

We richten wegen en fietspaden duurzaam veilig in, passend bij hun functie in het infrastructuurnetwerk.

Door onze wegen en fietspaden (duurzaam) veilig in te richten bevorderen we de verkeersveiligheid.

Met onze wegen en fietspaden dragen we bij aan de mobiliteit binnen ons beheergebied.

Met robuuste netwerken voor alle modaliteiten zorgen we voor een goede bereikbaarheid en dragen we bij aan de mobiliteitstransitie.

We differentiëren het onderhoudsniveau al naar gelang de functie van de weg of het fietspad binnen het infrastructuurnetwerk.

■ Lange-termijndoelen wegen 2050

□ Speerpunten wegen 2027

3.4.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Langs de lijn van de speerpunten uit het Wegenbeheerprogramma is in deze paragraaf toegelicht wat we daarvoor in 2023 gaan doen.

Speerpunt 1: We richten wegen en fietspaden duurzaam veilig in, passend bij hun functie in het infrastructuurnetwerk

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We richten wegen en fietspaden duurzaam veilig in, passend bij hun functie in het infrastructuurnetwerk	Verbeteren van de afstemming tussen de gewenste functie en de categorisering van het wegennet.	De actualiteit van de wegcategorisering	≤ 3 jaar	≤ 3 jaar
	Vergroten van het areaal duurzaam veilig ingerichte wegen en fietspaden conform de wegcategorisering	Het % duurzaam veilig ingerichte wegen en fietspaden overeenkomstig de bijbehorende categorisering	96%	93%

In 2023 gaan we door met het duurzaam veilig inrichten van onze wegen conform de wegkenmerken die horen bij de categorie van de weg. Dit doen we aan de hand van de geactualiseerde wegcategorisering. Naast het duurzaam veilig inrichten van onze wegen, kijken we op basis van de uitgevoerde risicoanalyse naar kansrijke opgaven op het gebied van verkeersveiligheid om de kans op ongevallen op onze wegen en fietspaden verder te verkleinen.

Het percentage duurzaam veilig ingerichte wegen dat is genoemd bij norm 2027 en streefwaarde 2023, is gebaseerd op de huidige wegcategorisering. Met het actualiseren van de wegcategorisering (najaar 2022) krijgen een aantal wegen een andere categorie en daarmee verandert ook het percentage wegen dat op dat moment conform zijn categorie is ingericht. Deze nul-meting kan pas plaatsvinden nadat de wegcategorisering is geactualiseerd. Op basis van de nul-meting kan vervolgens de streefwaarde voor het volgende jaar worden bepaald. Indien de categorisering substantieel wijzigt kan dit leiden tot het bijstellen van de norm 2027 met als uitgangspunt de dan geldende categorisering.

Speerpunt 2: Met robuuste netwerken voor alle modaliteiten zorgen we voor een goede bereikbaarheid en dragen we bij aan de mobiliteitstransitie

In 2023 gaan we op basis van de onderhoudscyclus, naast het reguliere onderhoud, extra opgaven en werkzaamheden uitvoeren om ervoor te zorgen dat de verkeersprestaties van de wegen op orde zijn. Deze extra opgaven komen voort uit de inventarisatie van het landbouw- en fietsnetwerk. Daarnaast monitoren we de verkeersprestatie van onze wegen door middel van ons jaarlijkse telprogramma.

Dit betreft een nieuw speerpunt en subdoel. Om hiervoor de norm voor 2027 te kunnen bepalen, moeten eerst een aantal werkzaamheden worden verricht. Naast het actualiseren van de wegcategorisering, moet de inventarisatie van het landbouw- en fietsnetwerk worden afgerond. Vervolgens dient deze data gedigitaliseerd te worden. De volgende stap wordt dan het bepalen van de nul situatie om op basis daarvan de norm voor de 2027 te bepalen en de doelen van de voorafgaande jaren. Naar verwachting is dit in het eerste kwartaal 2023 afgerond.

Speerpunt 3: We differentiëren het onderhoudsniveau al naar gelang de functie van de weg of het fietspad binnen het infrastructuurnetwerk

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We differentiëren het onderhoudsniveau al naar gelang de functie van de weg of het fietspad binnen het infrastructuurnetwerk	Verbeteren van het onderhoudsniveau al naar gelang de functie van de weg binnen het infrastructuurnetwerk	Het % wegen en fietspaden dat voldoet aan het toebedeelde niveau van onderhoudskwaliteit	NTB	Max 15% D-wegen per gemeente

In 2023 gaan we op basis van het meerjarenonderhoudsprogramma de geplande wegen aanpakken om de kwaliteit daarvan op orde te brengen. Daarbij werkt Hollandse Delta met het risicogestuurd beheer en onderhoud van objecten. Voor de feitelijke uitvoering van het noodzakelijke beheer en onderhoud wordt dit ook in 2023 gedaan op basis van risicoanalyses gebruikmakend van multi criteria analyse. Daarbij vindt een afweging plaats tussen de kwaliteit (beschikbaarheid en betrouwbaarheid), de (levensduur)kosten en de risico's van het falen of bezwijken van de wegen.

Naar aanleiding van het nieuwe wegenbeheerprogramma evalueren we momenteel de huidige beheerstrategie. Op basis daarvan moet worden bepaald wat we goed wegbeheer vinden (dit is het ambitieniveau of 'toebedeeld niveau') en welke norm we wenselijk achten met bijbehorende budget (ondergrens van wegen en fietspaden dat aan dat niveau moet voldoen). De verwachting is dat dit in het eerste kwartaal van 2023 duidelijk wordt. Daarna kan de norm voor 2027 bepaald worden. Voor 2023 wordt daarom nog vastgehouden aan de huidige beleidslijn van maximaal 15% D-wegen per gemeente.

Speerpunt 4: We hanteren duurzaamheid als leidend principe voor het beheer en onderhoud van het wegenareaal.

Speerpunt	Subdoel	Prestatie indicatoren	Norm 2027	Streefwaarde 2023
We hanteren duurzaamheid als leidend principe voor het beheer en onderhoud van het wegenareaal.	Vergroten van de biodiversiteit en de ecologische functie van wegbermen	Het % ecologisch beheerde wegbermen	60%	60%
	Vergroten van de circulariteit bij onderhouds- en reconstructiewerkzaamheden	Het % hergebruikt asfalt ten opzichte van het totaal toegepaste asfalt	50%	50%

In 2023 gaan we door met het ecologisch beheer van onze wegbermen en met het (deels) circulair aanbesteden binnen projecten. Op basis van het duurzaamheidsweb Wegen bepalen we in 2023 nader waarin we ons als waterschap binnen de taak wegen verder kunnen ontwikkelen in het circulair werken en handelen. In afwachting op de ontwikkeling van de sectorbrede Klimaatmonitor, is er voor het terugdringen van de CO2 uitstoot nog geen KPI geformuleerd. Voor dit subdoel rapporteren we in de jaarrekening over concrete uitgevoerde activiteiten/projecten.

Voor het subdoel vergroten van de circulariteit ligt de focus bij de taak wegen op het asfalt, gezien dit grote hoeveelheden grondstoffen betreft. Op basis van asfaltbonnen van 2021 is een nulmeting uitgevoerd waaruit geconcludeerd wordt dat er reeds sprake is van 36% hergebruik op basis van het gewicht. We werken in de komende periode toe naar 50% circulariteit (opgave conform Maat op Klimaat voor 2030). Dit doen we door aan twee knoppen te draaien: het gemiddelde percentage hergebruik per mengsel te verhogen en het aantal toegepaste mengsels met hergebruikt asfalt te vergroten.

3.4.2 Wat mag het kosten?

Tabel 3.4.2.1: Exploitatie Wegen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2022 - jaarschijf 2023	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Lasten	04.10 Verkeersveiligheid	5,5	6,6	6,2	5,7	6,0	6,1	6,1	6,3
	04.20 Bereikbaarheid	14,5	16,3	16,8	15,6	17,7	18,8	19,8	20,1
Totaal Lasten		20,0	22,9	23,0	21,4	23,7	24,9	25,9	26,4
Baten	04.10 Verkeersveiligheid	-0,3	-0,5	-0,5	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
	04.20 Bereikbaarheid	-8,8	-9,0	-9,0	-9,2	-9,4	-9,6	-9,8	-9,9
Totaal Baten		-9,1	-9,5	-9,5	-9,7	-9,8	-10,0	-10,1	-10,3
Saldo van baten en lasten voor bestemming		10,9	13,4	13,6	11,7	13,9	14,9	15,7	16,1
Toevoeging aan reserves		2,4	-	-	0,1	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-3,3	-1,7	-1,1	-1,3	-1,2	-1,2	-1,1	-1,0
Saldo van baten en lasten na bestemming		10,0	11,7	12,5	10,5	12,7	13,8	14,6	15,1

Ten opzichte van de begroting 2022 jaarschijf 2023 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

Door een efficiëncyslag bij de uitvoering van onderhoudswerkzaamheden en het meer inzetten op preventief onderhoud in plaats van correctief onderhoud wordt een besparing van € 0,2 miljoen behaald. Om maatregelen uit het groenbeleidsplan uit te voeren is € 0,1 miljoen extra aan middelen geraamd voor 2023. Daarnaast zullen de WHW-gelden van de gemeenten naar verwachting met € 0,3 miljoen stijgen.

In de begroting 2023 zijn de kapitaallasten opnieuw bepaald op basis van de huidige investeringsopgave dit leidt tot een voordelig resultaat van € 0,2 miljoen. In de begroting is rekening gehouden met prijsstijgingen en indexatie van de lasten wat leidt tot een extra kostenpost van € 0,3 miljoen. In 2023 worden er minder kosten vanuit het programma Bestuur en Organisatie (uren en kosten ondersteunende afdelingen) toebedeeld aan het programma Wegen, dit levert een voordeel op van € 1,6 miljoen.

Vanuit de algemene reserve wegen wordt € 0,1 miljoen toegevoegd aan de tariefegalisatiereserve wegenheffing. In 2023 wordt ten opzichte van de huidige begroting € 0,2 miljoen extra onttrokken aan de tariefegalisatie reserve wegenheffing ter demping van de belastingopbrengststijging, dit resulteert in een totale onttrekking van € 1,3 miljoen voor het programma wegen.

Tabel 3.4.2.2: Verwachte investeringsuitgaven Wegen

Status	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Potentieel	0,5	10,1	13,8	10,4	9,0	7,5
Gepland	0,1	2,0	2,6	-	-	-
Lopend	11,5	3,5	1,0	-	-	-
Eindtotaal	12,1	15,6	17,4	10,4	9,0	7,5

3.5 Bestuur en organisatie

Het programma bestuur en organisatie heeft betrekking op zowel de bestuurlijke als ambtelijke organisatie van het waterschap.

Bestuurlijk wordt, voor de resterende bestuursperiode, de focus gelegd op het versterken van de bestuurskracht, het versterken van de rol van het waterschap en het versterken van de externe, samenwerkingsgerichte houding van het waterschap. Juist in relatie met de waterschapsverkiezing op 15 maart 2023 zullen deze drie focuspunten verder aan bod komen. Na de verkiezingen zal een nieuwe VV en een nieuw college de lijnen uitzetten voor de komende bestuursperiode.

Het realiseren van de doelstellingen van het waterschap vraagt om invulling van randvoorwaarden ten aanzien van zaken als integrale dienstverlening, personeelsbeleid en -beheer, organisatieontwikkeling, educatie, informatiemanagement en Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO)/ Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Het invullen van deze randvoorwaarden wordt organisatiebreed vanuit het programma Bestuur en Organisatie gefaciliteerd en gecoördineerd. Naast het invullen van de randvoorwaarden omvat het programma Bestuur en Organisatie activiteiten waarmee WSHD als (uitvoerings-)organisatie op de kaart wordt gezet binnen het beheergebied, nationaal (waaronder binnen de Unie van Waterschappen) maar ook internationaal. Tevens vindt vanuit het programma Bestuur en Organisatie toetsing op de geplande en lopende activiteiten van WSHD plaats. Het gaat hierbij om activiteiten op het gebied van communicatie en vergunningverlening, toezicht & handhaving, maar ook om activiteiten op het gebied van veiligheid, organisatieontwikkeling, calamiteitenorganisatie, buitenlandbeleid, huisvesting juridische zaken, personeel, financiën, datamanagement, ICT en facilitaire ondersteuning.

Bestuur en organisatie

De bestuurskracht versterken, de rol van het waterschap steviger verankeren in de omgeving en bouwen aan een sterk en warm netwerk met onze partners en stakeholders. Dat zijn de drie pijlers onder het programma Bestuur en organisatie.

Integrale dienstverlening en een omgevingsgerichte organisatie zorgen voor verbinding met **inwoners, bedrijven en partners.**

Onze **wettelijke taken** bezien we in het licht van de **grote maatschappelijke opgaven** waar onze regio voor staat.

Start van een **nieuwe bestuursperiode in 2023**

Aan het uitvoeren van ons werk zijn onze kantoor- en buitenlocaties **efficiënt** en **effectief ondersteunend.**

We staan voor veiligheid in eigen huis door zelf **veilig te werken** en voor veiligheid voor onze inwoners met de doorontwikkeling van **calamiteitszorg.**

Figuur 3.5

3.5.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Voortgang Bestuursprogramma 2019-2023

Eind 2021 heeft het college een Midterm Review ten aanzien van Bestuursprogramma opgesteld. Daarin is vastgesteld, dat de activiteiten vanuit 'Huis op Orde' volledig zijn geïntegreerd in de verschillende programma's en dat er ten aanzien van de externe samenwerking, de interne samenwerking en de bestuurlijke vernieuwing de nodige stappen zijn gezet. Op basis daarvan heeft de VV in 2022 besluiten genomen over de doorontwikkeling van het domein 'Veiligheid' en 'Externe Samenwerking' (zie aparte kopjes).

Voor de resterende bestuursperiode is de focus gelegd op het versterken van de bestuurskracht, het versterken van de rol van het waterschap en het versterken van de externe, samenwerkingsgerichte houding van het waterschap, Juist in relatie met de waterschapsverkiezing op 15 maart 2023 zullen deze drie focuspunten verder aan bod komen. Na de verkiezingen zal een nieuwe VV en een nieuw college de lijnen uitzetten voor de komende bestuursperiode.

Externe samenwerking

WSHD wil als waterschap proactief en integraal samenwerken aan maatschappelijke opgaven in de fysieke leefomgeving. Een voortvarende netwerkorganisatie die gezien wordt als waterautoriteit, in verbinding met zijn omgeving. Met stakeholdermanagement versterkt WSHD zijn maatschappelijke positie en draagt het waterschap bij aan brede maatschappelijke thema's die aansluiten bij de doelen van het waterschap. Daarnaast wil WSHD een toegankelijke, dienstverlenende en eigentijdse overheid zijn voor zijn ingelanden en moet WSHD voldoen aan wet- en regelgeving (Wet Open Overheid, Omgevingswet, Wet Digitale Toegankelijkheid, Wet Elektronische Publicaties). Om dit alles te realiseren, zetten we in op stakeholdermanagement en de verbetering van ons meldingenproces.

Stakeholdermanagement

De adviseurs stakeholdermanagement werken samen met hun inhoudelijke collega's en onze gebiedspartners aan het realiseren van (gezamenlijke) opgaven en versterken het omgevingsbewustzijn binnen en buiten de organisatie. Zij monitoren belangrijke maatschappelijke, beleids- en politieke ontwikkelingen en brengen het krachtenveld in beeld. Zij maken analyses van stakeholders bij een proces of opgave, brengen de verschillende belangen in beeld en adviseren over de stakeholderstrategie. Zij bouwen, soms onverwachte, coalities, allianties en partnerships en werken nadrukkelijk aan de voorkant van een proces of opgave.

Met structurele inzet in stakeholdermanagement wil WSHD onderstaande doelen realiseren:

- een sterke relatie met onze omgeving en gebiedspartners
- een rol en coalitiepartner in maatschappelijke opgaven
- de belangen van gebiedspartners integraal in beeld
- WSHD heeft toegevoegde waarde en wordt meer betrokken aan de voorkant
- meer invloed op integrale beleidsvorming in ons gebied
- verbetering van onze reputatie en het vertrouwen in ons waterschap
- positieve beeldvorming in de pers
- versterken van andere collega's op gebied van stakeholdermanagement
- stakeholderonderzoek, stakeholderanalyses en -prioritering; bijhouden van samenwerkingsgeschiedenis

Activiteiten stakeholdermanagement:

In de komende periode wordt een digitale, interactieve kaart ontwikkeld, waarin de actuele opgaven en projecten van WSHD en de opgaven van gebiedspartners zichtbaar zijn. Deze kaart wordt ook toegankelijk gemaakt voor inwoners van WSHD. Voorbereid wordt de aanschaf en implementatie van een Customer Relationship Managementsysteem (CRM) om het proces van interactie en gesprekken met gebiedspartners, coalitiepartners en andere relaties vast te leggen. We organiseren regelmatig reputatie/imago-onderzoek en stakeholderinterviews en ontwikkelen mogelijkheden voor de structurele monitoring van politieke ontwikkelingen en voor media-analyses. Daarnaast begeleiden we vanuit stakeholdermanagement de organisatie van netwerkbijeenkomsten, participatiebijeenkomsten en overlegtafels.

Middelen stakeholdermanagement:

In de VV-vergadering van 22 juni 2022 is per 1 januari 2023 4 fte formatie toegekend voor activiteiten rondom de ontwikkeling en inzet van stakeholdermanagement en public affairs en de professionalisering van het meldingenproces. Al in 2022 zijn we voortvarend van start gegaan met voorbereidende werkzaamheden en onderzoek, met beperkte inzet van menskracht en budget.

Na een uitgebreid gebruikersonderzoek onder burgers, andere overheden in ons gebied en onze eigen (buitendienst)medewerkers is in september de meldingenapp Fixie aangeschaft. De door de VV in juni toegezegde 100K wordt hierbij gebruikt voor aanschaf en projectleiding. De implementatie en testfase gaat enkele maanden duren. In Q1 van 2023 wordt gestart met de communicatie over Fixie, waarna meldingen via dit medium kunnen worden ingediend, gemonitord en geanalyseerd. Ook het klantonderzoek kan dan worden ingeregeld en gestart. In 2022 is ook al gestart met het onderzoek naar de verschillende servicenormen die binnen WSHD voor contacten met klanten worden gehanteerd, om deze daarna efficiënter te stroomlijnen. In het najaar is onderzoek gedaan naar verschillende systemen voor politieke monitoring om daarmee stakeholdermanagement en public affairs inhoudelijk te voeden. Momenteel loopt een proefperiode om verschillende systemen te proberen, waarna voor eind van het jaar een definitieve keuze kan worden gemaakt en de kosten hiervan inzichtelijk worden. De in de zomer gestarte aanbesteding voor bellen met Teams, een belangrijke tool voor het KCC maar ook voor de rest van de organisatie, is helaas mislukt en wordt binnenkort opnieuw uitgezet. Onderzoek naar de verschillende systemen voor een Client Management System waar de organisatie een grote behoefte aan heeft, is door onderbezetting helaas nog niet gestart. Dat geldt ook voor systemen waarmee stakeholderanalyses kunnen worden vastgelegd en gemonitord. De in juni toegezegde nadere kostenspecificatie is daardoor momenteel helaas nog niet te maken.

Bij de Burap van 2023 zal meer inzicht worden gegeven in de resultaten van de implementatie en de bijbehorende kosten alsook over de planning van beide projecten. Wel is duidelijk dat na aanschaf, installatie en implementatie van de technische systemen, in de beheerfase de kosten afnemen en beperkt blijven tot onderhoud, licenties en updates.

Meldingen

Het meldingenproces moet, conform de aanbevelingen van de rekenkamercommissie en in opdracht van de VV, sterk worden geoptimaliseerd. De wet Open Overheid, de Omgevingswet, de Wet Elektronische publicaties en de wet Digitale Toegankelijkheid, vragen WSHD om een andere kijk op onze omgeving en een andere omgang met onze burgers. Doel is om van WSHD een open, toegankelijke en eigentijdse overheid voor onze burgers te maken.

Activiteiten meldingenproces:

In de komende periode wordt de meldingenapp Fixie aangeschaft en geïmplementeerd. Fixie is goed toegankelijk voor onze burgers en geeft hen inzicht in het proces van meldingen. Fixie wordt ook gebruikt door verschillende gemeenten in ons gebied, waardoor de samenwerking verbeterd en onze burgers sneller en effectiever worden

geholpen. Voor agrariërs biedt Fixie veel inzicht en mogelijkheid tot snellere interactie bv bij beregenen. Gebiedsmedewerkers kunnen middels de meldingenapp (Fixie) hun werk gericht terugkoppelen aan de klant en aan collega's.

We ontwikkelen in 2023 structureel klantonderzoek en mogelijkheden om meldingen te analyseren, wat leidt tot beleidsvorming en efficiency. Daarnaast worden de service- en kwaliteitsnormen komend jaar verbeterd en vastgelegd en treffen we voorbereidingen om bellen met teams te implementeren.

Middelen meldingenproces:

In de VV van 22 juni 2022 is 3 fte formatie toegekend om activiteiten ten behoeve van het meldingenproces uit te voeren. Gaandeweg 2023 zal duidelijk worden hoeveel de kosten daadwerkelijk zullen bedragen. Na aanschaf, installatie en implementatie van de technische systemen, zullen in de beheerfase de kosten afnemen en beperkt blijven tot onderhoud, licenties, en updates.

Veiligheid

Domein Veiligheid gaat over interne veiligheid op het secundaire proces t.b.v. mensen, objecten en informatie. Wanneer het 'eigen huis' veilig is, verstevigt de veiligheid van het primaire proces welke bijdraagt aan de maatschappelijke veiligheid. Hiermee draagt het Domein Veiligheid indirect bij aan het bestaansrecht van WSHD; leefbaar land, leefbaar water. In 2023 focust Domein Veiligheid zich op de ambitie om te groeien naar trede 3 van de NEN Veiligheidslader en trede 4 van BIO/AVG Volwassenheidsniveau.

Belangrijke mijlpalen zijn;

- Het vergroten van betrokkenheid en leiderschap; directieraad en Managementteam dragen een voorbeeldfunctie uit, medewerkers nemen zelf eigenaarschap over hun veiligheid en kwaliteitsmanagement wordt verder ontwikkeld.
- Veiligheid is onderdeel van WSHD's strategie, het collectieve bewustzijn en is opgenomen in jaarlijkse afdelingsplannen en budgetten.
- Versterken van leveranciersrelaties op het gebied van veiligheid.
- Heldere communicatie met voldoende terugkoppeling over genomen acties en incidenten en daarnaast permanente educatie voor zowel nieuwe als huidige medewerkers.
- Het verder ontwikkelen van interne audits, identificeren van trends en in gesprek gaan over trends om zodoende een bijdrage te leveren aan een lerende organisatie.

Calamiteitenorganisatie

De ontwikkeling van de calamiteitenorganisatie van calamiteitenbestrijder naar crisispartner wordt verder vormgegeven. Het aanpakken van calamiteiten en crises kan in veel gevallen niet zonder afstemming en samenwerking met crisispartners. Het doel is het beschikbaar hebben van een praktische, flexibel inzetbare en daadkrachtige calamiteitenorganisatie. De ontwikkeling hiernaartoe vindt plaats via professionalisering in samenwerking met andere waterschappen en samenwerkingspartners (gemeenten, veiligheidsregio's, et cetera). De basis voor 2023 is het vastgestelde Calamiteitenplan WSHD 2020 – 2023, in 2023 zetten we de volgende stappen:

- Het, aan de hand van periodieke risicobeoordelingen, actueel houden van plannen waarin scenario's en maatregelen bij gevaar voor waterstaatswerken en gevaar voor bedrijfscontinuïteit zijn beschreven.
- Iedereen met een rol binnen de calamiteitenorganisatie op basis van een meerjaren OTO (opleiden, trainen en oefenen) programma vakbekwaam maken en houden.
- De calamiteitenorganisatie voorzien van voldoende faciliteiten en middelen om adequaat te kunnen optreden bij calamiteiten en crises.

De optimalisatie van de dijkbewakingsorganisatie wordt gekoppeld aan de uitgangspunten die voortkomen uit het calamiteitenbestrijdingsplan Waterveiligheid.

Huisvesting

Op 15 oktober 2020 is de huisvestingsvisie 'Verkenning op weg naar 2050' vastgesteld. De kantooromgeving is hierbij gedefinieerd als productiemiddel dat veel waarde kan opleveren wanneer het bestuur en de medewerkers er goed in kunnen functioneren in normale omstandigheden en bij calamiteuze omstandigheden. De kaders voor de huisvestingsvisie zijn:

- Bedrijfsvoeringsfunctie: WSHD heeft huisvesting die optimaal en doelmatig invulling geeft aan het uitvoeren van onze kerntaken in de breedste zin van het woord. Efficiënt werken staat hierbij centraal. We zijn kostenbewust, goed bereikbaar en zichtbaar voor de omgeving.
- Wet- en regelgeving: De vigerende wet- en regelgeving vormt ten aanzien van technische veiligheid en arbo-omstandigheden een ondergrens. Bij de huisvestingsplannen wordt ook invulling gegeven aan de zorgplicht omtrent werkomgeving en technische staat van huisvesting alsmede de duurzaamheidsdoelstellingen uit het bouwbesluit.
- Fysiek trefpunt/kantoorfunctie: WSHD faciliteert bestuur en medewerkers, stakeholders en samenwerkingspartners voor nu en in de toekomst met een fysiek trefpunt in het uitvoeren van hun werkzaamheden. We zijn hierbij betrokken, zichtbaar, omarmen innovatie passend binnen eigentijds werkgever- en huisvaderschap. Huisvesting is hierbij flexibel inzetbaar, toekomstbestendig en zorgt voor een plek waar mensen zich thuis voelen, elkaar ontmoeten, overleggen en werken goed gecombineerd kunnen worden.
- Maatschappelijke en bestuurlijke doelen: Onze huisvesting draagt bij aan het behalen van de vastgestelde doelstellingen op het gebied van eigentijds werkgeverschap, duurzaamheid, circulariteit en klimaat. We gebruiken hierbij onze gebouwen als visitekaartje. Het is van belang om zichtbaar te maken hoe de huisvesting hier een bijdrage aan levert.

Daarnaast dient de huisvesting uit te nodigen om op een effectieve manier de samenwerking met andere partijen te optimaliseren zowel binnen bestaande samenwerkingsvormen als het ontplooiën van nieuwe samenwerkingen. Aan de hand van deze kaders worden concrete huisvestingsplannen per regio uitgewerkt waarbij ook voorstellen worden gedaan over bedrijfsobjecten die geen functie meer hebben voor de uitoefening van de kerntaken van WSHD.

Verkiezingen 2023

Op 15 maart 2023 is er weer een gelijktijdige stembusverkiezing van waterschappen en Provinciale Staten. Via de stembusverkiezing worden op die dag de leden van de categorie Ingezetenen verkozen. Parallel daaraan vindt ook de voordracht voor de categorie Bedrijfsgebouwd, Ongebouwd en Natuur plaats. (Hierbij is uitgegaan van de invoering van het initiatiefvoorstel Bromet-de Groot ná de komende waterschapsverkiezing.) De doelstelling van het project Waterschaps-verkiezingen 2023 is een rechtmatig verloop van de verkiezing, zodat de nieuwe Verenigde Vergadering van waterschap Hollandse Delta op 30 maart 2023 kan worden beëdigd.

Belangrijke mijlpalen voor de verkiezingen zijn:

19 december 2022:	laatste dag registratie aanduiding partijen
30 januari 2023:	dag van de kandidaatstelling
15 maart 2023:	dag van stemming voor de ingezetenen waterschapsverkiezing
20 maart 2023:	vaststelling officiële uitslag door het Centraal Stembureau
30 maart 2023:	beëdiging van het nieuwe bestuur

3.5.2 Wat mag het kosten?

Tabel 3.5.2.1: Exploitatie Bestuur en Organisatie

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2022 - jaarschijf 2023	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Lasten	07.10 Bestuur	13,2	8,3	10,7	16,8	18,8	19,1	19,9	20,7
	07.20 Externe Communicatie	2,6	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7	2,8	2,8
	07.30 Regulering	7,6	7,9	8,0	9,2	9,3	9,3	9,3	9,4
	07.40 Calamiteitenorganisatie	0,7	1,1	1,2	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
	07.90 Bedrijfsvoering	7,2	3,4	1,0	0,6	-	-	-	-
Totaal Lasten		31,3	23,6	23,6	29,9	31,4	31,7	32,6	33,4
Baten	07.10 Bestuur	-1,2	-1,0	-1,0	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7
	07.20 Externe Communicatie	-	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
	07.30 Regulering	-0,3	-0,8	-0,8	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
	07.40 Calamiteitenorganisatie	-	-0,1	-0,1	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0
	07.90 Bedrijfsvoering	-6,2	-0,8	-0,0	-	-	-	-	-
Totaal Baten		-7,7	-2,9	-2,1	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9
Saldo van baten en lasten voor bestemming		23,6	20,7	21,5	27,0	28,5	28,9	29,7	30,6
Toevoeging aan reserves		0,1	0,1	0,1	-	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-2,1	-2,9	-0,3	-1,0	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten na bestemming		21,6	17,8	21,2	26,0	28,5	28,9	29,7	30,6

Ten opzichte van de begroting 2022 jaarschijf 2023 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

Het stakeholdermanagement en meldingenproces is in de begroting opgenomen. Deze twee posten leiden tot aanvullende lasten (€ 0,8 miljoen nadeel). Daarnaast vraagt de doorontwikkeling van Maximo en assetmanagement aanvullende middelen (€ 0,3 miljoen nadeel). Verder zijn er aanvullingen nodig ten behoeve van toenemende verjaringszaken bij project grondgebruik (€ 0,1 miljoen nadeel) en bijdrage aan Aquon (€ 0,1 miljoen nadeel). De inflatie is in de diverse budgetten aanvullend gecorrigeerd waar een taakstelling tegenover is geplaatst (€ 0,2 miljoen nadeel).

Als voordelige mutatie is de grondopbrengst (€ 0,3 miljoen voordeel) naar boven bijgesteld. Het materiele budget van het Bestuur is verlaagd (€ 0,1 miljoen voordeel). In de begroting 2023 zijn de kapitaallasten voor jaarschijf 2023 opnieuw bepaald op basis van de huidige investeringsopgave dit leidt tot een nadelig resultaat van € 0,1 miljoen. In 2023 worden er meer kosten vanuit het programma Bestuur en Organisatie (uren en kosten ondersteunende afdelingen) toebedeeld aan de onderdelen anders dan 07.90 Bedrijfsvoering, dit levert een nadeel op van €4,3 miljoen. Dit heeft onder andere te maken met de groei van de formatie voor stakeholdermanagement.

In 2023 wordt de bestemmingsreserve effecten corona opgeheven (€ 0,4 miljoen voordeel). In 2023 wordt € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserve ter dekking van kosten voor (personele inzet) op KRW onderzoeken en watergebiedsplannen.

In het totaal leiden de mutaties tot een nadelig saldo van € 4,8 miljoen.

Tabel 3.5.2.2: Verwachte investeringsuitgaven Bestuur en organisatie

Status	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Potentieel	-	0,6	1,1	0,8	0,8	0,8
Gepland	-	-	-	-	-	-
Lopend	9,2	3,0	0,4	-	-	-
Eindtotaal	9,2	3,6	1,5	0,8	0,8	0,8

3.6 Algemene dekkingsmiddelen

Het programmaplan wordt afgesloten met een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen. Hieronder vallen de belastingheffing, het invorderingsbeleid en de kwijtschelding. De belastingheffing vindt plaats op basis van wet- en regelgeving. De heffingen worden ingezet voor waterschap gerelateerde taken. Hierbij wordt gestreefd naar een evenwichtige verdeling van kosten over de categorieën. Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling (SVHW) voert de heffing en invordering uit. Tot slot is de post onvoorzien opgenomen onder algemene dekkingsmiddelen.

3.6.1 Wat mag het kosten?

Tabel 3.6.2.1: Exploitatie Algemene dekkingsmiddelen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)		Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2022 - jaarschijf 2023	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Lasten	08.10 Onvoorzien	-	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	08.20 Algemene lasten en baten	5,6	5,7	5,5	5,8	6,7	7,6	8,4	9,9
	08.30 Belastingopbrengst	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal Lasten		5,6	5,9	5,8	6,0	6,9	7,9	8,6	10,2
Baten	08.20 Algemene lasten en baten	-2,1	-1,7	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
	08.30 Belastingopbrengst	-181,8	-178,6	-185,5	-194,8	-205,2	-212,9	-223,5	-232,5
Totaal Baten		-183,9	-180,3	-187,0	-196,3	-206,7	-214,4	-225,0	-234,0
Saldo van baten en lasten voor bestemming		-178,3	-174,4	-181,2	-190,2	-199,8	-206,5	-216,4	-223,8
Toevoeging aan reserves		3,2	-	-	-	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves		-0,2	-0,1	-	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten na bestemming		-175,3	-174,5	-181,2	-190,2	-199,8	-206,5	-216,4	-223,8

Ten opzichte van de begroting 2022 jaarschijf 2023 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

De toename van de kosten van SVHW wordt met name veroorzaakt door extra personeelskosten als gevolg van toenemende aantallen objecten en aanslagregels en een uitbreiding van de formatie ten behoeve van data-analyse. Verder betreft het een toename van de kosten als gevolg van prijsindexering. Dit heeft tot gevolg dat de deelnemersbijdrage aan SVHW stijgt met € 0,2 miljoen. De belastingopbrengst voor 2023 neemt toe ten opzichte van 2022.

4 *Paragrafen*

4.1 *Ontwikkelingen sinds vorig begrotingsjaar*

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2023-2027 is rekening gehouden met de volgende in- en externe ontwikkelingen.

Waterschapsverkiezing

Op 15 maart 2023 worden de nieuwe leden voor de categorie Ingezetenen via een stembusverkiezing gekozen, tegelijk met de leden van provinciale Staten. Op basis van het besluit van Provinciale Staten van Zuid-Holland zullen er minimaal 23 zetels voor de Ingezetenen zijn, 4 zetels voor de categorie Ongebouwd, 2 zetels voor de categorie Bedrijfsgebouwd en 1 zetel voor de categorie Natuur. Het definitieve aantal is echter ook afhankelijk van de behandeling van het initiatiefvoorstel Bromet-De Groot in de Eerste Kamer.

Na de verkiezingen zal een nieuw college gevormd worden en zal er een nieuw bestuurs- c.q. collegeprogramma worden opgesteld, dat richting geeft aan de bestuurlijke prioriteiten voor de komende bestuursperiode.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Mede door de oorlog in de Oekraïne is de inflatie in de afgelopen periode sterk gestegen. Dit heeft niet alleen effect op de prijsontwikkeling van goederen en diensten, ook de onzekerheden ten aanzien van energie-ontwikkelingen, levertijden en personele inzet leiden tot een kleinere voorspelbaarheid, zeker op de wat langere termijn.

Daarnaast maken de ervaringen met de COVID-19 pandemie van 2020/2021, de toenemende klimaatverandering en de afname van de biodiversiteit duidelijk, dat het waterschap moet opereren in een complexer wordende maatschappelijke context.

Implementatie beleids- en beheerplannen

In de komende bestuursperiode zal inhoud gegeven worden aan de vastgestelde beleidsplannen, zoals het WBP, het Groenbeleidsplan en het Wegenbeheerprogramma. Zeker in het licht van de complexer wordende maatschappij is een externe gerichtheid op samenwerking met mede-overheden, stakeholders en maatschappelijke organisaties essentieel om de waterschapstaken ook in de toekomst te kunnen borgen. In nauwe samenspraak met onze gebiedspartners wordt daarbij het Koersdocument verder uitgewerkt, zodat dat richting geeft voor de nieuwe bestuursperiode.

4.2 Uitgangspunten en normen

Voor de Programmabegroting 2023 en de hierop aansluitende meerjarenraming tot en met 2027 zijn onderstaande uitgangspunten en normen gehanteerd:

- WSHD streeft naar een structureel sluitende begroting. Structurele lasten dienen te worden gedekt door structurele baten.
- De belastingopbrengst is een reguliere begrotingspost en geen sluitpost.
- Reserves worden benut ter dekking van incidentele uitgaven en niet ter dekking van structurele uitgaven.
- De Programmabegroting 2023 kent de nodige onzekerheden met betrekking tot de ontwikkeling van de inflatie. Voor 2023 is bij het opstellen van de budgetten zoveel als mogelijk rekening gehouden met alle onzekerheden en bekende prijsstijgingen, bijvoorbeeld van energie. Daarbij is ook een (beperkt) bedrag per programma opgenomen voor nu nog niet bekende ontwikkelingen. Mocht de inflatie hoger uitvallen dan nu is voorzien of mochten andere zaken als continuïteit van levering van energie of levertijden van goederen leiden tot knelpunten, dan zal het college bij de VV een voorstel indienen hoe hiermee om te gaan.
- Voor de prijsindexatie van materiële budgetten is in de meerjarenraming (2024 en verder) rekening gehouden met 2% inflatiecorrectie.
- Voor de raming van de loonkosten 2023 is rekening gehouden met het geldende Collectieve arbeidsovereenkomst akkoord voor 2022. In verband met het aflopen van dit akkoord per eind 2022 is daarnaast voor 2023 en in de meerjarenraming voor de loonkosten gerekend met 3% verhoging voor 2023, en 1,5% voor de jaren daarna.
- Voor de berekening van de rentelasten is voor de in 2023 nieuw aan te trekken langlopende geldleningen een rente van 2,75% aangehouden vanaf 2024 met een rente van 3%. Voor kortlopende leningen is uitgegaan van een rente van 0,25% (vanaf 2024 0,5%). Het renteomslagpercentage is vastgesteld op 1,79%.
- Het waterschap verricht diensten en/of werkzaamheden ten behoeve van derden. Als daarbij geen vaste tariefafspraken zijn gemaakt, wordt een uurtarief berekend op basis van de salarisschaal per medewerker plus een opslag voor overheadkosten. Voor het begrotingsjaar 2023 gelden de volgende uurtarieven per salarisschaal:

Component /Schaal (in €)	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Loonkosten inclusief overhead (exclusief BTW)	87	90	93	98	105	112	119	128	138

4.3 Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten zijn baten en lasten die als eenmalig ten opzichte van de voorgaande en komende begrotingsjaren worden beschouwd. Incidentele baten en lasten verminderen het zicht op de reguliere, meerjarige nettokosten. Het buiten beeld laten van de incidentele baten en lasten op het resultaat na bestemming levert een zuiver netto resultaat wat meer inzicht biedt in het meerjarig structureel financieel perspectief.

Bij incidentele baten en lasten wordt als richtlijn gehanteerd dat deze baten en lasten zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen (artikel 4.14 Waterschapsbesluit). Toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten). Daarnaast worden meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een besluit van de VV aangewezen als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan drie jaar.

Structureel begrotingssaldo (bedragen x €1 mln.)	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Saldo van baten en lasten voor bestemming	12,9	10,0	6,5	4,1	1,3
Reserve mutaties	-12,9	-10,0	-6,5	-4,1	-1,3
Saldo van baten en lasten na bestemming	0,0	0,0	-	0,0	0,0
Waarvan incidentele baten en lasten	-12,8	-9,3	-4,8	-3,0	-0,3
Structureel begrotingssaldo	-12,8	-9,3	-4,8	-3,0	-0,3

In onderstaand overzicht zijn de incidentele baten en lasten van € 0,1 miljoen en hoger opgenomen.

Omschrijving (bedragen x €1 mln.)		Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Waterveiligheid	HWBP	0,8	5,0	6,5	4,5	3,0
Waterketen	Covid-19 bemonstering	0,6	0,6	0,6	-	-
Water	Amoveren Gemaal Torensteepolder, Biersum en Volharding	0,3	0,3	0,5	-	-
Water	Amoveren Kunstwerken	0,2	0,1	-	-	-
Bestuur en Organisatie	Grondverkoop project oneigenlijk grondgebruik	0,4	0,2	-	-	-
Waterveiligheid	Inzet reserves	0,4	-	-	-	-
Water	Inzet reserves	1,8	-	-	-	-
Waterketen	Inzet reserves	1,7	-	-	-	-
Wegen	Inzet reserves	0,1	-	-	-	-
Totaal incidentele lasten		6,2	6,2	7,5	4,5	3,0
Waterveiligheid	HWBP	-1,2	-4,5	-5,9	-4,1	-2,7
Waterketen	Covid-19 bemonstering	-0,6	-0,6	-0,6	-	-
Waterveiligheid	Grondverkoop	-0,1	-0,1	-	-	-
Water	Grondverkoop	-0,9	-1,0	-	-	-
Wegen	Grondverkoop	-0,1	-0,1	-	-	-
Bestuur en Organisatie	Grondverkoop	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Waterveiligheid	Inzet reserves	-1,6	-1,2	-0,7	-0,4	-
Water	Inzet reserves	-9,7	-5,7	-3,8	-2,1	-0,3
Waterketen	Inzet reserves	-3,4	-1,9	-0,9	-0,4	-
Wegen	Inzet reserves	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2	-
Bestuur en Organisatie	Inzet reserves	-1,0	-	-	-	-
Totaal incidentele baten		-19,0	-15,6	-12,3	-7,5	-3,3
Saldo van incidentele baten en lasten		-12,8	-9,3	-4,8	-3,0	-0,3

4.4 Doorbelasting indirecte kosten (Kostentoerekening)

WSHD kent drie taken: het watersysteembeheer, het zuiveringsbeheer en het wegenbeheer. Alle lasten moeten worden toegerekend naar deze taken om de belastingtarieven per taak te kunnen bepalen. De lasten worden zoveel mogelijk direct aan de programma's Waterveiligheid, Voldoende en Schoon Water, Waterketen en Wegen toegerekend. Voor de lasten van een aantal onderdelen en activiteiten inclusief daarbij behorende middelen is directe toerekening niet mogelijk omdat deze ten dienste staan van verschillende programma's. Dit betreft de volgende onderdelen en activiteiten: algemeen en dagelijks bestuur, externe communicatie, vergunningverlening en handhaving, calamiteitenorganisatie en bedrijfsvoering en ondersteuning. Deze activiteiten en bijbehorende lasten worden verzameld in het programma Bestuur en Organisatie. De kosten van dit programma vormen de zogenoemde indirecte lasten. Met verdeelsleutels worden deze lasten toegerekend naar de directe programma's.

De kosten van het onderdeel Bedrijfsvoering en ondersteuning worden verdeeld op basis van aantal fte's dat direct is toe te rekenen aan de programma's. De resterende kosten van de programma's bestuur en organisatie en algemene dekkingsmiddelen worden verdeeld op basis van de verhouding van het vierjaarlijks gemiddelde van de directe kosten per taak ten opzichte van het totaal. Het percentage wordt vanaf begroting 2022 afgerond op 1%, voorheen 5%. Dit leidt tot minder grote wijzigingen van de doorbelastingpercentages.

Elk jaar worden bij de nieuwe begroting de berekende percentages getoetst. De toetsing van de berekende percentages over 2023 laat zien dat de verhoudingen beperkt wijzigen ten opzichte van 2022.

Voor 2023 betekent dit dat de procentuele verdeling van de indirecte kosten 47-41-12 is (2022: 48-40-12). Voor de producten Regulering en Calamiteitenorganisatie geldt een afwijkend percentage, op grond van de specifieke tijdsbesteding. Dit leidt tot onderstaande verdeling:

Programma	Beleidsproduct	Water-systeem	Zuiveren	Wegen
Waterveiligheid		100%		
Voldoende en Schoon Water		100%		
Waterketen			100%	
Wegen				100%
Bestuur en organisatie	Bestuur	47%	41%	12%
	Externe communicatie	47%	41%	12%
	Regulering	90%	10%	
	Calamiteitenorganisatie	70%	20%	10%
	Bedrijfsvoering en ondersteuning	47%	41%	12%
Algemene dekkingsmiddelen	Algemene lasten en baten	47%	41%	12%
	Onvoorzien	47%	41%	12%
	Belastingen			
	Exploitatiesaldo			

4.5 Reserves en voorzieningen

Deze paragraaf geeft een overzicht van de algemene reserves, tariefegalisatiereserves, bestemmingsreserves en voorzieningen. De basis voor de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves en voorzieningen is het beleid zoals geformuleerd in de beleidsnota 'Reserves en voorzieningen' vastgesteld door de Verenigde Vergadering.

4.5.1 Reserves

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2023	Storting	Onttrek- king	Saldo per 31-dec 2023	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026	Saldo per 31-dec 2027
Algemene reserves	8,8	1,7	-3,6	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9
Bestemmingsreserves	33,0		-4,5	28,5	24,9	21,9	19,9	18,6
Egalisatiereserves	19,0	2,3	-8,8	12,6	6,2	2,6	0,5	0,5
Totaal reserves	60,8	4,0	-16,9	47,9	37,9	31,4	27,3	26,0

Algemene reserves

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2023	Storting	Onttrek- king	Saldo per 31-dec 2023	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026	Saldo per 31-dec 2027
811001 Algemene reserve Waterveiligheid	1,0		-0,4	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
811002 Algemene reserve Water	3,6		-2,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
811003 Algemene reserve Waterketen	3,6	1,7	-0,3	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
811004 Algemene reserve Wegen	0,2		-0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
811005 Algemene reserve Algemene beleidstaken	0,3			0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal Algemene reserves	8,8	1,7	-3,6	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9

Een algemene reserve is een reserve waaraan de Verenigde Vergadering geen specifieke bestemming heeft gegeven en die als buffer fungeert om eventuele financiële tegenvallers op te vangen. WSHD kent de volgende algemene reserves: Algemene reserve programma Waterveiligheid, Algemene reserve programma Water, Algemene reserve programma Waterketen, Algemene reserve programma Wegen en de Algemene reserve Algemene beleidstaken.

Algemene reserve programma Waterveiligheid (811001)

In 2023 wordt € 0,4 miljoen onttrokken aan de algemene reserve ter aanvulling van de tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing

Algemene reserve programma Water (811002)

In 2023 wordt € 2,8 miljoen onttrokken aan de algemene reserve ter aanvulling van de tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing

Algemene reserve programma Waterketen (811003)

In 2023 wordt € 1,7 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve Waterketen ten behoeve van het benodigde weerstandsvermogen. Op basis van het VV-besluit 13 april 2022 voor de uitvoering van de pre project fase Sluisjesdijk 2.0 wordt € 0,3 miljoen onttrokken uit de reserve

Algemene reserve programma Wegen (811004)

In 2023 wordt € 0,1 miljoen onttrokken aan de algemene reserve ter aanvulling van de tariefegalisatiereserve Wegenheffing

Bestemmingsreserves

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2023	Storting	Onttrek- king	Saldo per 31-dec 2023	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026	Saldo per 31-dec 2027
813010 Budgetoverhevelingen	0,2		-0,2	-	-	-	-	-
813014 Bestemmingsres. Baggeren	7,0		-2,3	4,7	2,4	0,7	-	-
813015 Best.Res.Grensoverschrijdend afvalwater	1,3			1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
813019 Best.Res.Persoonsgebonden basisbudget	1,2			1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
813022 Bestemmingsreserve Afwikkeling CMK	3,1		-0,3	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
813023 Bestemmingsreserve Onderhoud CMK	4,2		-0,2	3,9	3,7	3,5	3,3	3,1
813024 Bestemmingsreserve Digitalisering	0,8			0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
813025 CMK Monitoring	0,5		-0,1	0,4	0,3	0,2	0,1	0,0
813026 Bestemmingsreserve Kapitaallasten Wegen	8,2		-1,0	7,2	6,2	5,2	4,2	3,2
813028 Best.Res. AC leiding Brielle-Oostvoorne	1,9			1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
813032 BR personele capaciteit wegen	1,1			1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
813033 Effecten Corona	0,4		-0,4	-	-	-	-	-
813034 Best.Res. Belastingopbrengsten	3,2			3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
Totaal Bestemmingsreserves	33,0		-4,5	28,5	24,9	21,9	19,9	18,6

Budgetoverhevelingen (813010)

De bestemmingsreserve budgetoverhevelingen wordt gebruikt bij bedragen die vanuit enig kalenderjaar worden overgeheveld naar een volgend kalenderjaar. In 2023 wordt € 0,2 miljoen onttrokken ten behoeve van de het amoveren van het gemaal Torensteepolder.

Baggeren (813014)

In de komende jaren zal WSHD een aantal grote wateren moeten baggeren. De kosten die hieruit voortvloeien drukken op de exploitatie en kunnen daarmee flinke fluctuaties in de kosten voor baggeren veroorzaken. Het doel van deze reserve is het opvangen van deze fluctuaties. In 2023 wordt € 2,3 miljoen onttrokken aan de reserve.

Afwikkeling CMK (813022)

In 2023 wordt € 0,3 miljoen onttrokken aan de reserve ter dekking van kosten voor (personele inzet) op KRW onderzoeken en watergebiedsplannen.

Onderhoud CMK (813023)

Voor de instandhouding van de waterstaatkundige werken, gerealiseerd in het project Compenserende Maatregelen Kier (CMK), krijgt WSHD van Rijkswaterstaat de onderhoudsgelden voor een periode van 10 jaar vergoed. In de VV van januari 2018 is besloten deze eenmalige bijdrage (€ 4,5 miljoen) toe te voegen aan de bestemmingsreserve Onderhoud Compenserende Maatregelen Kier. Vanuit deze reserve vallen de komende jaren middelen vrij ten gunste van de exploitatie ter dekking van de uit te voeren onderhoudswerkzaamheden. In 2023 is dit € 0,2 miljoen.

CMK Monitoring (813025)

Bij Burap 2-2018 heeft de VV ingestemd met het vormen van een bestemmingsreserve CMK Monitoring. Vanuit deze reserve worden de kosten voor de monitoring tot en met 2028 gedekt. In 2023 bedraagt de onttrekking aan deze reserve € 0,1 miljoen.

Wegen (813026)

Vanuit deze reserve vallen de komende jaren middelen vrij ten gunste van de exploitatie ter dekking van de afschrijvingslasten vanuit wegenprojecten. In 2023 is dit € 1,0 miljoen.

Effecten Corona (813033)

In 2023 wordt het totale saldo van deze reserve onttrokken (€ 0,4 miljoen). Na deze onttrekking wordt de reserve opgeheven,

Egalisatiereserves

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2023	Storting	Onttrek- king	Saldo per 31-dec 2023	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026	Saldo per 31-dec 2027
812001 Reserve Tariefegalisatie Watersysteemhef	11,5	2,2	-5,2	8,5	4,2	1,8	0,2	0,0
812002 Reserve Tariefegalisatie Zuiveringsheff.	6,8	-	-3,4	3,4	1,5	0,6	0,2	0,1
812003 Reserve Tariefegalisatie Wegenheffing	0,7	0,1	-0,2	0,6	0,4	0,2	0,1	0,0
Totaal Egalisatiereserves	19,0	2,3	-8,8	12,6	6,2	2,6	0,5	0,1

Tariefegalisatiereserve Watersysteemheffing (812001)

In 2023 wordt € 5,2 miljoen onttrokken aan de reserve, waarvan € 1,7 miljoen is voorgesteld bij Kaderbief 2023. Daarnaast wordt vanuit de algemene reserve Waterveiligheid en Water in totaal € 2,2 miljoen toegevoegd om de onttrekking mogelijk te maken.

Tariefegalisatiereserve Zuiveringsheffing (812002)

In 2023 wordt € 3,4 miljoen onttrokken aan de reserve, waarvan € 0,4 miljoen is voorgesteld bij Kaderbief 2023 en € 1,7 miljoen ten behoeve van aanvulling algemene reserve Waterketen.

Tariefegalisatiereserve Wegenheffing (812003)

In 2023 wordt € 0,2 miljoen onttrokken aan de reserve, waarvan € 0,2 miljoen is voorgesteld bij Kaderbrief 2023. Daarnaast wordt vanuit de algemene reserve Wegen € 0,1 miljoen toegevoegd om de onttrekking mogelijk te maken.

4.5.2 Voorzieningen

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Saldo per 1-jan 2023	Vermeer- deringen	Interne vermin- deringen	Externe vermin- deringen	Saldo per 31-dec 2023	Saldo per 31-dec 2024	Saldo per 31-dec 2025	Saldo per 31-dec 2026	Saldo per 31-dec 2027
850001 Voorz. Pensioen, wachtgld, (vml) Pers. & Best.	5,4	0,3		-0,7	4,9	4,6	4,4	4,1	3,9
850003 Vrz. Arbeidsgerelateerde verplichtingen	5,1	0,4		-0,1	5,4	5,6	5,6	5,6	5,6
Totaal voorzieningen	10,5	0,7		-0,8	10,3	10,2	10,0	9,7	9,5

Een voorziening wordt gevormd indien er voor het waterschap een verplichting of verantwoordelijkheid bestaat om op een bepaalde manier te handelen of presteren jegens een derde. Indien hier een financiële verplichting aan hangt, kan c.q. is het verplicht hiervoor middelen apart te zetten ter hoogte van het ingeschatte benodigde bedrag (onderdeel van het vreemd vermogen).

Voorziening Pensioen- en wachtgeldverplichtingen (voormalig) personeel en bestuur (850001)

Deze voorziening is bedoeld voor uitbetaling van salaris en kosten van outplacement van werknemers die niet meer ingezet kunnen worden in de bedrijfsprocessen, evenals de pensioenen en uitkeringen aan voormalige bestuursleden. De administratie voor de berekening en uitbetaling van de wachtgeld en pensioenen wordt verzorgd door een extern bureau. Dit bureau stelt jaarlijks voor alle bekende toekomstige verplichtingen nieuwe actuariële berekeningen op en actualiseert de toekomstige verplichtingen voor de lopende pensioenen en wachtgeld. Op basis van deze berekening en de renteontwikkeling wordt de hoogte van de voorziening bepaald. Voor 2023 is een storting van € 0,3 miljoen begroot en een onttrekking van € 0,7 miljoen.

Voorziening arbeidsgerelateerde verplichtingen (850003)

Deze voorziening is gevormd ter dekking van de uit te betalen jubileumuitkeringen en vergoedingen voor leeftijdsontslag waar werknemers recht op hebben. Tevens wordt in deze voorziening de waarde van nog door personeelsleden op te nemen verlofdagen over de afgelopen jaren gekwantificeerd. Conform het Waterschapsbesluit (art. 4.54 en 4.55) moet voor arbeidsgerelateerde verplichtingen een voorziening worden gevormd. Voor 2023 is een storting van € 0,4 miljoen begroot en een onttrekking van € 0,1 miljoen. De werkelijke storting wordt bepaald op basis van het personeelsverloop en de renteontwikkeling.

4.6 Waterschapsbelastingen

Voor 2023 bedraagt de benodigde netto belastingopbrengst € 194,8 mln. Dit bedrag wordt via vier heffingen in rekening gebracht:

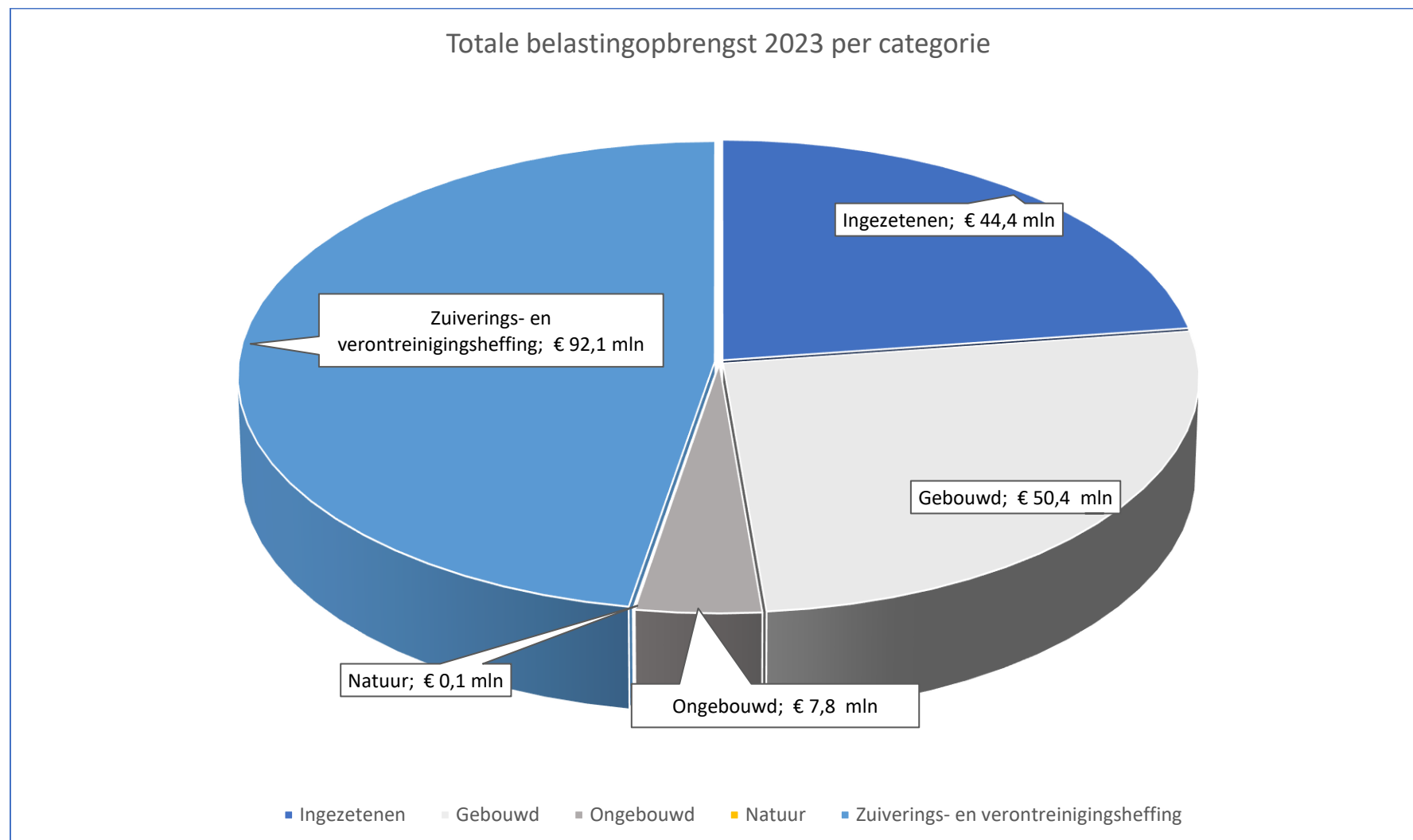
- Watersysteemheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan de zorg voor het watersysteem, de waterkeringszorg en het aandeel passief waterkwaliteitsbeheer;
- Wegenheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het beheer van de wegen;
- Zuiveringsheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten die zijn verbonden aan het zuiveren van afvalwater;
- Verontreinigingsheffing: Deze heffing dient ter dekking van de kosten van directe lozingen op oppervlaktewater in beheer bij WSHD. Het tarief van de verontreinigingsheffing is een afgeleid tarief en bedraagt 100% van de zuiveringsheffing. De opbrengst van de verontreinigingsheffing komt ten gunste van de watersysteemtaak.

De totale belastingopbrengst is door middel van kostentoerekening als volgt toebedeeld aan de heffingen:

Belastingopbrengst (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Watersysteemheffing	80,2	89,4	96,6	100,4	104,8	110,7
Wegenheffing	13,4	13,2	15,7	17,0	18,0	18,8
Zuiveringsheffing	84,7	91,8	92,6	95,2	100,4	102,7
Verontreinigingsheffing	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Netto-belastingopbrengst	178,6	194,8	205,2	212,9	223,5	232,5
Inzet tariefsegalisatiereserve	10,2	6,5	6,4	3,5	2,1	-

In onderstaand diagram is de verdeling van de totale belastingopbrengst per categorie inzichtelijk gemaakt:

Diagram 5.6.1

De verdelingen in opbrengsten tussen de categorieën Bedrijven en Huishoudens (zuiverings- en verontreinigingsheffing) en Ingezetenen, Gebouwd, Ongebouwd en Natuur (watersysteemheffing en wegenheffing) zijn in onderstaand diagrammen weergegeven:

Diagram 5.6.2

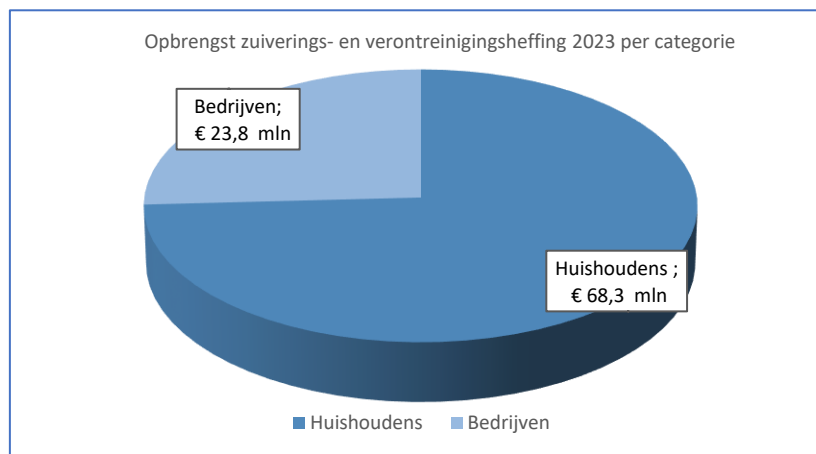

Diagram 5.6.3

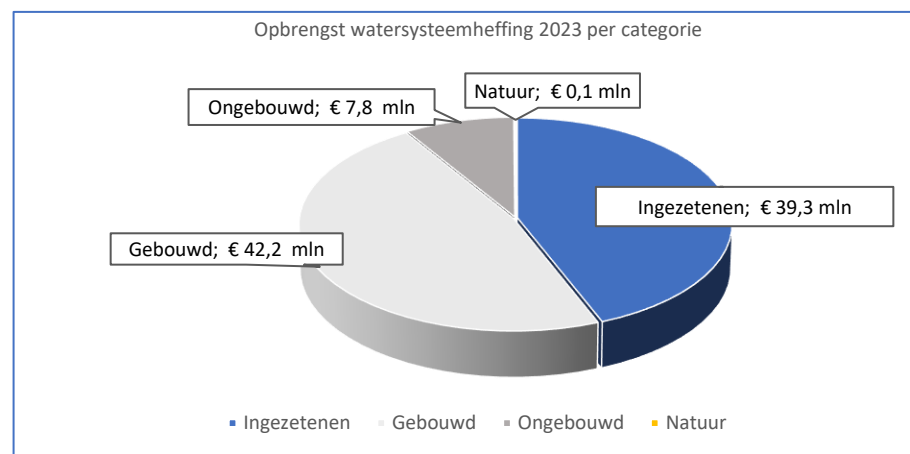
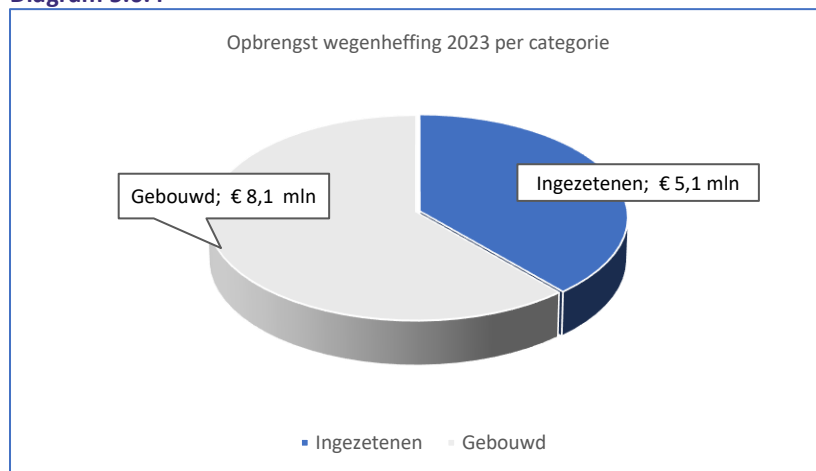

Diagram 5.6.4

Heffingsgrondslag

1. Waardeontwikkeling woningen

De waardeontwikkelingen woningen voor 2023 bedraagt ten opzichte van de ramingen van 2022 gemiddeld 15,2%. Deze stijgingen zijn gebaseerd op de ramingen van de gemeenten.

Voor 2024 en 2025 wordt een verdere stijging van de Waardering Onroerende Zaken (WOZ)-waarden voorzien. Een stijging van WOZ-waarden heeft als effect dat belastingtarieven dalen. Voor 2026 en 2027 wordt geen stijging of daling voorzien.

2. Waardeontwikkeling niet-woningen

De waardeontwikkeling niet-woningen bedraagt voor 2023 en de jaren daarna gemiddeld 0%. Deze percentages zijn gebaseerd op de ramingen van de gemeenten.

Waardeontwikkeling woningen	september 2022
Gemiddeld stijgingspercentage 2023	+15,2%
Gemiddeld stijgingspercentage 2024	+15,0%
Gemiddeld stijgingspercentage 2025	3%
Gemiddeld stijgingspercentage 2026 en 2027	0%

Waardeontwikkeling niet-woningen	september 2022
Gemiddeld stijgingspercentage 2023 t/m 2027	0%

Belastingeenheden

Categorie/Belastingsoort	Eenheid	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Watersysteemheffing							
Ingezetenen	Huishouden	377.300	380.800	380.800	380.800	380.800	380.800
Gebouwd binnendijks	WOZ-waarde (x € 1 mln)	116.820	137.120	157.680	162.410	162.410	162.410
Gebouwd buitendijks	WOZ-waarde (x € 1 mln)	29.940	35.140	40.410	41.620	41.620	41.620
Ongebouwd - overig – binnendijks	Hectare	58.000	58.000	58.000	58.000	58.000	58.000
Ongebouwd - overig – buitendijks	Hectare	5.400	5.400	5.400	5.400	5.400	5.400
Ongebouwd - wegen – binnendijks	Hectare	4.900	4.900	4.900	4.900	4.900	4.900
Ongebouwd - wegen – buitendijks	Hectare	800	800	800	800	800	800
Natuur	Hectare	13.100	13.100	13.100	13.100	13.100	13.100
Wegenheffing							
Ingezetenen	Huishouden	324.500	327.600	327.600	327.600	327.600	327.600
Gebouwd	WOZ-waarde (x € 1 mln)	113.860	133.640	153.690	158.300	158.300	158.300
Ongebouwd	Hectare	62.200	62.200	62.200	62.200	62.200	62.200
Natuur	Hectare	10.900	10.900	10.900	10.900	10.900	10.900
Zuiveringsheffing	Vervuilingseenheid	1.330.500	1.342.000	1.342.000	1.342.000	1.342.000	1.342.000
	Bedrijven	332.375	335.000	335.000	335.000	335.000	335.000
	Huishoudens	998.125	1.007.000	1.007.000	1.007.000	1.007.000	1.007.000
Verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheid	4.400	4.400	4.400	4.400	4.400	4.400
	Bedrijven	2.300	2.300	2.300	2.300	2.300	2.300
	Huishoudens	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100

Kwijtschelding en oninbaar

Het in de tabel belastingeenheden opgenomen aantal huishoudens en vervuilingseenheden is vóór aftrek van kwijtschelding en oninbaar. In de Programmabegroting 2022 zijn de percentages voor kwijtschelding en oninbaar ten opzichte van de begroting 2021 naar beneden bijgesteld, omdat de impact van het Covid virus op de economie en het betaalgedrag van de belastingplichtigen veel kleiner was dan eerder ingeschat. Inmiddels wordt het waterschap geconfronteerd met heel andere onzekerheden dan in 2020 en 2021, namelijk oplopende inflatie, oplopende rente en leveringsproblemen met als consequentie de (mogelijke) recessie die dit oplevert. Bij het opstellen van de Programmabegroting is niet in te schatten wat de impact van alle ontwikkelingen zal zijn op de percentages kwijtschelding en oninbaar. Om die reden worden de percentages voor kwijtschelding (zuiveringsheffing 7,8% en voor de watersysteem- en de wegenheffing 8,5%) en oninbaar (0,75% alle heffingen) gelijk gehouden aan de percentages zoals gehanteerd in de Programmabegroting 2022.

In 2021 is een bestemmingsreserve gevormd om de risico's voor de verlaagde percentages kwijtschelding en oninbaar af te dekken. Deze bestemmingsreserve (omvang € 3,2 miljoen) kan in 2022 en 2023 worden ingezet indien mocht blijken dat de posten kwijtschelding en oninbaar hoger uitvallen dan geraamd. Indien na 2 jaar blijkt dat de bestemmingsreserve niet ingezet hoeft te worden, valt deze vrij ten gunste van de tariefegalisatiereserve.

Gebaseerd op de kwijtscheldingsnorm van 100% van de bijstandsnorm komen ruim 32.000 huishoudens in aanmerking voor kwijtschelding van het ingezetenenandeel voor de watersysteemheffing en circa 28.000 huishoudens voor de wegenheffing. Voor de zuiveringsheffing komen ruim 70.000 vervuilingseenheden voor kwijtschelding in aanmerking.

De kosten voor kwijtschelding en oninbaar worden in mindering gebracht op de bruto belastingopbrengsten. In onderstaande tabel is een specificatie gegeven van de totale bruto-belastingopbrengst en de totale kwijtschelding en oninbaarheid.

Specificatie belastingopbrengst (bedragen x € 1 mln)	Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2023
Bruto-belastingopbrengst	190,5	189,2	205,8
-/- kwijtschelding	8,1	9,2	9,5
-/- oninbaar	0,6	1,4	1,5
Netto-belastingopbrengst	181,8	178,6	194,8

Belastingtarieven

Categorie / belastingsoort	eenheid	TARIEVEN 2022				TARIEVEN 2023				stijgings- percentage
		Water	Wegen	Zuiveren	totaal	Water	Wegen	Zuiveren	totaal	
Ingezetenen	Huishouden	€ 103,40	€ 17,87		€ 121,27	€ 114,39	€ 17,42		€ 131,81	8,7%
Gebouwd binnendijs	% WOZ-waarde	0,0312%	0,0063%		0,0375%	0,0293%	0,0062%		0,0355%	-5,2%
Gebouwd buitendijs	% WOZ-waarde	0,0078%	0,0063%		0,0141%	0,0073%	0,0062%		0,0135%	-4,0%
Ongebouwd - overig - binnendijs	Hectare	€ 82,12	€ 20,60		€ 102,72	€ 91,02	€ 0,00		€ 91,02	-11,4%
Ongebouwd - overig - buitendijs	Hectare	€ 20,53	€ 20,60		€ 41,13	€ 22,76	€ 0,00		€ 22,76	-44,7%
Ongebouwd - wegen - binnendijs	Hectare	€ 410,60	€ 20,60		€ 431,20	€ 455,10	€ 0,00		€ 455,10	5,5%
Ongebouwd - wegen - buitendijs	Hectare	€ 349,01	€ 20,60		€ 369,61	€ 386,84	€ 0,00		€ 386,84	4,7%
Natuur	Hectare	€ 5,50	€ 1,29		€ 6,79	€ 6,11	€ 0,00		€ 6,11	-10,1%
Zuiveringsheffing	Vervuilingseenheid			€ 69,13	€ 69,13			€ 75,99	€ 75,99	9,9%
Verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheid			€ 69,13	€ 69,13			€ 75,99	€ 75,99	9,9%

De tarieven van 2022 en 2023 vertonen flinke verschillen. Dit wordt veroorzaakt door:

- De ontwikkeling van de kosten per heffing. Dit leidt tot een verhogend effect op het tarief.
- De sterke stijging van de WOZ-waarden, gemiddeld + 15%. Dit leidt tot een verlagend effect op het tarief.
- Aanpassing van de kostentoedelingsverordening over de categorieën belastingplichtigen voor de Wegenheffing. Hierdoor betalen de categorieën “ongebouwd” en “natuur” geen wegenheffing meer in 2023. Het aandeel voor de categorie “gebouwd” stijgt om dit op te kunnen vangen.

De tarieven zoals hierboven in de tabel opgenomen betreffen een combinatie van bovenstaande factoren.

4.6.1 Ontwikkeling belastingdruk 2023: een aantal profielen¹

Profiel	Programmabegroting 2022 lastendruk		Programmabegroting 2023 lastendruk		verschil buitendijks tov 2022	verschil binnendijks tov 2022
	buitendijks	binnendijks	buitendijks	binnendijks		
Huishoudens						
Huurwoning, éénpersoonshuishouden	€ 190	€ 190	€ 208	€ 208	9,4%	9,4%
Huurwoning, meerpersoonshuishouden	€ 329	€ 329	€ 360	€ 360	9,4%	9,4%
Koopwoning, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 200.000	€ 357	€ 404	€ 387	€ 431	8,4%	6,6%
Koopwoning, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 250.000	€ 364	€ 422	€ 394	€ 449	8,1%	6,3%
Koopwoning, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 750.000	€ 434	€ 610	€ 461	€ 626	6,3%	2,6%
Agrarische ondernemingen						
agrarisch bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 240.000 en 25 hectare ongebouwd	€ 1.391	€ 2.987	€ 961	€ 2.720	-30,9%	-8,9%
agrarisch bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 500.000 en 40 hectare ongebouwd	€ 2.044	€ 4.625	€ 1.338	€ 4.178	-34,6%	-9,7%
akkerbouw bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 500.000 en 60 hectare ongebouwd	€ 2.867	€ 6.679	€ 1.793	€ 5.999	-37,5%	-10,2%
tuinderij bedrijf met opstallen, meerpersoonshuishouden, Woz-waarde € 500.000 en 3 hectare ongebouwd	€ 522	€ 824	€ 496	€ 810	-5,0%	-1,7%
Natuurterreinen						
natuurterrein van 1.000 hectare	€ 6.791	€ 6.791	€ 6.107	€ 6.107	-10,1%	-10,1%
Handel en industrie						
groothandel met Woz-waarde € 2.400.000 en 10 vervuilingseenheden	€ 1.029	€ 1.591	€ 1.085	€ 1.612	5,4%	1,3%
kantoor / klein bedrijf met WOZ-waarde € 150.000 en 3 vervuilingseenheden	€ 229	€ 264	€ 248	€ 281	8,4%	6,5%
middelgroot metaalbedrijf met Woz-waarde € 12.000.000 en 450 vervuilingseenheden	€ 32.799	€ 35.607	€ 35.819	€ 38.456	9,2%	8,0%
Buitendijks						
groot bedrijf, buitendijks met Woz-waarde € 150.000.000	€ 21.115		€ 20.300		-3,9%	
bedrijf, buitendijks met Woz-waarde € 5.000.000	€ 704		€ 677		-3,9%	
Wegbeheerder						
wegbeheerder 250 hectare binnendijks		€ 107.799		€ 113.775		5,5%

¹ In de tabel zijn bedragen afgerond op hele euro's. Dit kan tot kleine afrondingsverschillen leiden.

4.7 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de mate waarin een waterschap in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Waterschappen zijn wettelijk verplicht om de risico's die ze lopen in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken. Een deel van de risico's wordt afgedekt door afgesloten verzekeringen of gevormde voorzieningen. Op basis van een inventarisatie zijn per programma de mogelijke risico's benoemd. Waar mogelijk zijn deze risico's financieel onderbouwd en is de kans op optreden aangegeven. In bijlage 7.4 is een gedetailleerd overzicht van de risico's per programma opgenomen, evenals de ingeschatte kans van voordoen en het ingeschatte financieel gevolg per risico.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat beschikbaar is om de risico's financieel af te dekken. Het gaat hier om de algemene reserves voor Waterveiligheid, Water, Waterketen en Wegen.

Om na te gaan of de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de risico's te kunnen dekken, wordt gebruik gemaakt van de ratio weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Hieronder wordt cijfermatig inzichtelijk gemaakt wat het totaal is aan ingeschatte risico's per programma (inclusief het deel van de algemene risico's wat aan dat betreffende programma wordt toegerekend). Op basis van deze totalen en het beleid 'Risicomanagement en weerstandsvermogen 2018' (vastgesteld in de VV van november 2018), waarin is bepaald dat 85% van het totale reëel financieel gevolg wordt meegenomen, wat de benodigde weerstandscapaciteit is.

(bedragen x € 1 mln.)	Totaal ingeschatte risico's (in €) *)	Benodigde weerstandscapaciteit (85%) (in €)
Waterveiligheid	0,5	0,4
Water	0,7	0,6
Waterketen	4,9	4,2
Wegen	0,1	0,1
Totaal	6,3	5,3

*) In bovenstaande tabel zijn de algemene risico's (risico's die vallen onder algemene beleidstaken, algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering en ondersteuning inclusief de niet in te schatten risico's waarvoor een bedrag is opgenomen ter hoogte van € 500.000) toegerekend naar de programma's op basis van de procentuele verdeling genoemd in paragraaf 5.4.

Bij het beoordelen van het weerstandsvermogen wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel:

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

In het beleid 'Risicomanagement en weerstandsvermogen 2018' heeft de VV het besluit genomen dat gestreefd wordt naar een weerstandsratio per programma van minimaal 1,7 (= middenklasse ruim voldoende). De VV heeft de weerstandsratio bij de programmabegroting 2019 verlaagd naar 1,2 (= middenklasse voldoende).

De totale omvang van de (geprognosticeerde) beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserve) per programma is in onderstaande tabel per 31 december 2023 weergegeven.

(Bedragen x € 1 mln.)	Stand reserve per 31 december 2023 (in €)	Streefwaarde ratio (ondergrens klasse C)	Huidige ratio weerstandsvermogen	Werkelijke ratio	Beschikbare ruimte reserve (t.o.v. ondergrens klasse C) (in €)
Waterveiligheid	0,6	1,2	B	1,4	0,1
Water	0,8	1,2	C	1,3	0,0
Waterketen	5,0	1,2	C	1,2	0,0
Wegen	0,1	1,2	C	1,2	0,0
Totaal	6,5				0,1

Op grond van de besluitvorming bij de kaderbrief 2023 wordt een deel van de extra kosten gedekt vanuit de reserves. Dit leidt tot het terugbrengen van de algemene reserve naar het weerstandsratio van 1,2 (midden categorie voldoende). De saldi die vrijkomen uit de algemene reserves worden ingezet ter egalisatie van de belastingtarieven in de komende jaren.

4.8 Houdbare overheidsfinanciën

Een sluitende meerjarenbegroting vormt de basis voor houdbare waterschapsfinanciën. Houdbare waterschapsfinanciën vergen echter meer dan dat er tegenover alle lasten op de begroting ook voldoende baten staan. Vereist is dat het waterschap in geval van financiële tegenslag voldoende mogelijkheden heeft om de klappen te kunnen opvangen. Dit is voor waterschap Hollandse Delta het geval. Er is sprake van structureel sluitende begroting. Het weerstandsvermogen is voldoende om de onderkende risico's op te vangen. Waterschap Hollandse Delta is in 2023 voor circa 88% gefinancierd met vreemd vermogen. Dit ligt onder het gemiddelde van alle waterschappen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van het waterschap vrij goed is.

4.9 Financiering

De kaders voor het treasurybeleid zijn vastgelegd in de wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido), de Verordening Beleids- en Verantwoordingsfunctie, het Waterschapsbesluit en het treasurystatuut.

4.9.1 Risicobeheer

Kasgeldlimiet

In de wet Fido is vastgelegd dat de hoogte van de kortlopende financiering wordt beperkt door middel van de vastgestelde kasgeldlimiet. Voor waterschappen is die limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal op 1 januari van het betreffende jaar. Voor 2023 bedraagt het begrotingstotaal € 231,5 miljoen waarmee de kasgeldlimiet uitkomt op € 54 miljoen.

Rentegevoeligheid

Er is geen risico op renteschommelingen op bestaande leningen, de rente en de looptijd van deze leningen zijn vastgezet bij het afsluiten. Risico is er alleen bij nieuw af te sluiten leningen en bij herfinanciering van leningen. In de Eurozone en de Verenigde Staten zijn de afgelopen maanden de beleidsrentes verhoogd ter beteugeling van de inflatie. Tegelijkertijd maken een afnemende economische groei en het toenemend rente verschil met de VS het verloop van de rente grillig en lastig te voorspellen. Om de rentegevoeligheid te verminderen heeft de VV ingestemd met een lening welke een deel van de financieringsbehoefte voor de komende 10 jaar kan afdekken. Deze lening is inmiddels afgesloten.

Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld worden ingekaderd door toepassing van de renterisiconorm. De renterisiconorm is erop gericht renterisico's te beperken door spreiding in de looptijden van langlopende geldleningen. De renterisiconorm houdt in dat het bedrag aan aflossingen en het lening bedrag dat in aanmerking komt voor renteherziening in enig jaar de vastgestelde renterisiconorm niet mag overschrijden. De renterisiconorm is wettelijk vastgesteld op 30% van het begrotingstotaal per 1 januari van het begrotingsjaar. De renterisiconorm is € 69,4 miljoen (30% van € 231,5 miljoen). In 2023 bedraagt het af te lossen bedrag voor WSHD € 18 miljoen. Hiermee blijft WSHD ruim onder de renterisiconorm.

Berekening renterisiconorm (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Begrotingstotaal	231,5	242,7	247,3	253,2	258,3
Percentage regeling	30%	30%	30%	30%	30%
Beschikbare renterisiconorm	69,4	72,8	74,2	76,0	77,5
Renteherzieningen	0	0	0	0	0
Aflossingen	18,0	21,0	24,3	28,6	31,7
Benodigde renterisiconorm	18,0	21,0	24,3	28,6	31,7
Ruimte onder renterisiconorm	51,4	51,8	49,9	47,4	45,8

4.9.2 Financiële risico's

Bij het beheer van de liquide middelen spelen renterisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico, koersrisico en valutarisico een rol. Voor het waterschap zijn de twee laatstgenoemde risico's niet aan de orde omdat WSHD geen via een beurs verhandelbare aandelen heeft en alleen met eigen valuta werkt.

Het renterisicobeheer is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid dat in de toekomst de rentelasten van vreemd vermogen hoger, respectievelijk dat de renteopbrengsten van activa lager zijn dan een gewenst niveau. Zolang de rente op korte financieringsmiddelen lager is dan de rente op lange financieringsmiddelen wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van korte middelen. De berekende grens van de kasgeldlimiet wordt hierbij als maximum aangehouden, tenzij er redenen zijn om hiervan tijdelijk af te wijken, bijvoorbeeld het verlaat opleggen van de omslagheffingen. Het aantrekken van kasgeldleningen kan een instrument zijn om binnen het maximum van de kasgeldlimiet te blijven.

Het kredietrisicobeheer (of debiteurenrisico) is het beheersen van risico's die voortvloeien uit de mogelijkheid op een waardedaling van de vorderingspositie als gevolg van het niet (tijdig) kunnen nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij. Dit risico wordt zoveel mogelijk beperkt door het voeren van een strak invorderingsbeleid met de uiteindelijke inschakeling van deurwaarders. Waterschap Hollandse Delta heeft deze taak ondergebracht bij het SVHW.

Het liquiditeitsrisicobeheer is het beheersen van risico's van mogelijke wijzigingen in de liquiditeitenplanning en meerjareninvesteringsplanning waardoor de financieringskosten hoger kunnen uitvallen. De beheersing van dit risico is afhankelijk van de hardheid van de cijfers die in de meerjarenbegroting zijn opgenomen.

4.9.3 Kasbeheer

Kort geld wordt aangetrokken in de vorm van een rekening-courant krediet, kasgeld- en call-geldleningen bij de huisbankier De Nederlandse Waterschapsbank N.V (NWB) of andere geldverstrekkers die voldoende kredietwaardig zijn. Voor 2023 bedraagt de maximaal aan te vragen kredietlimiet € 54 miljoen. Dit is gelijk aan de maximaal toegestane kasgeldlimiet.

Berekening kasgeldlimiet (bedragen x € 1 mln.)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Begrotingstotaal	231,5			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	54,0			
Gemiddelde vlottende schuld	107,5	151,9	120,9	102,1
Gemiddelde vlottende middelen	38,7	167,4	127,1	69,2
Netto vlottende schuld	68,7	-15,5	-6,2	32,9
Kasgeldlimiet	54,0	54,0	54,0	54,0
Ruimte onder kasgeldlimiet	-14,7	69,5	60,2	21,1

4.9.4 Waterschapsfinanciering

Leningenportefeuille

De omvang van de leningenportefeuille wordt per 1 januari 2023 geraamd op € 240,6 miljoen (1 januari 2022 € 237,4 miljoen) en de reguliere aflossing op € 18 miljoen (2022 € 16,8 miljoen). Er vinden in 2023 geen extra aflossingen plaats omdat daarvoor contractueel geen mogelijkheden bestaan.

Het Waterschapsbesluit schrijft voor dat de rentekosten moeten worden toegerekend aan de beleidsproducten. Deze toerekening vindt plaats via de renteomslag. Het renteomslagpercentage (rekenrente) wordt bepaald door de begrote rentekosten te delen door de verwachte boekwaarde van de vaste activa per 1 januari. Het renteomslagpercentage wordt 1,79%. In de Programmabegroting 2022 was de renteomslag 1,88%.

Liquiditeitsprognose

De verwachting is dat in 2023 een nieuwe vaste geldlening moet worden afgesloten voor € 20 miljoen.

Daarnaast is in de VV van 22 juni 2022 besloten een geldlening van 200 miljoen aan te trekken, gestort in jaarlijkse delen van 20 miljoen over een periode van 10 jaren, om langjarig in de financieringsbehoefte te kunnen voorzien tegen een vooraf overeengekomen rente. Voorwaarde voor aangaan van deze lening is een maximaal rentepercentage zoals vastgesteld in de VV. Daarmee is de prognose dat er in 2023 voor € 40 miljoen aan leningen dient te worden afgesloten.

Rente langlopende leningen en aflossingen

De verwachting ten tijde van het opstellen van de begroting is dat de rente voor langlopende leningen in 2023 2,75% (2022 0,875%) zal zijn, in 2024 3% en vanaf 2025 3,25%. Medio 2022 bedroeg de rente 1,65% uitgaande van 10 jaar lineair (medio 2021 – 0,08% uitgaande van 10 jaar lineair).

De totaal begrote rentelast 2023 bedraagt € 5,6 miljoen.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	2023	2024	2025	2026	2027
Rente kortlopende schuld	0,1	0,3	0,3	0,3	0,3
Rente langlopende schuld	4,3	5,2	6,5	8,2	10,2
Rente agio	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Totaal rente	5,6	6,6	8,0	9,6	11,7

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	2023	2024	2025	2026	2027
Aflossingen	18,0	21,0	24,3	28,6	31,7
Totaal aflossingen	18,0	21,0	24,3	28,6	31,7

Renteschema

	Omschrijving Bedragen x € 1 mln.				
a1	De externe rentelasten over lange financiering		4,3		
	Agio		1,2		
a2	De externe rentelasten over korte financiering		0,1		
					5,6
b	Externe rentebaten			-/-	0,0
	Saldo rentelasten en rentebaten				5,6
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	-		
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	-		
c3	De rentebaat van door verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	+	-		
				-/-	-
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente				5,6
d1	Rente over eigen vermogen			+	-
d2	Rente over voorzieningen			+	-
	<i>Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente</i>				5,6
e	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)			-/-	5,6
f	Renteresultaat op het taakveld Treasury				0,0

4.10 Verbonden partijen

Waterschap Hollandse Delta kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt altijd voort uit het publiek belang. Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Per partij is er sprake van een financieel en een bestuurlijk belang.

Financieel belang: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Bestuurlijk belang: zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Garantstellingen

Aan diverse (verbonden) partijen zijn financiële garanties verleend die er als volgt uitzien:

Partij (bedragen x € 1 mln.)	Geldverstrekker	% deelneming	Hoofdsom	Rente%	Restant schuld 31/12/2021	Garantstelling
HVC N.V.	NWB	16% van gegarandeerd lening bedrag			€ 53,7 mln. (Gegarandeerd lening bedrag)	€ 8,6 mln.
Unie van Waterschappen	NWB	5,80%	€ 6,0		€ 5,0 mln.	€ 0,3 mln.

In bijlage 7.5 is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de direct en indirect verbonden partijen van waterschap Hollandse Delta.

4.11 Bedrijfsvoering

Formatie

Voor de begroting 2023 is de formatie per 1 januari 2023 vastgesteld op 651,1 formatieplaatsen. Ten opzichte van 2022 is er sprake van een toename van het 9,1 formatieplaatsen. De uitbreiding is bedoeld voor het (nieuwe) taakveld stakeholdersmanagement, veiligheid, mollenbestrijding en gegevens beheer.

In 2020 is met de notitie Wijziging en doorontwikkeling organisatiestructuur WSHD de grof structuur vastgesteld. In 2022 heeft deze, in navolging op 2021, via het traject “grof naar fijn” een nadere invulling gekregen. Als gevolg daarvan hebben er gedurende het jaar verschuivingen van formatie tussen afdelingen plaatsgevonden. Dit alles binnen de voor 2022 vastgestelde formatie van 642 formatieplaatsen.

Bovenstaande betekent per saldo dat de benodigde formatie van Hollandse Delta per 31 december 2022 sluit op 642 fte.

Afdeling	Stand 31-12-2022	Stand 1-1-2023	Stand 31-12-2023
Directieraad	3,0	3,0	3,0
Concern control	4,0	4,0	4,0
Beheer en Onderhoud	124,5	113,7	113,7
Financiën	29,6	23,1	23,1
Personeel en Organisatie	17,0	23,4	23,4
Juridische en Facilitaire Zaken	35,8	43,3	43,3
Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving	41,2	41,2	41,2
Zuiveren en Onderhoud	109,1	107,3	107,3
Projecten en Uitvoering	63,3	64,3	64,3
Informatiemanagement en Automatisering	72,1	72,7	72,7
Regie en Assetmanagement	48,3	47,3	47,3
Strategie en Beleid	30,0	36,6	36,6
Kennis en Advies	34,1	34,1	34,1
Klant en Communicatie	20,8	27,8	27,8
Totaal eigen personeel	632,5	641,7	641,7
Trainees	4,5	4,5	4,5
Workmates	5,0	5,0	5,0
Totaal overig personeel	9,5	9,5	9,5
Totaal	642,0	651,1	651,1

Ziekteverzuim

Op 1 juli 2022 bedroeg het gemiddeld verzuim over 12 maanden 5.5%. In 2021 was dat 4.6%. Het langdurig verzuim is in de afgelopen 12 maanden stabiel gebleven. De stijging is met name toe te schrijven aan het kortdurend verzuim. Aangenomen wordt dat wij hier nog te maken hebben met de gevolgen van Corona. Het vraagt onverminderd onze aandacht voor de (mentale) vitaliteit van de medewerker.

Inhuur

Hollandse Delta beschikt over een flexibele schil om knelpunten in de capaciteit als gevolg van vertrek, verzuim of extra (tijdelijke) werkzaamheden op te vangen. Daar waar kennis ontbreekt, wordt eveneens ingehuurd. Inhuur is een onlosmakelijk onderdeel van de arbeidsorganisatie.

Hollandse Delta kent een gemiddeld verloop van circa 8%. Het vervullen van vacatures vraagt tijd, een medewerker is nu eenmaal sneller vertrokken dan een nieuwe gevonden. Gelet op de ontwikkeling van de arbeidsmarkt. Het zal meer creativiteit, tijd en aandacht vragen om nieuwe medewerkers aan te trekken. Dit betekent dat ten behoeve van de continuïteit, vooruitlopend op de instroom van vast personeel, extra wordt ingehuurd. Dit zal in 2023 naar verwachting vaker het geval zijn.

Ook voor de uitvoering van projecten wordt een beroep gedaan op inhuur. Het totale volume aan investeringsprojecten fluctueert van jaar tot jaar. De vaste formatie is gericht op het kunnen uitvoeren van de 'standaard' omvang aan investeringsprojecten. Het surplus wordt opgevangen door gebruik te maken van flexibele capaciteit.

Trainees/workmates

Hollandse Delta stimuleert de instroom van jongere medewerkers door het beschikbaar stellen van formatieplaatsen voor trainees en workmates. Het streven is om de trainees en workmates na afronding van het traject te laten instromen op reguliere vacatures. Voor het jaar 2022 zijn 5 trainee-plaatsen (0,9 fte per plaats) gereserveerd. Het traject "workmates" is bedoeld voor de instroom van medewerkers die via een beroeps begeleidende leerweg (BBL-opleiding) een opleiding volgen. Voor dit traject zijn 5 fte gereserveerd.

Participatiewet

In het kader van de Wet banenafpraak (ook wel participatiewet en participatiequotum) heeft Hollandse Delta een wettelijke opgave voor het realiseren van 25 banen in 2023 (op basis van 25,5 uur per week). Het betreffen intensieve trajecten die een goede introductie en begeleiding vragen. De instroom van kandidaten in het kader van deze wet is tijdens Corona gestagneerd. In 2022 zijn de activiteiten opnieuw gestart. Hollandse Delta voldoet niet aan het zogenaamde quotum. Voor 2023 is het streven om 5 kandidaten in te laten stromen.

CAO

Met een looptijd van 12 maanden loopt de CAO op 1 januari 2023 af. In de loop van het jaar worden zullen de resultaten in de staande begroting landen.

Delta academie

In 2023 worden onder de vleugels van de Delta academie ingezet op een breed aanbod van opleidingen en workshops ten behoeve van de ontwikkeling en duurzame inzet van medewerkers. Het waterschap als lerende organisatie is daarin de rode draad. Extra aandacht is er voor de (verplichte) veiligheidsopleidingen (inclusief veiligheidsbewustzijn).

Organisatie ontwikkeling

Na vaststelling van de fijnstructuur en met gevoel voor waar we staan in onze organisatieontwikkeling zijn de volgende zes thema's geïdentificeerd waarop de komende 3-5 jaar onze organisatieontwikkeling wordt gefundeerd:

- Veiligheid;
- Continu verbeteren;
- Professionaliseren assetmanagement;
- Vergroten van ons verandervermogen;
- Externe oriëntatie vergroten;
- Goed bestuurlijk-ambtelijk samenspel.

In de periode tot 2025 is de organisatieontwikkeling gericht op de realisatie van een professionele organisatie die doelmatig, doeltreffend en rechtmatig de kerntaken van het waterschap uitvoert. Een organisatie die in control is op haar bedrijfsprocessen, en tegelijkertijd ook haar rol kan vervullen om in samenwerking met haar omgeving te werken aan de grote maatschappelijke opgaven.

4.12 Wet open overheid

Wet open overheid (Woo) is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De wet is bedoeld om de overheid transparanter te maken en zo het belang van openbaarheid van publieke informatie voor de democratische rechtsstaat, de burger, het bestuur en economische ontwikkeling beter te dienen. De Woo maakt toegang tot publieke informatie expliciet tot een recht van burgers. De Woo voorziet in een opener overheid dan de Wob, bijvoorbeeld door actieve openbaarmaking van verschillende informatiecategorieën verplicht te stellen. De Woo is een initiatiefwet, die op 21 januari 2021 is aangenomen door de Tweede Kamer en op 5 oktober 2021 door de Eerste Kamer. De initiatiefwet is op 1 mei in werking getreden.

Vanaf 2022 is gestart met het uitvoeren van een nulmeting in relatie tot de wettelijke verplichtingen. Dit is vervolgens vastgelegd in een impactanalyse die de huidige situatie in kaart brengt ten opzichte van 'voldoen aan de wet'. Vanaf 2023 wordt op basis van de verkregen inzichten en knelpunten uit de impactanalyse een uitvoeringsplan opgesteld die de organisatie in staat stelt om de implementatie in de organisatie op te starten.

4.13 EMU-saldo

In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van het Europese Monetaire Unie (EMU)-saldo weergegeven. In deze tabel is de vanuit de Unie van Waterschappen geadviseerde individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo van WSHD opgenomen. Uit de tabel blijkt dat het geraamde EMU-saldo een tekort vertoont. Dit wordt met name veroorzaakt door de te verwachten investeringen in die jaren. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging/onttrekking aan de reserves	-13,6	-12,9	-10,0	-6,5	-4,1	-1,3
2 Invloed investeringen						
2a bruto investeringsuitgaven min	50,4	57,1	81,4	84,5	66,2	87,0
2b investeringsbijdragen van derden plus	2,7	12,8	28,6	5,0		0,1
2c verkoop mva en iva plus						
2d afschrijvingen plus	22,9	25,0	27,5	28,6	31,4	31,1
3 Invloed van voorzieningen						
3a toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie plus	0,4	0,7	0,7	0,6	0,5	0,5
3b onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie min						
3c betalingen rechtstreeks uit voorzieningen min	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7
3d evt. externe vermeerderingen van voorzieningen plus						
4 invloed reserves						
4a evt. betalingen rechtstreeks uit reserves min						
4b evt. externe vermeerderingen van reserves plus						
5 Deelnemingen en aandelen						
5a boekverlies plus						
5b boekwinst min						
Geraamd EMU-saldo WSHD	-38,9	-32,4	-35,4	-57,6	-39,1	-57,3
Maximaal EMU-tekort o.b.v. macrorferentiewaarde	-25,8	-30,0	-30,3	-30,7	-31,0	-31,4
Vershil (+ = ruimte; - = tekort)	-13,1	-2,4	-5,1	-26,9	-8,1	-25,9

5 Financiële overzichten

5.1 Ontwikkeling kosten en opbrengsten

Omschrijving (bedragen x 1 mln.)	Begroot 2022	Begroot 2022	Begroot 2022 - jaarschijf 2023	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Lasten								
Rente & Afschrijving	25,9	27,1	31,3	29,5	33,0	35,4	39,8	41,6
Personeelslasten	65,1	70,3	68,7	73,6	72,7	73,5	74,4	75,3
Goederen en diensten van derden	100,7	108,1	103,4	113,8	122,7	124,7	124,6	125,9
Bijdragen aan derden	11,0	13,4	12,5	13,8	13,3	12,9	13,6	14,7
Toev. Voorzien./ onvoorzien	2,5	0,7	0,6	0,9	0,9	0,8	0,7	0,7
Doorberekeningen	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal Lasten	205,3	219,7	216,6	231,5	242,7	247,3	253,2	258,3
Baten								
Financiële baten	-1,7	-1,8	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
Personeelsbaten	-0,6	-0,6	-0,1	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Goederen en diensten aan derden	-3,1	-4,7	-3,5	-3,5	-3,6	-2,5	-1,9	-1,9
Bijdragen van derden	-14,6	-11,4	-9,3	-10,8	-14,3	-15,9	-14,2	-13,0
Waterschapsbelastingen	-181,4	-178,6	-185,5	-194,8	-205,2	-212,9	-223,5	-232,5
Interne verrekeningen	-5,5	-6,1	-7,0	-7,6	-7,6	-7,6	-7,6	-7,6
Doorberekeningen	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal Baten	-206,8	-203,1	-206,9	-218,6	-232,7	-240,7	-249,1	-257,0
Saldo van baten en lasten voor bestemming	-1,5	16,6	9,8	12,9	10,0	6,5	4,1	1,3
Toevoeging aan reserves	8,1	0,3	0,1	4,0	-	-	-	-
Onttrekking aan reserves	-13,4	-19,1	-9,1	-16,9	-10,0	-6,5	-4,1	-1,3
Saldo van baten en lasten na bestemming	-6,8	-2,2	0,7	-	-	-	-	-

5.2 Ontwikkeling bruto investeringen

Overzicht van de activiteiten op basis van bruto cashflow aan investeringen voor de jaren 2023 en verder.

Programma (bedragen in 1 mln.)	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Waterveiligheid	2,8	10,8	31,1	4,8	-	-
Voldoende en Schoon Water	12,1	13,9	15,5	13,1	13,8	15,1
Waterketen	14,2	13,2	16,0	55,4	42,7	63,6
Wegen	12,1	15,6	17,4	10,4	9,0	7,5
Bestuur en Organisatie	9,2	3,6	1,5	0,8	0,8	0,8
Eindtotaal	50,4	57,1	81,4	84,5	66,2	87,0

5.3 Overzicht exploitatie van programma's naar taken

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	Totaal	Watersysteemheffing	Zuiveringsheffing	Wegenheffing
Waterveiligheid	22,2	22,2		
Water	58,5	58,5		
Waterketen	83,7		83,7	
Wegen	11,7			11,7
Bestuur en organisatie	27,0	16,4	8,4	2,2
Algemene dekkingsmiddelen	4,5	2,1	1,9	0,5
Nettolasten	207,7	99,2	93,9	14,5
Mutaties reserves				
Onttrekkingen				
Waterveiligheid	-1,6	-1,6		
Water	-9,7	-9,7		
Waterketen	-3,4		-3,4	
Wegen	-1,3			-1,3
Bestuur en organisatie	-1,0	-0,5	-0,4	-0,1
Algemene dekkingsmiddelen				
Totaal omtrekkingen	-16,9	-11,7	-3,8	-1,4
Toevoegingen				
Waterveiligheid	0,4	0,4		
Water	1,8	1,8		
Waterketen	1,7		1,7	
Wegen	0,1			0,1
Bestuur en organisatie				
Algemene dekkingsmiddelen				
Totaal toevoegingen	4,0	2,2	1,7	0,1
Totaal mutaties reserves	-12,9	-9,5	-2,1	-1,3
Te dekken door belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing	-89,7	-89,7		
Zuiveringsheffing	-91,8		-91,8	
Wegenheffing	-13,2			-13,2
Totaal belastingopbrengsten	-194,8	-89,7	-91,8	-13,2
Saldo baten en lasten na bestemming				

5.4 Overzicht gecoprimeerde staat van lasten en baten per programma

Omschrijving (bedragen x 1 mln.)	Realisatie 2021	Begroot 2022	Begroot 2022 - jaarschijf 2023	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Waterveiligheid								
Lasten	27,3	24,8	20,9	24,7	28,8	29,8	28,9	28,7
Baten	-6,8	-5,1	-1,5	-3,6	-6,6	-7,4	-5,3	-3,5
Totaal Waterveiligheid	20,5	19,7	19,4	21,0	22,2	22,4	23,6	25,1
Voldoende en Schoon Water								
Lasten	49,9	58,4	58,2	63,8	64,0	64,1	64,9	66,3
Baten	-3,7	-12,6	-8,7	-13,2	-9,3	-6,4	-4,7	-2,9
Totaal Voldoende en Schoon Water	46,1	45,8	49,5	50,7	54,8	57,8	60,2	63,4
Waterketen								
Lasten	73,6	84,4	85,1	89,6	87,8	88,9	92,3	93,3
Baten	-3,4	-7,1	-5,8	-7,7	-6,2	-5,2	-4,1	-3,7
Totaal Waterketen	70,2	77,3	79,3	81,9	81,6	83,7	88,3	89,7
Wegen								
Lasten	22,4	22,9	23,0	21,5	23,7	24,9	25,9	26,4
Baten	-12,4	-11,2	-10,5	-10,9	-11,0	-11,1	-11,3	-11,3
Totaal Wegen	10,0	11,7	12,5	10,5	12,7	13,8	14,6	15,1
Bestuur en Organisatie								
Lasten	31,4	23,6	23,7	29,9	31,4	31,7	32,6	33,4
Baten	-9,8	-5,8	-2,4	-3,8	-2,9	-2,9	-2,9	-2,9
Totaal Bestuur en Organisatie	21,6	17,8	21,2	26,0	28,5	28,9	29,7	30,6
Dekkingsmiddelen								
Lasten	8,8	5,9	5,8	6,0	6,9	7,9	8,6	10,2
Baten	-184,1	-180,4	-187,0	-196,3	-206,7	-214,4	-225,0	-234,0
Totaal Dekkingsmiddelen	-175,3	-174,5	-181,2	-190,2	-199,8	-206,5	-216,4	-223,8
Eindtotaal	-6,8	-2,2	0,7	-	-	-	-	-

5.5 Balansontwikkeling

Omschrijving (bedragen x € 1 mln.)	1-1-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Activa						
Immateriële vaste activa	66,1	63,8	61,5	60,5	58,4	56,3
Materiële vaste activa	296,7	318,3	346,0	397,8	434,7	523,6
Financiële vaste activa	4,1	4,8	4,6	4,2	3,7	3,0
Totaal vaste activa	367,0	387,0	412,1	462,5	496,8	583,0
Vlottende activa						
Totaal vlottende activa						
Totaal activa	367,0	387,0	412,1	462,5	496,8	583,0
Passiva						
Algemene reserves	8,8	6,9	6,9	6,9	6,9	6,9
Bestemmingsreserves	33,0	28,5	24,9	21,9	19,9	18,6
Egalisatiereserves	19,0	12,6	6,2	2,6	0,5	0,5
Totaal eigen vermogen	60,8	47,9	37,9	31,4	27,3	26,0
Voorzieningen	10,5	10,3	10,2	10,0	9,7	9,5
Langlopende schulden	240,6	222,6	241,6	269,8	306,3	347,1
Kasgeldleningen	54,0	54,0	54,0	54,0	54,0	54,0
Vlottende passiva	1,0	52,1	68,3	97,3	99,5	146,3
Overige vlottende passiva						
Totaal vlottende passiva	55,0	106,1	122,3	151,3	153,5	200,3
Totaal passiva	367,0	387,0	412,1	462,5	496,8	583,0

6 *Vaststelling Programmabegroting 2023 en meerjarenraming 2024-2027*

Vergaderdatum : 23 november 2022

iBabs : 220

BESLUIT VERENIGDE VERGADERING

ONDERWERP PROGRAMMABEGROTING 2023 EN MEERJARENRAMING 2024-2027

DE VERENIGDE VERGADERING VAN WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA,

op voordracht van dijkgraaf en heemraden van waterschap Hollandse Delta d.d. 11-10-2022;

gelet op de bespreking in de Oordeelsvormende Verenigde Vergadering van 16-11-2022;

overwegende dat:

- de VV in juni 2022 de kaders voor de Programmabegroting 2023 en meerjarenraming 2024-2027 heeft vastgesteld met de Kaderbrief;
- het college van dijkgraaf en heemraden binnen deze kaders de begroting heeft uitgewerkt met aandacht voor het realiseren van de afspraken gemaakt in het Bestuursprogramma 2019-2023;
- het college van dijkgraaf en heemraden op 21 september 2022 beeldvormend met de VV heeft gesproken over de begroting;

gelet op:

- artikel 77 Waterschapswet;
- artikel 99 tot en met 101 van de Waterschapswet.

BESLUIT:

- a. De Programmabegroting 2023 en meerjarenraming 2024-2027 vast te stellen en daarmee de bedragen voor 2023 per programma, tot een totaal van (afgerond) € 231,5 miljoen aan lasten.
- b. Het college van dijkgraaf en heemraden mandateren voor het vrijgeven van de in bijlage vertrouwelijke bijlage genoemde geplande investeringen tot een bedrag van € 1 miljoen conform artikel 2.13 van het delegatie- en mandaatbesluit WSHD.
- c. In te stemmen met het aanhouden van een weerstandsratio van 1,2 voor het bepalen van de hoogte van de algemene reserves.
- d. In te stemmen met de volgende mutaties binnen de reserves:

Waterveiligheid

- Onttrekking van € 0,405 miljoen aan de algemene reserve Waterveiligheid;
- Dotatie van € 0,405 miljoen aan de reserve tariefseglisatie watersysteemheffing;
- Onttrekking van € 1,165 miljoen aan de reserve tariefseglisatie watersysteemheffing.

Schoon & Voldoende Water

- Onttrekking van € 2,805 miljoen aan de algemene reserve Water;
- Onttrekking van € 0,198 miljoen aan de bestemmingsreserve budgetoverheveling;
- Onttrekking van € 2,325 miljoen aan de bestemmingsreserve baggeren;
- Onttrekking van € 0,238 miljoen aan de bestemmingsreserve onderhoud CMK;
- Onttrekking van € 0,089 miljoen aan de bestemmingsreserve CMK monitoring;
- Dotatie van € 1,805 miljoen aan de reserve tariefseglisatie watersysteemheffing;
- Onttrekking van € 4,034 miljoen aan de tariefseglisatie watersysteemheffing.

Waterketen

- Dotatie van € 1,717 miljoen aan de algemene reserve Waterketen;
- Onttrekking van € 3,427 miljoen aan de reserve tariefseglisatie zuiveringsheffing.

Wegen

- Onttrekking van € 0,100 miljoen aan de algemene reserve Water;
- Verlagen onttrekking van € 0,996 miljoen aan de bestemmingsreserve Wegen;
- Dotatie van € 0,100 miljoen aan de reserve tariefseglisatie wegenheffing;
- Onttrekking van € 0,157 miljoen aan de reserve tariefseglisatie wegenheffing.

Bestuur & Organisatie

- Onttrekking van € 0,425 miljoen aan de bestemmingsreserve effecten corona;
 - Onttrekking van € 0,300 miljoen aan de algemene reserve Waterketen;
 - Onttrekking van € 0,250 miljoen aan de bestemmingsreserve CMK afwikkeling.
- e. In te stemmen met het aan het college van dijkgraaf en heemraden mandateren van het inzetten van de post onvoorzien van maximaal € 0,25 miljoen. Met verantwoording achteraf via de planning & control producten.
- f. Ter dekking van de financieringsbehoefte het college van dijkgraaf en heemraden, conform het Treasurystatuut, bevoegd te maken tot:
- Het aangaan van kortlopende financieringsmiddelen (rekening-courant verhouding en kasgeldleningen) tot een bedrag van maximaal de kasgeldlimiet van € 54 miljoen.
 - Het aangaan van langlopende financieringsmiddelen tot maximaal € 20 miljoen.

Ridderkerk, 23 november 2022

De Verenigde Vergadering voornoemd,
secretaris-directeur, dijkgraaf,

S.J. Steendijk

J.F. Bonjer

7 Bijlagen²

7.1 Potentiële investeringen

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
	Waterveiligheid						
1	K2018-082	VLRT-4 – Normtraject nr. 20_3	diverse gemeenten	2020	0	2024	0
2	K2019-001	Sluisdok / schotbalkkering Hellevoets	Hellevoetsluis	2020	2021	2024	2024
3	K2021-008	Duikersluis Lorregat betonconstructie	Hoeksche Waard	2022	2023	2024	2025
	Voldoende en Schoon Water						
4	7103100329	KRW maatregelen 2018 – 2021 – VP	Diverse gemeenten	2020	2020	2024	2025
5	7103100346	De Eendragt, fase 2	Hoeksche Waard	2017	2019	2024	2026
6	K2018-099	Gemaal Arnoldus Botbijlweg	Brielle	2020	2022	2024	2025
7	K2019-002	Invulling wateropgave ZW	Zwijndrecht	2019	2020	2022	2024
8	K2020-003	Y11.034 Wateropgave O-N Reijerwaard	Rotterdam	2019	2019	2023	2026
9	K2020-007	Waterkraan fase 2 Dordrecht	Dordrecht	2021	2021	2023	2025
10	K2020-012	Automatiseren inlaten – WSHD-breed	Hele beheersgebied	2022	2023	2023	2025
11	K2020-044	Kruising gemaal-inlaat primkering 2023	Diverse gemeenten	2023	2024	2024	2026
12	K2020-048	Inlaten boezemwatergangen 2023	Diverse gemeenten	2023	2024	2024	2026
13	K2020-059	Vervanging stuwen 2023 HoO	Diverse gemeenten	2023	2023	2023	2023
14	K2020-060	Vervanging stuwen 2024 HoO	Diverse gemeenten	2024	2024	2024	2024
15	K2020-064	Vervanging Duiker 2023 HoO	Diverse gemeenten	2023	2023	2023	2023
16	K2020-065	Vervanging Duiker 2024 HoO	Diverse gemeenten	2024	2024	2024	2024
17	K2021-012	Noodzaak vervangen gemaal Kloosterweg	Hoeksche Waard	2023	2023	2024	2026
18	K2022-003	Verbind. Watersysteem Eendragtweg-Oost	Hoeksche Waard	2023	2023	2023	2023
19	K2022-005	Renovatie gemaal de Eendragt	Hoeksche -Waard	2023	2025	2023	2025

² Investeringsbedragen zijn weggelaten uit deze bijlage om de uitgangspositie van WSHD bij aanbestedingen niet te schaden. De bijlage inclusief investeringsbedragen is vertrouwelijk in te zien voor leden van de VV op het kantoor in Ridderkerk.

Dit betreft de stand van zaken per project per 1 juli 2022. Eventuele besluitvorming nadien die van invloed kan zijn op de status van een project is niet meegenomen in dit overzicht.

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
20	K2022-007	Watergebiedsplan Klein Voorne West	Voorne Aan Zee	2024	2026	2024	2026
21	K2022-008	Watergebiedsplan Eiland IJsselmonde NO	Rotterdam en Ridderkerk	2024	2026	2024	2027
22	K2022-009	Watergebiedsplan Flakkee Oosthoek	Goeree Overflakkee	2024	2026	2024	2027
23	K2022-010	Watergebiedsplan Hoeksche W. Zuid-West	Hoeksche -Waard	2024	2026	2024	2027
24	K2023-009	Watergebiedsplan Dordrecht Stad	Dordrecht	0	0	2024	2027
25	K2023-010	Watergebiedsplan Flakkee Midden	Hoeksche -Waard	0	0	2024	2027
26	K2023-011	Watergebiedsplan Goeree Oost	Goeree Overflakkee	0	0	2024	2027
27	K2023-012	Watergebiedsplan Hoeksche Waard Midden	Hoeksche -Waard	0	0	2024	2027
28	K2023-013	Watergebiedsplan Hoeksche Waard Oost	Hoeksche -Waard	0	0	2024	2027
29	K2023-014	Watergebiedsplan Rozenburg	Rozenburg	0	0	2024	2027
30	K2023-015	Watergebiedsplan Voorne Oost	Nissewaard en Hellevoetsluis	0	0	2024	2027
31	K2023-016	Watergebiedsplan Voorne West	West Voorne	0	0	2024	2027
32	K2023-017	Watergebiedsplan Dordrecht Centraal	Dordrecht	0	0	2024	2027
33	K2023-018	Watergebiedsplan Eiland IJss Breeman	Rotterdam	0	0	2024	2027
34	K2023-019	Watergebiedsplan Goeree West	Goeree Overflakkee	0	0	2024	2028
35	K2023-020	Watergebiedsplan Hoeksche Waard Zuid	Hoeksche -Waard	0	0	2024	2028
36	K2023-021	Watergebiedsplan Oudeland & Binnenmaas	Hoeksche -Waard	0	0	2024	2027
37	K2023-022	Watergebiedsplan Pernis	Rotterdam	0	0	2024	2027
38	K2023-023	Watergebiedsplan Putten	Voorne Putten	0	0	2024	2027
39	K2023-030	Vernieuwen Gemaal Berkenrijspad	West Voorne	0	0	2023	2024
40	K2023-031	Renovatatie Gemaal Rozenburg	Rozenburg	0	0	2024	2027
41	K2023-032	Herziening Meetnet	Diverse gemeenten	0	0	2023	2025
42	K2023-033	Renovatatie inlaat Steenplaats Oude Have	Hoeksche Waard	0	0	2023	2024
43	K2023-034	Uitv Versterking Schutsluis Strijensas	Strijen	0	0	2023	2024
44	K2023-035	Optimalisatie watersysteem Berkenrijns	West Voorne	0	0	2024	2025
45	K2023-036	Vervanging persleiding Nobelstraat OBL	Hoeksche -Waard	0	0	2024	2025
46	K2023-037	Renovatatie gemaal Weijerse	West Voorne	0	0	2024	2026
	Waterketen						
47	7304100121	Vervangen & modernisering TAWaterketen	Rotterdam	2019	2022	2022	2025

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
48	7304210037	1-step-Anammox Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2022	2024	2028
49	K2018-066	ALM ZE Spijkenisse	Nissewaard	2019	0	2025	2035
50	K2018-069	Online meters sliblijn rwzi's	Hele beheersgebied	2019	0	2024	2026
51	K2018-077	Centrifuges rwzi Zwijndrecht	Zwijndrecht	2019	2019	2022	2024
52	K2018-078	Centrifuges rwzi Dordrecht	Dordrecht	2019	2019	2023	2026
53	K2018-080	Gashouder Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2019	2024	2025
54	K2018-107	Investeringen vanuit ALM ZE Heenvliet	Nissewaard	2020	0	2024	0
55	K2018-108	Investeringen vanuit ALM ZE Hellevoets	Hellevoetsluis	2020	0	2024	0
56	K2018-109	Investeringen ALM's Goeree-Overflakkee	Goeree Overflakkee	2020	2035	2024	2035
57	K2020-017	Schoorsteen LV Sluisjesdijk	Rotterdam	2022	2024	2024	2027
58	K2020-018	Influentafsluiters LV Dokhaven	Rotterdam	2022	2023	2022	2024
59	K2020-023	Silo's LV Dokhaven_Sluisjesdijk	Rotterdam	2022	2023	2022	2024
60	K2020-024	Duurz uitv verlichting Dokh_Sluisjesdk	Rotterdam	2022	2024	2023	2029
61	K2020-026	Bandfilter LV Sluisjesdijk	Rotterdam	2023	2023	2026	2027
62	K2020-027	Investeringen vanuit ALM ZE Dokhaven	Rotterdam	2023	0	2025	0
63	K2020-028	Investeringen vanuit ALM ZE Dordrecht	Dordrecht	2023	0	2024	0
64	K2020-050	Huis op Orde 2020 jaarschijf 2022	Diverse gemeenten	2022	2022	2022	2024
65	K2020-051	Huis op Orde 2020 Jaarschijf 2023	Diverse gemeenten	2022	2022	2023	2025
66	K2020-068	Waterketen 2022 HoO	Diverse gemeenten	2022	2022	2022	2024
67	K2020-069	Waterketen 2023 HoO	Diverse gemeenten	2023	2023	2023	2025
68	K2020-070	Vervangingsinvest. Waterketen 2024	Diverse gemeenten	2024	2024	2024	2026
69	K2022-001	Vervangingsinvest. Waterketen 2025	Diverse gemeenten	2025	2027	2025	2027
70	K2022-002	Vervangingsinvest. Waterketen 2026	Diverse gemeenten	2026	2028	2026	2028
71	K2023-001	Vervangingsinvest. Waterketen 2027	Diverse gemeenten	0	0	2027	2029
	Wegen						
72	K2018-114	Vervangen verkeersregelininstallaties	Rotterdam	2020	2021	2023	2023
73	K2018-118	Vervanging openbare verlichting 2022	Hele beheersgebied	2021	2022	2022	2022
74	K2020-030	Vervanging Kunstwerken	Hele beheersgebied	2021	2024	2024	2026
75	K2020-031	Fietspad Reedijk	Heinenoord	2020	2020	2022	2023
76	K2020-032	Fietsvoorziening Molendijk-Steegjesdk	Hoeksche Waard	2021	2021	2023	2024

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
77	K2021-005	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2023	Hele beheersgebied	2023	2023	2023	2023
78	K2021-006	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2024	Hele beheersgebied	2024	2024	2024	2024
79	K2021-007	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2025	Hele beheersgebied	2025	2025	2025	2025
80	K2022-012	Aanpak ontsluiting Zuid-West Hoekse W	Hoeksche Waard	0	0	2024	2024
81	K2022-013	Essentaksterfte 2022	Diverse gemeenten	2022	2022	2022	2023
82	K2022-015	Essentaksterfte 2024	Diverse gemeenten	2024	2024	2024	2024
83	K2022-016	Essentaksterfte 2025	Diverse gemeenten	2025	2025	2025	2025
84	K2022-017	Essentaksterfte 2026	Diverse gemeenten	2026	2026	2026	2026
85	K2022-019	Herplantplicht 2023	Diverse gemeenten	2023	2023	2023	2023
86	K2022-020	Herplantplicht 2024	Diverse gemeenten	2024	2024	2024	2024
87	K2022-021	Herplantplicht 2025	Diverse gemeenten	2025	2025	2025	2025
88	K2022-022	Herplantplicht 2026	Diverse gemeenten	2026	2026	2026	2026
89	K2023-006	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2026	Diverse gemeenten	0	0	2026	2027
90	K2023-007	Groot onderhoud wegen jaarschijf 2027	Diverse gemeenten	0	0	2027	2028
91	K2023-008	Bermen 2023	Diverse gemeenten	0	0	2023	2023
92	K2023-026	Aanpak Trambaanpad	Diverse gemeenten	0	0	2023	2026
93	K2023-027	Metropolitane fietsroute Dordt – Rdam	Diverse gemeenten	0	0	2024	2024
94	K2023-028	Ijsselmondserandweg / van Hofstraat	Barendrecht	0	0	2023	2025
95	K2023-029	Optimalisatie fietsnetwerk	Hele beheersgebied	0	0	2023	2026
	Bestuur en Organisatie						
96	K2020-039	Vervanging noodcomm. Middel cal.org.	n.v.t.	2023	2023	2023	2023
97	K2022-023	Aanschaf meetwagen	n.v.t.	2023	2024	2023	2024
98	K2023-002	Vervangingsinv ICT Middelen 2024	n.v.t.	0	0	2024	2024
99	K2023-003	Vervangingsinv ICT Middelen 2025	n.v.t.	0	0	2025	2025
100	K2023-004	Vervangingsinv ICT Middelen 2026	n.v.t.	0	0	2026	2026
101	K2023-005	Vervangingsinv ICT Middelen 2027	n.v.t.	0	0	2027	2027
102	K2023-024	Aanschaf surveillance vaartuig (RIB)	n.v.t.	0	0	2023	2023
103	K2023-025	Integrale veiligheidssignalering	Diverse gemeenten	0	0	2023	2024

Toelichting potentiële investeringsprojecten 2023-2027

7.1.1 Programma Waterveiligheid

1. K2018-082 VLRT-4 – Normtraject nr. 20_3

Normtraject 20_3 ligt aan de oostkant van Voorne-Putten. Het normtraject is één van de 13 meest urgente trajecten volgens de Kennisplatform Risicobenadering (KPR) analyse op basis van VNK-2 (Veiligheid Nederland in Kaart). Vanwege de onzekerheid van de scope en gevoeligheid in de omgeving stelt WSHD eerst op basis van gebiedskennis en onderzoek een nadere veiligheidsanalyse op. Op basis van de resultaten volgt het besluit of verdere opvolging noodzakelijk is.

2. K2019-001 Schotbalkenkering sluisdeurendok Hellevoetsluis

De functie van de sluisdeurendok in Hellevoetsluis is vervallen en de waterkering (schotbalkenkering) voldoet niet aan de beoordelingsnormen. Het dok heeft in het watersysteem slechts een bergingsfunctie, maar biedt wel een kans tot verbetering van de waterkwaliteit in het Kanaal door Voorne. Vandaar dat in de oplossingsrichting rekening gehouden moet worden met een verbinding tussen het water in het dok en het kanaal.

3. K2021-008 Duikersluis Lorregat betonconstructie

Uit de inspectie in 2016 van de duiker, die in een primaire waterkering is gelegen, is naar voren gekomen dat deze niet in goede staat verkeert. Herstel is nodig om de primaire kering aan de norm te laten voldoen. Door herstel wordt tevens de huidige afvoercapaciteit van het gemaal Puttershoek richting het Lorregat geborgd voor de toekomst. Herinspectie van de duiker heeft plaatsgevonden in 2021 om progressie van aantasting te analyseren. Op basis hiervan worden conclusies getrokken over de te nemen (herstel-)maatregelen.

7.1.2 Programma Voldoende en Schoon Water

4. 7103100329 KRW maatregelen 2018 -2021 –VP

Dit betreft een krediet voor maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit om te voldoen aan de KRW resultaatplicht Stroomgebied beheersplannen (SGBP)-2. De voorgestelde maatregelen uit het SGBP-2 zullen worden afgewogen en aangepast naar de vast te stellen nieuwe doelen voor de KRW (SGBP-3). De planning is hierop aangepast.

5. 7103100346 De Eendragt, fase 2

Verbetering van de doorspoeling van maalggebied De Eendragt (Piershilsche Gat/Vissersvliet) is een KRW-maatregel uit het SGBP-2. Het mogelijk maken van betere verversing van het watersysteem kan de kwaliteit van het oppervlaktewater in het maalggebied en in het waterlichaam verbeteren. De uitwerking van de oplossing ligt op het vlak van sturing van waterstromen door slim watermanagement.

6. K2018-099 Gemaal Arnoldus Botbijlweg

Vanwege beperkte en daardoor onveilige bereikbaarheid van het gemaal wordt een alternatieve locatie gezocht. Op de huidige locatie is onderhoud alleen mogelijk door het inzetten van een ponton in de vestinggracht van Brielle. Door het verplaatsen van het gemaal naar een andere locatie wordt uitvoeren van het onderhoud en de bediening veiliger, eenvoudiger en goedkoper.

7. K2019-002 Invulling wateropgave ZW

Dit project geeft invulling aan een deel van de wateropgave binnen de Zwijndrechtsewaard. Samen met de gemeente worden verschillende maatregelen uitgewerkt om kans op wateroverlast te verkleinen.

8. K2020-003 Y11.034 Wateropgave O-N Reijerwaard

In peilgebied Y11.034 in Oud-en Nieuw Reijerwaard, de Beverwaard, bestaat een wateropgave. In samenwerking met de gemeente Rotterdam en woningcorporaties wordt gekeken welke concrete maatregelen getroffen kunnen worden als onderdeel van ontwikkelingen in het gebied. Deze samenwerking heeft concreet vorm gekregen in een consortium wat deelneemt aan het initiatief Panorama Lokaal.

9. K2020-007 Waterkraan fase 2 Dordrecht

De zuidoostzijde van de wijk Sterrenburg werd in 2015 getroffen door wateroverlast ten gevolge van hevige neerslag. Door het koppelen van maalgebieden kan het risico op deze overlast worden verminderd. Tevens kan schoon water vanuit de Nieuwe Dordtsche Biesbosch gebruikt worden voor verversing van water in de singels van de wijk Sterrenburg. Door het aanpassen of vervangen van een drietal peil scheidende kunstwerken wordt het watersysteem toekomstbestendig. Deze opgave wordt samen met de gemeente Dordrecht opgepakt in het project Waterkraan. Opstellen Samenwerkingsovereenkomst met de gemeente Dordrecht is vertraagd.

10. K2020-012 Automatiseren inlaten -WSHD-breed

In de zomer van 2018 is voor langere tijd een lage rivierafvoer gecombineerd geweest met een grote watervraag in het gebied. Op basis van een theoretische inschatting is een zoetwatervenster gedefinieerd en zijn inlaten handmatig open en dicht gezet. In de evaluatie van de droogte is als maatregel opgenomen de mogelijkheden voor optimalisatie van de beschikbaarheid van zoetwater te verkennen en zo mogelijk te realiseren.

11. K2020-044 Kruising gemaal-inlaat primaire kering 2023

Vanuit de vervangingsopgave is een investering voorzien voor de vervanging van inlaten die kruisen met een primaire kering. Van inlaten die een primaire kering kruisen, is vaak de staat van de constructie onbekend of onvoldoende waardoor het dijkvak afgekeurd kan worden. Om die reden zullen de komende jaren enkele in-en uitlaatconstructies vervangen c.q. gerenoveerd moeten worden.

12. K2020-048 Inlaten boezemwatergangen 2023

Dit betreft investeringen voorzien voor de vervanging van inlaten in boezemwatergangen.

13. K2020-059 Vervanging stuwen 2023 HoO

14. K2020-060 Vervanging stuwen 2024 HoO

Dit betreft de meerjarige vervangingsopgave voor stuwen.

15. K2020-064 Vervanging Duiker 2023 HoO

16. K2020-065 Vervanging Duiker 2024 HoO

Dit betreft de meerjarige vervangingsopgave voor duikers.

17. [K2021-012 Noodzaak vervangen gemaal Kloosterweg](#)

Vijzelgemaal Gemaal Kloosterweg staat tussen peilvak H04.003 en peilvak H04.002 (tussen Klaaswaal en polder het Oudeland van Strijen) en is 49 jaar oud. Het gemaal is langzaam aan het verzakken / scheefzakken en heeft nu een situatie bereikt waarbij het handhaven van peilen in het geding is. Er is regelmatig inzet van een tijdelijke installatie nodig om aan het vastgestelde waterpeil te voldoen. Alvorens te kunnen besluiten over nut en noodzaak van vervanging is het vanuit duurzaamheid van belang onderzoek te doen naar alternatieve afvoerroutes.

18. [K2022-003 Verbind. Watersysteem Eendragtweg-Oost](#)

De noordelijke hoofdwatgang watert via een stuw in westelijke richting af naar gemaal De Eendragt. De hoofdwatgang wordt onder reguliere omstandigheden onvoldoende tot vrijwel niet gevoed met water vanuit de inlaat Den Hitsert. Hiermee is het voor een agrarisch gebied met een grootte van ca. 65 ha niet mogelijk om over voldoende water te beschikken voor beregening. De problematiek wordt in de praktijk deels opgelost door grondgebruikers die zelfwater verpompen over de stuw. Dit is een onwenselijke situatie. Een structurele duurzame oplossing die door het waterschap te beheersen is, is wenselijk.

19. [K2022-005 Renovatie gemaal de Eendragt](#)

Gemaal De Eendragt bemalt het gehele bemalingsgebied De Eendragt in het zuidwesten van de Hoeksche Waard. Het gemaal is sterk verouderd en moet gerenoveerd te worden. Dit biedt mogelijkheden om duurzaamheid en gevolgen voor de ecologie in het ontwerp te integreren.

20. [K2022-007 Watergebiedsplan Klein Voorne West](#)

21. [K2022-008 Watergebiedsplan Eiland IJsselmonde NO](#)

22. [K2022-009 Watergebiedsplan Flakkee Oosthoek](#)

23. [K2022-010 Watergebiedsplan Hoeksche Waard Zuid-West](#)

24. [K2023-009 Watergebiedsplan Dordrecht Stad](#)

25. [K2023-010 Watergebiedsplan Flakkee Midden](#)

26. [K2023-011 Watergebiedsplan Goeree Oost](#)

27. [K2023-012 Watergebiedsplan Hoeksche Waard Midden](#)

28. [K2023-013 Watergebiedsplan Hoeksche Waard Oost](#)

29. [K2023-014 Watergebiedsplan Rozenburg](#)

30. [K2023-015 Watergebiedsplan Voorne Oost](#)

31. [K2023-016 Watergebiedsplan Voorne West](#)

32. [K2023-017 Watergebiedsplan Dordrecht Centraal](#)

33. [K2023-018 Watergebiedsplan Eiland IJss Breeman](#)

34. [K2023-019 Watergebiedsplan Goeree West](#)

35. [K2023-020 Watergebiedsplan Hoeksche Waard Zuid](#)

36. [K2023-021 Watergebiedsplan Oudeland & Binnenmaas](#)

37. [K2023-022 Watergebiedsplan Pernis](#)

38. [K2023-023 Watergebiedsplan Putten](#)

Door het opstellen van watergebiedsplannen wordt met gebiedsgericht werken invulling gegeven aan de realisatie van de vastgestelde doelen voor watersystemen. Dit gebeurt op basis van een integrale benadering binnen een cluster van bemalingsgebieden. Het betreft de integrale benadering van de waterkwantiteit (wateropgave) kwaliteit (KRW), de reguliere onderhoudsopgave en optimalisering van het watersysteem.

39. K2023-030 Vernieuwen Gemaal Berkenrijspad

Tijdens droge periodes is het lastig om voldoende water in de waterlopen van Oostvoorne te brengen voor doorspoeling en peilhandhaving. Om de aanvoercapaciteit te verhogen wordt de capaciteit van gemaal Berkenrijspad vergroot, wordt er een nieuwe persleiding aangelegd en wordt een huidige persleiding deels verlegd. Om het voorzieningsgebied Berkenrijs optimaal te laten functioneren hangt deze investering samen met K2023-035 Optimalisatie watersysteem Berkenrijs en K2023-037 Renovatie gemaal Weijerse.

40. K2023-031 Renovatie Gemaal Rozenburg

Gemaal Rozenburg is gebouwd in 1966. Bij dit gemaal zijn er diverse gebreken geconstateerd, zowel onder als boven de waterlijn. Aangezien dit gemaal het enige uitbmalingspunt is voor het bemalingsgebied van Rozenburg vervult dit gemaal een cruciale functie in de waterhuishouding. Om het gemaal weer in optimale staat te brengen moeten er diverse componenten worden vervangen en diverse aanpassingen aan het gemaal worden uitgevoerd.

41. K2023-032 Herziening Meetnet

Het meetnet voor het watersysteem wordt als middel gebruikt voor de operationele sturing van het watersysteem en voor verdieping van het systeeminzicht, het wordt gebruikt ter verantwoording van onze investeringen en voor rapportages, o.a. voor het waterbeheerprogramma. De informatiebehoefte, op basis waarvan het huidige meetnet is ontworpen, is niet meer actueel. Op basis van de toekomstige informatiebehoefte wordt de monitoringsstrategie herzien. Het meetnet wordt op basis van deze strategie ontworpen en het huidige meetnet wordt hierop aangepast.

42. K2023-033 Renovatie inlaat Steenplaats Oude Have

De inlaat Steenplaats – Oude Haven ligt aan de boezem van de Strijensche Haven en voedt het achterliggende bemalingsgebied. De inlaat stamt uit de jaren 60 en ligt in een regionale waterkering. Uit de inspectie van 2020 is naar voren gekomen dat deze inlaat (duiker) in zeer slechte staat is. Deze inlaat zal worden gerenoveerd of wordt volledig vervangen.

43. K2023-034 Uitv Versterking Schutsluis Strijensas

Tijdens de uitvoering van de dijkversterking Hoeksche Waard Zuid is gebleken dat het metsel- en voegwerk van de schutsluis Strijensas hersteld moet worden. Om dit herstel goed uit te kunnen voeren is een vooronderzoek noodzakelijk, waarna de renovatie wordt uitgevoerd.

44. K2023-035 Optimalisatie watersysteem Berkenrijs

Tijdens droge periodes is het lastig om voldoende water in de waterlopen van Oostvoorne te brengen voor doorspoeling en peilhandhaving. Om het knelpunt voor de wateraanvoer naar voorzieningsgebied Berkenrijspad op te lossen worden er twee geautomatiseerde peilregelingen aangebracht en wordt een bestaande stuw geautomatiseerd. Om het voorzieningsgebied Berkenrijs optimaal te laten functioneren hangt deze investering samen met K2023-030 Vernieuwen Gemaal Berkenrijspad en K2023-037 Renovatie gemaal Weijerse.

45. K2023-036 Vervanging persleiding Nobelstraat OBL

In delen van de Zeeheldenwijk in Oud-Beijerland gaat gemeente Hoeksche Waard in 2023 en 2024 de riolering vervangen en een gescheiden stelsel aanleggen. De asbestcement persleiding van WSHD in de Nobelstraat kan gelijktijdig door de gemeente vervangen worden. Hiervoor wordt gezamenlijk met de Gemeente Hoeksche Waard een samenwerkingsovereenkomst (SOK) opgesteld.

46. K2023-037 Renovatie gemaal Weijerse

Tijdens droge periodes is het lastig om voldoende water in de waterlopen van Oostvoorne te brengen voor doorspoeling en peilhandhaving. Om het knelpunt rondom het aanvoercomplex Weijerse op te lossen wordt het aanvoergebied Berkenrijs vergroot en worden tegelijkertijd aanpassingen gedaan aan het gemaal ter verbetering van de veiligheid, bereikbaarheid en onderhoudbaarheid van het gemaal. Tevens zal ook groot onderhoud aan het gemaal worden uitgevoerd. Om het voorzieningsgebied Berkenrijs optimaal te laten functioneren hangt deze investering samen met K2023-030 Vernieuwen Gemaal Berkenrijspad en K2023-035 Optimalisatie watersysteem Berkenrijs.

7.1.3 Programma Waterketen

47. 7304100121 Vervangen & modernisering TAWaterketen

De technische automatisering bestaat uit een breed assortiment van beeldschermen, netwerken, computers, besturingscomputers en overige apparatuur. Dit alles is verbonden met installatieonderdelen zoals pompen, afsluiters, schakelaars en opnemers. Als oplossingsrichting is voorgesteld om het verouderde deel van de TA te vervangen en te moderniseren. Hiermee wordt een robuuste TA opgeleverd die toekomstbestendig en onderhoudbaar is.

48. 7304210037 1-step-Anammox Sluisjesdijk

In de ALM-studie Sluisjesdijk is geconstateerd dat de huidige capaciteit van de Anammox-reactor onvoldoende is om de gehele stikstofrijke deelstroom te behandelen. Daarom is geadviseerd een specifieke deelstroombehandelingsstudie uit te voeren gegeven de leeftijd, het pilot-karakter van de Anammox en de op termijn benodigde renovaties. Aanpak en planning worden in de Pré-projectfase Sluisjesdijk bepaald.

49. K2018-066 ALM ZE Spijkenisse

Op basis van de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant is de meerjarenprogrammering voor de zuiveringskring Spijkenisse opgesteld. Programmering en uitvoering van een opgave met onderhavige omvang is een continue proces en zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de planning & control (P&C)-cyclus. Daarnaast zijn de voorbereidingen gestart en is ten behoeve van de voorbereidingen het krediet 7304100171 ALM Goeree Overflakkee-Spijkenisse toegekend.

50. K2018-069 Online meters sliblijn rwzi's

Toepassing van online-meters in het zuiveringsproces is onderdeel van het toekomstbestendig maken van de rwzi's. Met deze meetinstrumenten is het mogelijk de bedrijfsvoering van de rwzi's op afstand te doen en daarmee gepaard gaande stabielere en efficiencyverbetering van de bedrijfsvoering en betere prestaties van de installaties. Naar de toekomst toe maakt dit op afstand (zelf)sturende rwzi's mogelijk.

51. K2018-077 Centrifuges rwzi Zwijndrecht

De centrifuges op de rwzi Zwijndrecht naderen het einde van de technische levensduur. Op basis van een (no-regret) aanpak i.v.m. de relatie met het lopende Slibstrategie-traject waar nog besluitvorming moet plaatsvinden zijn instandhoudingsmaatregelen onderzocht.

52. [K2018-078 Centrifuges rwzi Dordrecht](#)

De centrifuges op de rwzi Dordrecht naderen het einde van de technische levensduur. Een onderzoek naar de wijze van vervanging van de centrifuges wordt opgestart, met in acht neming van de ontwikkelingen passend binnen de varianten van slibverwerking.

53. [K2018-080 Gashouder Sluisjesdijk](#)

De gashouder dient als buffering van het biogas uit de gasproductie. Deze buffering, ofwel tijdelijke opslag, zorgt ervoor dat de Warmtekrachtkoppeling (WKK) (omzetting van gas naar warmte en elektriciteit) efficiënter kan plaatsvinden en draagt bij aan de veiligheid en het voldoen aan vergunningseisen. Het doel van deze investering is dat na de vervanging of de renovatie de buffercapaciteit van de gashouder van de WKK weer efficiënt en betrouwbaar kan functioneren. Aanpak en planning worden in de Pré-projectfase Sluisjesdijk 2.0 bepaald.

54. [K2018-107 Investerings vanuit ALM ZE Heenvliet](#)

Uitvoeren van een ALM-variantenstudie die leidt tot een voorkeursvariant die daarna wordt uitgewerkt in maatregelen (o.a. potentiële investeringen) met bijbehorende programmering.

55. [K2018-108 Investerings vanuit ALM ZE Hellevoetsluis](#)

Uitvoeren van een ALM-variantenstudie die leidt tot een voorkeursvariant die daarna wordt uitgewerkt in maatregelen (o.a. potentiële investeringen) met bijbehorende programmering.

56. [K2018-109 Investerings ALM's Goeree-Overflakkee](#)

Op basis van de door de VV vastgestelde ALM-voorkeursvariant is de meerjarenprogrammering voor de zuiveringskring Goeree-Overflakkee opgesteld. Programmering en uitvoering van een opgave met onderhavige omvang is een continue proces en zal de komende jaren dan ook doorlopend geactualiseerd en bijgesteld worden in de P&C-cyclus. Daarnaast zijn de voorbereidingen gestart en is ten behoeve van de voorbereidingen het krediet 7304100171 ALM Goeree Overflakkee-Spijkenisse toegekend.

57. [K2020-017 Schoorsteen LV Sluisjesdijk](#)

De schoorsteen op Sluisjesdijk voor de afvoer van gereinigde lucht (incl. de luchtafvoer van Dokhaven) is toe aan levensduurverlengend onderhoud. Aanpak en planning worden in de Pré-projectfase Sluisjesdijk 2.0 bepaald.

58. [K2020-018 Influentafsluiters LV Dokhaven](#)

Voor de circa 70 influentafsluiters in Dokhaven is het noodzakelijk onderhoud uit te voeren zonder de totale zuivering stil te leggen. Aan de afsluiters zijn gebreken geconstateerd die levensduur verlengend onderhoud noodzakelijk maken.

59. [K2020-023 Silo's LV Dokhaven_Sluisjesdijk](#)

Op de locaties Dokhaven en Sluisjesdijk zijn verschillende tanks en silo's aanwezig die 30 jaar in bedrijf zijn. De leeftijd en toestand maken levensduur verlengend onderhoud noodzakelijk. Voor het onderdeel Sluisjesdijk zal de aanpak en planning in de Pré-projectfase Sluisjesdijk 2.0 bepaald worden.

60. K2020-024 Duurz uitv verlichting Dokh_Sluisjesdk

Door het vervangen van de verouderde verlichting wordt bespaard op onderhoudskosten en energieverbruik. Voor het onderdeel Sluisjesdijk zal de aanpak en planning in de Pré-projectfase Sluisjesdijk 2.0 bepaald worden.

61. K2020-026 Bandfilter LV Sluisjesdijk

Leeftijd en functioneren van de bandfilter vormen aanleiding voor een potentiële vervanging. Multifunctionele inzetbaarheid en optimalisatie zijn onderdeel van het voorbereidend onderzoek. Aanpak en planning worden in de Pré-projectfase Sluisjesdijk 2.0 bepaald.

62. K2020-027 Investerings vanuit ALM ZE Dokhaven

Uitvoeren van een ALM-variantenstudie die leidt tot een voorkeursvariant die daarna wordt uitgewerkt in maatregelen (o.a. potentiële investeringen) met bijbehorende programmering.

63. K2020-028 Investerings vanuit ALM ZE Dordrecht

Uitvoeren van een ALM-variantenstudie die leidt tot een voorkeursvariant die daarna wordt uitgewerkt in maatregelen (o.a. potentiële investeringen) met bijbehorende programmering.

64. K2020-050 Huis op Orde 2020 Jaarschijf 2022

65. K2020-051 Huis op Orde 2020 Jaarschijf 2023

Er is een grote werkvoorraad ontstaan van noodzakelijke vervangingswerkzaamheden op de rwzi's. Deze investeringen dragen bij aan het op orde komen voor het programma Waterketen.

66. K2020-068 Waterketen 2022 HoO

67. K2020-069 Waterketen 2023 HoO

Een aantal uit te voeren activiteiten valt onder de categorie investeringen omdat zij levensduur verlengend zijn.

68. K2020-070 Vervangingsinvest. Waterketen 2024

69. K2022-001 Vervangingsinvest. Waterketen 2025

70. K2022-002 Vervangingsinvest. Waterketen 2026

71. K2023-001 Vervangingsinvest. Waterketen 2027

Installatie-onderdelen van zuiveringen en rioolgemaal die aan het einde van de technische levensduur zijn, dienen vervangen te worden om hun functie te blijven behouden.

7.1.4 Programma Wegen

72. K2018-114 Vervangen verkeersregelininstallaties

Dit betreft een investering voor vervanging van de verkeersregelininstallaties Gebroken Meeldijk en Hoekseweg-Keizersdijk vanwege einde technische levensduur.

73. K2018-118 Vervanging openbare verlichting 2022

Dit betreft een vervangingsinvestering voor openbare verlichting ouder dan 40 jaar, zoals opgenomen in de Kadernota 2014. De exacte locatie wordt een jaar daarvoor bepaald. De investering start in 2022 en wordt mogelijk in Q1 van 2023 afgerond.

74. K2020-030 Vervanging Kunstwerken

Vanaf 2012 zijn diverse kunstwerken aan vervanging/renovatie toe. Renovatie/vervanging draagt bij aan zowel de doelstellingen voor verkeersveiligheid als voor bereikbaarheid.

75. K2020-031 Fietspad Reedijk

Het fietspad langs de Reedijk (Heinenoord), tussen de aansluiting Blaaksedijk en de toegangsweg naar de Heinenoordtunnel, is een ontbrekende schakel in het fietsroutenetwerk. Het project is opgenomen in de regionale en provinciale (fiets)plannen. Het project start in 2022 en wordt in Q2 van 2023 opgeleverd.

76. K2020-032 Fietsvoorziening Molendijk-Steegjesdijk

De fietsverbinding tussen Goudswaard en Piershil is een ontbrekende schakel in het fietsroutenetwerk. Uitvoering wordt gecombineerd met groot onderhoud. Het project is opgenomen in regionale en provinciale plannen.

77. K2021-005 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2023

78. K2021-006 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2024

79. K2021-007 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2025

De wegen van WSHD worden getoetst volgens de Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek (CROW) normering. Bestuurlijk is afgesproken dat het wegenareaal in 'redelijke' staat moet verkeren. De vertaling hiervan is gesteld op maximaal 15% van de verharding van het wegareaal per gemeente op kwaliteitsniveau D, zijnde 'slecht'. Op dit moment ligt het gemiddelde kwaliteitsniveau voor de wegen van WSHD onder de 15%, maar de wegen degenereren en als we de totale onderhoudsopgave met kwaliteit C en D opstellen staat daar een grote opgave tegenover voor groot onderhoud aan de verharding. Momenteel wordt gestreefd naar 15% D (zijnde 'slecht') per gemeente.

80. K2022-012 Aanpak ontsluiting Zuid-West Hoeksche Waard

De gemeente Hoeksche Waard en Hollandse Delta werken gezamenlijk aan een betere ontsluiting van het zuidwestelijke deel van de Hoeksche Waard. Daarbij gaat het enerzijds om een doorontwikkeling van de vorkstructuur uit de Mobiliteitsagenda Hoeksche Waard. Daarbij wordt beoogd de bereikbaarheid te verbeteren en de bestaande verkeersstromen te herstructureren. Anderzijds wordt, ten westen van Goudswaard, gewerkt aan de ontwikkeling van de Leenheerenpolder (woningbouw, natuur). De ontsluiting van dit gebied vraagt om een aanpassing van de bestaande wegen.

- 81. K2022-013 Essentaksterfte 2022
- 82. K2022-015 Essentaksterfte 2024
- 83. K2022-016 Essentaksterfte 2025
- 84. K2022-017 Essentaksterfte 2026

In stand houden duurzaam bomenareaal: De essen in het areaal worden bedreigd door de essentaksterfte. Na inspectie in 2021 is een plan van aanpak gemaakt waarbij de zieke essen geleidelijk worden vervangen door resistente essen of een ander boomsoort.

- 85. K2022-019 Herplantplicht 2023
- 86. K2022-020 Herplantplicht 2024
- 87. K2022-021 Herplantplicht 2025
- 88. K2022-022 Herplantplicht 2026

Uitvoeren van de herplantplicht zoals opgenomen in het Groenbeleidsplan.

- 89. K2023-006 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2026
- 90. K2023-007 Groot onderhoud wegen jaarschijf 2027

De wegen van WSHD worden getoetst volgens de CROW normering. Bestuurlijk is afgesproken dat het wegenareaal in 'redelijke' staat moet verkeren. De vertaling hiervan is gesteld op maximaal 15% van de verharding van het wegareaal per gemeente op kwaliteitsniveau D, zijnde 'slecht'. Op dit moment ligt het gemiddelde kwaliteitsniveau voor de wegen van WSHD onder de 15%, maar de wegen degenereren en als we de totale onderhoudsopgave met kwaliteit C en D opstellen staat daar een grote opgave tegenover voor groot onderhoud aan de verharding. Momenteel wordt gestreefd naar 15% D (zijnde 'slecht') per gemeente.

- 91. K2023-008 Bermen 2023

Met de aanpak van de wegbermen wordt, naast een duurzame inrichting, de verkeersveiligheid geborgd: een voertuig die in de berm belandt moet zonder noemenswaardige schade, weer veilig terug op de weg kunnen komen.

Anderzijds kan het voor de bruikbaarheid van de weg nodig zijn de verharding te verbreden, zonder dat dit de functie van de weg aantast. Dit wordt veelal uitgevoerd met het aanbrengen van elementenverharding in de berm (in plaats van het verbreden van de asfaltconstructie).

Voor de (planmatige) aanpak van de wegbermen is geen budget beschikbaar binnen de investeringen voor het groot onderhoud. Wel wordt de aanpak van de wegbermen (zoveel als mogelijk) gecombineerd met het groot onderhoud aan de verharding.

- 92. K2023-026 Aanpak Trambaanpad

Het Trambaanpad (de fietsverbinding tussen Spijkenisse en Hellevoetsluis) is een belangrijke schakel in het fietsnetwerk binnen de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). De MRDH en de provincie hebben de opgave geformuleerd deze route op te waarderen tot snelfietsroute.

Door het mede verwezenlijken van deze snelfietsroute pakken we een actieve rol in de mobiliteitstransitie zoals beschreven in onze ambitie uit het Wegenbeheerprogramma. Concreet betekent dit het verbreden van bestaande fietspaden en aanpassen van voorrangregelingen ter verbetering van de verkeersveiligheid en doorstroming.

93. K2023-027 Metropolitane fietsroute Dordrecht – Rotterdam

De fietsverbinding tussen Dordrecht en Rotterdam is een belangrijke schakel in het fietsnetwerk binnen de (MRDH) en de Drechtsteden. De MRDH en de provincie hebben de opgave geformuleerd deze route op te waarderen tot Metropolitane fietsroute (MFR).

Door het mede verwezenlijken van deze MFR pakken we een actieve rol in de mobiliteitstransitie zoals beschreven in onze ambitie uit het Wegenbeheerprogramma. Bestaande wegen zullen worden aangepast, zo mogelijk in combinatie met groot onderhoud en/of dijkversterking.

94. K2023-028 IJsselmonderandweg / van Hofstraat

De aanpak van de verkeersafwikkeling op de IJsselmondse Randweg (Barendrecht/Ridderkerk) is benodigd om de verschillende opgaven die vanuit de wegentaak ingevuld moeten worden integraal op te pakken.

De verkeersafwikkeling op de IJsselmondse Randweg (Barendrecht/Ridderkerk) staat steeds meer onder druk. Mede door de doorontwikkeling van omliggende bedrijventerreinen alsook de toename van het verkeer in het algemeen is vooral op de aanwezige kruispunten sprake van een slechte doorstroming. Daarnaast is de oversteekbaarheid voor voetgangers en (brom)fietsers verslechterd. Dat is vooral voor de verkeersveiligheid een groot aandachtspunt.

Ook geeft de onderhoudstoestand aanleiding de weg aan te pakken.

95. K2023-029 Optimalisatie fietsnetwerk

In het Wegenbeheerprogramma is de ambitie opgenomen een actieve rol in de mobiliteitstransitie te pakken. Concreet probeert het waterschap bij te dragen aan een toename van het fietsgebruik door het verbeteren van het fietsnetwerk.

Daarnaast is het aantal ongevallen onder fietsers de afgelopen jaren toegenomen. Mede ter verbetering van de verkeersveiligheid zal de infrastructuur moeten worden aangepast. Uitvoering vindt, overeenkomstig het Wegenbeheerprogramma, zoveel als mogelijk plaats in combinatie met groot onderhoud aan de betreffende trajecten.

7.1.5 Programma Bestuur en Organisatie

96. K2020-039 Vervanging noodcomm. Middel calamiteitenorganisatie

De huidige portofoons dateren uit 2008 worden conform contract jaarlijks gecontroleerd en onderhouden. In 2020 is in het gehele gebied een portofoon netwerk frequentietest uitgevoerd om het bereik te testen en te optimaliseren. De portofoons op het hoofdkantoor in Ridderkerk worden ook voor de bedrijfshulpverleningV gebruikt. In 2022 start een onderzoek naar de eisen en wensen van een noodcommunicatiemiddel voor de calamiteitenorganisatie, gebaseerd op de nieuwe werkwijze. In 2023 zal op basis van het resultaat het aanbestedingstraject gestart worden om voor de calamiteitenorganisatie een gewenst product aan te schaffen voor tijdens een calamiteit en bij uitval telecommunicatie.

97. K2022-023 Aanschaf meetwagen

Om actuele metingen bij bedrijven te kunnen blijven uitvoeren ten behoeve van opgelegde heffingen, wordt de verouderde meetwagen vervangen.

98. K2023-002 Vervangingsinvestering ICT Middelen 2024

99. K2023-003 Vervangingsinvestering ICT Middelen 2025

100.K2023-004 Vervangingsinvestering ICT Middelen 2026

101.K2023-005 Vervangingsinvestering ICT Middelen 2027

Dit betreft de meerjarige vervangingsopgave voor ICT Middelen.

102.Aanschaf surveillance vaartuig (RIB)

Op het Brielse Meer wordt veel gevaren met waterscooters en jetski's daarnaast is er een snelvaargebied waar met hoge snelheden gevaren wordt. Om hier toch goed op te kunnen treden is een ander soort boot nodig dan eerder is aangeschaft. De samenwerking met toezichthoudende en handhavende partners begint nu goed op gang te komen. De aan te schaffen boot draagt bij aan het vergroten van de veiligheid voor de recreanten en toezicht gehouden op het voldoen aan wet- en regelgeving. Daarnaast is het waterschap het bevoegde gezag met betrekking tot het vaarwegbeheer aldaar. Ook met betrekking tot het imago van het waterschap geeft dit een bijdrage omdat notoire overtreders nu kunnen worden aangepakt.

103.K2023-025 Integrale veiligheidssignalering

Met het plaatsen van veiligheidssignalering wordt een veiligere werkomgeving gecreëerd voor werknemers en externe aanwezigen. Hiermee voldoet het Waterschap aan de geldende wet- en regelgeving en wordt het veiligheidsbewustzijn van de medewerkers gestimuleerd door het verkregen inzicht. Ook wordt een bijdrage geleverd aan het realiseren van trede 3 op de Nederlandse norm Veiligheidsladder. De signaleringen dragen tevens bij aan het inzichtelijk maken van de aanwezige gevaren met bijbehorende geboden en verboden om deze te beheersen. Om te zorgen voor een eenduidige structuur zal de signalering op alle steunpunten, RWZI's, sluizen, (grote) oppervlaktewatergemalen, rioolgemalen, etc. en het hoofdkantoor van het waterschap worden geplaatst (waar nodig).

7.2 Geplande investeringen

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
	Waterveiligheid						
1	7202200015	Realisatie Zettingsvloeijing V3T	Diverse gemeenten	2022	2023	2022	2025
	Voldoende en Schoon Water						
2	7103100342	Wateropgave Hoogvliet peilvak Y03.005	Rotterdam	2018	2018	2022	2025
3	7103100362	Waterkraan fase 1 Dordrecht	Dordrecht	2019	2020	2022	2023
4	7103100363	Waterhuishoud.pl ResrvaatOudelandvStryen	Hoeksche Waard	2022	2023	2022	2025
5	7103300139	Vernieuwen aanvoergemaal Kwakpolder	Albrandswaard	2022	2023	2022	2024
6	7103300140	Optimalisatie CMK GO Duiker Slechtvalk	Goeree-Overflakkee	2022	2023	2023	2025
	Waterketen						
7	7304000055	Bijdrage ren. Persleiding RG Holwinde	Rotterdam	2016	2016	2025	2025
8	7304000063	Bijdrage aan R'dam (afvalwtranspsysteem)	Rotterdam	2021	2022	2025	2025
9	7304100708	Dokhaven bellenbeluchting B-trap	Rotterdam	2014	2016	2025	2027
10	7304210026	Verwerving grond Sluisjesdijk	Rotterdam	2015	2015	2022	2022
11	7304210027	Aanleg rondweg	Rotterdam	2015	2016	2022	2029
12	7304210036	Centrifuges Sluisjesdk pompen ontw.slib	Rotterdam	2019	2021	2025	2029
	Wegen						
13	7405130156	Aanpak Korteweg	Zuid-Beijerland	2022	2024	2022	2024
14	7405210017	Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge	Goeree-Overflakkee	2008	2009	2022	2024
15	7405210062	Trajectaanpak Duurzaam Veilig	Diverse gemeenten	2019	2021	2023	2023

7.2.1 Programma Waterveiligheid

104.7202200015 Realisatie Zettingsvloeijing V3T

In de verlengde 3^e toetsronde in 2013 bleek ca. 7 km van de primaire waterkering niet te voldoen aan de wettelijke voorschriften behorende bij het faalmechanisme zettingsvloeijing. Dit heeft geleid tot het HWBP-project 16^E: 'Zettingsvloeijing V3T'. Doel van dit project is om te zorgen dat de primaire waterkeringen weer aan de wettelijke normen voldoen

7.2.2 Programma Voldoende en Schoon Water

105.7103100342 Wateropgave Hoogvliet peilvak Y03.005

Dit project geeft invulling aan het oplossen van een deel van de stedelijke wateropgave van het waterschap. Het betreft een bijdrage aan de gemeente Rotterdam voor het realiseren van waterberging in peilvak Y03.005 te Hoogvliet. Het project omvat het vervangen van een duiker voor open water.

106.7103100362 Waterkraan fase 1 Dordrecht

Nabij de Zuidendijk en Haaswijkweg in Dordrecht functioneert het watersysteem niet naar behoren. Door het relinen van een aantal duikers en het vervangen van een vaste stuw is de opgave oplosbaar. Met de gemeente Dordrecht wordt gesproken over de mogelijkheid om deze opgave onder te brengen in het gezamenlijk project Waterkraan. Deze afstemming verloopt moeizaam. Naar verwachting worden in Q1 nieuwe afspraken gemaakt over een nadere invulling van het project de Waterkraan.

107.7103100363 Waterhuishoud.pl ResrvaatOudelandvStryen

In 1994 is een inrichtingsplan opgesteld met maatregelen om de ecologische potentie van het Oudeland van Strijen tot ontwikkeling te brengen. De maatregelen waren gericht op de verbetering van de waterkwaliteit. Het eerste pakket aan maatregelen is uitgevoerd, echter een peilverhoging naar een maximaal peil van normaal Amsterdams peil -2,00 min de reservaatgedeelten kan nog niet worden gerealiseerd. Het waterschap ontwerpt samen met Staatsbosbeheer (SBB) een waterhuishoudingsplan voor het reservaatgebied dat recht doet aan de vernattingdoelstelling van zowel SBB als de provincie en als het mogelijk maken van het instellen van het gewenste hogere waterpeil.

108.7103300139 Vernieuwen aanvoergemaal Kwakpolder

Tijdens werkzaamheden in het kader van Sanering Rhoonse stort is lekkage ontstaan in de persleiding behorend tot gemaal Kwak. Deze is hierdoor onbruikbaar geworden. De verbinding moet worden vervangen.

109.7103300140 Optimalisatie CMK GO Duiker Slechtvalk

Door de realisatie van de Compenserende Maatregelen Kierbesluit (CMK) is het watersysteem op Goeree-Overflakkee op een aantal plaatsen gewijzigd. Na afronding van het CMK project is gebleken dat een aantal optimalisaties gedaan kan worden binnen het watersysteem. Dit betreft o.a. het verbeteren van de waterafvoer van peilgebied 'Polder Westplaat Buitengronden' te Sommelsdijk. Het peilgebied voldoet nu niet aan de afvoernorm.

7.2.3 Programma Waterketen

110.7304000055 Bijdrage ren. Persleiding RG Holwinde

De gemeente Rotterdam pleegt grote investeringen in de aanvoersystemen van de rwzi's Dokhaven en Hoogvliet. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat rioolgemaal en persleidingen aan een grote renovatie toe zijn, anderzijds wordt door de gemeente een optimalisatie in het afvalwatertransportsysteem van de rwzi Dokhaven doorgevoerd. In het kader van de kostenverdeling tussen Rotterdam en WSHD betreffende het bij de gemeente Rotterdam in eigendom en beheer zijnde afvalwatertransportsysteem, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. De investeringen (en diensengevolge de bijdragen) strekken zich uit over meerdere jaren. Deze bijdrage betreft de renovatie van de persleiding van rioolgemaal Holwinde naar de rwzi Hoogvliet.

111.7304000063 Bijdrage aan R'dam (afvalwtranspsysteem)

Rotterdam is reeds enige jaren bezig met de renovatie en optimalisatie van dit stelsel. Per jaarschijf vindt verrekening plaats. De gemeente Rotterdam pleegt grote investeringen in de aanvoersystemen van de rwzi's Dokhaven en Hoogvliet. Enerzijds wordt dit veroorzaakt doordat de rioolgemaal en persleidingen aan een grote

renovatie toe zijn anderzijds wordt door de gemeente een optimalisatie in het afvalwatertransportsysteem van de rwzi Dokhaven doorgevoerd. Op basis van de kostenverdeling tussen Rotterdam en WSHD betreffende het bij de gemeente Rotterdam in eigendom en beheer zijnde afvalwatertransportsysteem, dient WSHD financieel bij te dragen aan de investeringskosten. De investeringen (en diensgevolge de bijdragen) strekken zich uit over meerdere jaren.

112.7304100708 Dokhaven bellenbeluchting B-trap

Dit project heeft tot doel het vervangen van het bestaande beluchtingsysteem door een nieuw energie-efficiënt beluchtingsysteem. Hiermee kan een energiebesparing gerealiseerd worden. De uiteindelijke oplossingsrichting en investeringsafweging is onderdeel van de ALM Dokhaven.

113.7304210026 Verwerving grond Sluisjesdijk

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. De mogelijke grondaankoop is ten behoeve van een rondweg die voorziet in het reduceren van onveilige situaties en logistieke knelpunten op en bij het terrein Sluisjesdijk en daarnaast in het creëren van flexibiliteit en ruimte. Afhankelijk van de voorwaarden tot koop zal worden gezien of overgegaan wordt tot daadwerkelijke aankoop. Aanpak en planning worden in de Pré-projectfase Sluisjesdijk 2.0 bepaald.

114.7304210027 Aanleg rondweg

Dit project maakt onderdeel uit van de projecten die voortgekomen zijn uit de ALM-studie Sluisjesdijk. De rondweg voorziet, in combinatie met de terreinaanpassingen en grondverwerving, in het reduceren van onveilige situaties en logistieke knelpunten en daarnaast in het creëren van flexibiliteit en ruimte. De start en doorgang van dit project kan alleen plaatsvinden indien de grondverwerving heeft plaatsgevonden. Aanpak en planning worden in de Pré-projectfase Sluisjesdijk 2.0 bepaald.

115.7304210036 Centrifuges Sluisjesdk pompen ontw.slib

De centrifuges, ontwaterd slibpompen en alle bijbehorende randapparatuur zoals aandrijving, besturing, meet- en doseervoorzieningen zijn aan modernisering en/of vervanging toe. Dit geldt ook voor de opslag- en (doseer)voorzieningen ten aanzien van chemicaliën. Deze investering is nodig om de betrouwbaarheid, beschikbaarheid, veiligheid en prestaties te garanderen en te verbeteren. Aanpak en planning worden in de Pré-projectfase Sluisjesdijk 2.0 bepaald.

7.2.4 Programma Wegen

116.7405130156 Aanpak Korteweg

In 2022 is de SOK met de gemeente HW getekend voor de aanleg van een vrij liggend fietspad langs de Korteweg. Deze wordt ook duurzaam veilig ingericht. In 2023 wordt het definitief ontwerp gemaakt en daarop een contract aanbesteed. De aanleg is gepland in 2024 en afronding van het project in 2025.

117.7405210017 Bijdrage ontsluiting N215 Nieuwe-Tonge

Met de provincie Zuid-Holland en de gemeente Goeree Overflakkee wordt gewerkt aan de aanpak van de ontsluiting van Nieuwe Tonge. Het betreft een bijdrage aan de realisatie van een rotonde en een ongelijkvloerse kruising. De overeenkomst met de provincie wordt in 2023 opgesteld. Realisatie vooralsnog gepland vanaf 2024.

118.7405210062 Trajectaanpak Duurzaam Veilig

Deze investering is afkomstig uit het WGBP en betreft het duurzaam veilig inrichten van wegen. Uitvoering vindt, overeenkomstig het Wegenbeheerprogramma, plaats in combinatie met groot onderhoud aan de/het betreffende traject(en).

7.3 Lopende investeringen

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
	Waterveiligheid						
1	7001014510	Fase II Dijkverst. HW Zuid HWBP2	Cromstrijen/Strijen	2017	2019	2017	2022
2	7202100320	Versterken drie regionale waterkeringen	Diverse gemeenten	2019	2020	2019	2023
3	7202100323	Aankoop 1/8deel prim. Waterk. Stellend.	Goeree Overflakkee	2021	2021	2021	2022
4	7202200016	Herstel duindynamiek Springertduinen	Goeree Overflakkee	2021	2022	2022	2022
	Voldoende en Schoon Water						
5	7103000016	Peilbesluit Adrianapolder	Goeree-Overflakkee	2019	2019	2020	2024
6	7103100199	Spinozapark fase 3	Rotterdam	2013	2013	2013	2024
7	7103100219	Nw.BesturingWatersyst TechnAutom(NBWS-TA	Hele beheersgebied	2013	2013	2018	2023
8	7103100258	Nieuwe Besturing Watersysteem – BOS	Hele beheersgebied	2020	2020	2021	2023
9	7103100282	Y09.019 Wateropgave Hillevliet	Rotterdam	2018	2019	2022	2023
10	7103100288	Maatregelen Binnenbedijkte Maas	Binnenmaas	2020	2022	2020	2023
11	7103100327	2 KRW maatregelen Hoeksche Waard	Diverse gemeenten	2019	2019	2020	2023
12	7103100338	Renovatie Gemaal Stellendam	Goeree Overflakkee	2017	2018	2020	2023
13	7103100344	NBW 2017-2027 Peilvak 17 ^e Binnenmaas	Strijen	2018	2019	2018	2024
14	7103100345	Optimalisatie Watervoorz Brielse Meer	Brielle	2018	2021	2018	2022
15	7103100368	Waterberging hart van Reyerood	Rotterdam	2018	2019	2022	2024
16	7103100351	Vervangen duiker Munnikensteeg	Zwijndrecht	2020	2021	2020	2022
17	7103100354	Eff. Peilbesluit Groot Voorne West	Voorne Putten	2020	2021	2020	2022
18	7103100355	Peilbesluit Kilhaven	Goeree Overflakkee	2021	2021	2020	2022
19	7103100359	Inlaatvoorziening Piershilse Haven	Hoeksche Waard	2021	2022	2021	2024
20	7103100361	Vernieuwen Duiker Pietermanskijkje	Zwijndrecht	2021	2021	2021	2022
21	7103100365	Vervanging Stuwten 2022 HoO	Diverse gemeenten	2022	2022	2022	2022
22	7103100366	Vervanging Duikers 2022 HoO	Diverse gemeenten	2022	2022	2022	2022
23	7103100367	Vervanging Beschoeiingen 2022	Diverse gemeenten	2022	2022	2022	2022
24	7103300123	Gemaal Oudenhoorn	Hellevoetsluis	2020	2023	2020	2023
25	7103300126	Renovatie gemaal Kilhaven	Goeree Overflakkee	2020	2021	2020	2022
26	7103300132	Vervangen kunstwrkn act. Waterbeheersing	Diverse gemeenten	2020	2021	2020	2022

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
27	7103300136	Vergroten duiker De Hoef Heerjansdam	Zwijndrecht	2021	2022	2021	2022
28	7103300137	CMK optimalisaties	Goeree Overflakkee	2021	2022	2021	2022
29	7103300141	Diesel aangedreven noodbemaling	Goeree-Overflakkee	2021	2022	2021	2023
30	7103300142	NVO KRW waterlichaam De Waal	Ridderkerk	2021	2021	2022	2022
	Waterketen						
31	7304000060	Bijdrage renovatie Pretorialaan	Rotterdam	2014	2015	2017	2025
32	7304000064	Leidingverlegging rotonde N218Oostvoorne	Westvoorne	2018	2018	2018	2023
33	7304000068	Renovatie rioolgemaal Ouddorp	Goeree Overflakkee	2021	2022	2020	2022
34	7304000071	Renovatie rioolgem Brabant Spijkenisse	Nissewaard	2022	2023	2021	2023
35	7304000072	Bijdrage rioolgemaal Poortugaal	Albrandswaard	2021	2022	2022	2022
36	7304000073	Nieuwbouw rioolgem Hoeksedijk (Maasdam)	Hoeksche Waard	2022	2023	2022	2023
37	7304000074	Renovatie rioolgem Middelharnis Dorp	Goeree Overflakkee	2022	2024	2022	2023
38	7304000075	Renovatie rioolgemaal Heenvliet	Nissewaard	2022	2022	2022	2023
39	7304100118	Online meters waterlijn rwzi's	Diverse gemeenten	2018	2019	2020	2023
40	7304100132	Kettingruimers Dokhaven 2020 – 2023	Rotterdam	2020	2020	2019	2023
41	7304100141	Renovatie Beluchtingsys Zwijndrecht	Diverse gemeenten	2020	2020	2020	2022
42	7304100143	Ijzerchloride doseerinstal. Spijkenisse	Nissewaard	2020	2020	2020	2022
43	7304100144	Ammoniummeters Hoogvliet	Rotterdam	2020	2020	2020	2022
44	7304100146	Def herstel leidingwerk Dordrecht	Dordrecht	2020	2020	2020	2022
45	7304100149	Mob. Ijzerchloride paxinstallatie rwzi's	Diverse gemeenten	2020	2020	2020	2023
46	7304100151	Retourslibafsluiters Dokhaven	Rotterdam	2021	2022	2020	2023
47	7304100152	Roostergoed installaties Dokhaven	Rotterdam	2021	2022	2020	2022
48	7304100153	RG Transport Installatie Dokhaven	Rotterdam	2021	2022	2020	2022
49	7304100158	Ijzerchloride Strijen	Hoeksche Waard	2020	2021	2020	2022
50	7304100160	Vervangen platte daken Dokhaven	Rotterdam	2021	2021	2020	2022
51	7304100161	Ijzerchloride Zwijndrecht	Zwijndrecht	2021	2021	2020	2022
52	7304100163	Aanpassen blowers Dordrecht	Dordrecht	2021	2021	2020	2022
53	7304100166	Aanpassen monsternameteksten COVID	hele beheersgebied	2021	2021	2021	2022
54	7304100167	Renov. Influentvrijzels Hellevoetsluis	Hellevoetsluis	2021	2022	2021	2023
55	7304100169	Vervangen meetapparatuur div rwzi/rg	Diverse gemeenten	2021	2022	2021	2022

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
56	7304100171	ALM Goeree Overflakkee-Spijkenisse	Goeree Overflakkee/Nissewaard	2020	2035	2021	2028
57	7304100181	Verv meetapparatuur div rwzi/rg 2022	Diverse gemeenten	2022	2022	2022	2023
58	7304100182	Vervangen effluentpompen RWZI Oostvoorne	Goeree Overflakkee	2022	2022	2022	2023
59	7304100183	Aanp Bedrijfswaterinstall Oostvoorne	Westvoorne	2022	2024	2022	2023
60	7304100184	Vervangen ruimerbrug Oostvoorne	Westvoorne	2022	2024	2022	2023
61	7304100185	Vervangen draaikranslager div rwzi's	Diverse gemeenten	2022	2024	2022	2023
62	7304100186	Vervangen tweede drukmeter div loc	Diverse gemeenten	2022	2024	2022	2023
63	7304100187	Verv Luchtlijn+Roostergoedinst Zwijndr	Zwijndrecht	2022	2022	2022	2025
64	7304100188	Installatie spatschermen Spijkenisse	Nissewaard	2022	2022	2022	2023
65	7304100189	Beluchtingssysteem A-trap LV Dokhaven	Rotterdam	2022	2024	2022	2023
66	7304210017	Schakelkasten Sluisjesdijk	Rotterdam	2012	2017	2016	2029
67	7304210018	WarmteKrachtKoppeling (WKK)Sluisjesdijk	Rotterdam	2014	2018	2015	2022
68	7304210021	Gassysteem Sluisjesdijk (op termijn)	Rotterdam	2017	2019	2018	2025
69	7304210023	Slibindikking,slibontwater. Sluisjesdijk	Rotterdam	2015	2016	2018	2027
70	7304210025	Terreinaanpassingen Sluisjesdijk	Rotterdam	2015	2015	2017	2029
71	7304210042	Aanschaf centrifuges Sluisjesdijk	Rotterdam	2019	2021	2020	2025
72	7304210043	Voorindikers LV Sluisjesdijk	Rotterdam	2022	2023	2021	2022
73	7304210044	Aanpassing ventilatiegebouw Sldk	Rotterdam	2021	2023	2021	2023
74	7304210045	Luchtbehandeling ontw.lijn Dordrecht	Dordrecht	2021	2021	2020	2022
75	7304210046	Revisie slibretourvizels Zwijndrecht	Zwijndrecht	2021	2021	2021	2022
76	7811700014	RWZI Duurzaamheid en Veiligheid IJS.	Ridderkerk	2022	2024	2022	2024
	Wegen						
77	7405130078	3e Barendrechtseweg Y0246 vak 10 en 15	Barendrecht	2020	2020	2020	2022
78	7405130088	Buitenom H0172 vak 40, 45, 50	Hoeksche Waard	2020	2020	2020	2024
79	7405130089	Kruisweg G3950 vak 10	Goeree Overflakkee	2020	2020	2020	2022
80	7405130095	Bermverh. G3950 Kruisweg Achthuizen	Goeree-Overflakkee	2020	2020	2020	2022
81	7405130114	Kraaijenissedijk G6740 WV 10,15,20,30,50	Melissant	2021	2021	2021	2022
82	7405130115	Halspoldersdijk G6770 Hoofdrijbaan-35-1	Stellendam	2021	2021	2021	2022
83	7405130133	Materieel gladheidsbestrijding	Hele beheersgebied	2021	2024	2021	2023
84	7405130139	Ruigendijk V0453 Nissewaard	Nissewaard	2021	2021	2021	2022

Nr	Objectnr	Omschrijving	Gemeente	Oorspr. Jaar van aanvang	Oorspr. Jaar van realisatie	Jaar van aanvang	Jaar van realisatie
85	7405130141	Oudelandsedijk G0780 Dirksland	Goeree-Overflakkee	2021	2021	2021	2023
86	7405130149	Herplantplicht 2018-2019	Diverse gemeenten	2021	2022	2021	2022
87	7405130151	Bijdrage N217-Polderweg	Hoeksche Waard	2019	2023	2022	2024
88	7405130152	Herplantplicht 2022	Diverse gemeenten	2022	2022	2022	2022
89	7405130153	Groot onderhoud regio Oost	Hoeksche Waard IJsselmonde	2022	2022	2022	2022
90	7405130154	Groot onderhoud regio West	Voorne Putten Goeree-Overflakkee	2022	2022	2022	2022
91	7405130155	IJsselmondse Randweg	Ridderkerk	2022	2022	2022	2022
92	7405130157	Bermen 2022	Hele beheersgebied	2022	2022	2022	2022
93	7405210036	Bijdr verkeerscirc N215 Dirksland-Meliss	Goeree-Overflakkee	2020	2021	2020	2022
94	7405210053	Vervanging openbare verlichting 2020	Diverse gemeenten	2020	2021	2020	2022
95	7405210070	Bijdrage reconstructie A29-N487	Cromstrijen	2018	2019	2019	2023
96	7405210081	Vervanging openbare verlichting 2021	Hele beheersgebied	2020	2021	2020	2022
	Bestuur en Organisatie						
97	7610000007	Waterschapsverkiezingen 2023	n.v.t.	2022	2023	2022	2023
98	7610000009	Fysieke Toegangsbeveiliging	Diverse gemeenten	2020	2022	2020	2023
99	7811500097	MDW Glasvezel&ICT werkplek buitenloc.	n.v.t.	2022	2023	2022	2023
100	7811500098	MDW – ICT middelen	n.v.t.	2022	2022	2022	2022
101	7811700012	Zon op dak	Divers	2021	2022	2022	2022
102	7811700013	Duurzaamheid en Veiligheid IJsselmonde	Ridderkerk	2022	2024	2022	2024
103	7811700015	Nieuwbouw Loods Strijen	Hoeksche Waard Strijen	2022	2023	2022	2024
104	7811700016	Vervanging dak Het Schap	Ridderkerk	2022	2022	2022	2024
105	7811700017	Klimaatinstallatie het Schap	Ridderkerk	2022	2022	2022	2024
106	7811700018	Klimaatinstallatie Waterschapshuis	Ridderkerk	2022	2023	2022	2024
107	7811700019	Verlichting Waterschapshuis	Ridderkerk	2022	2024	2022	2024
108	7811800019	Materieel civiel&cultuurtechn.Onderh2015	n.v.t.	2015	2021	2020	2022
109	7811800020	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2016	n.v.t.	2016	2021	2020	2023
110	7811800021	Civiel en cultuurtechnisch onderhoud2017	n.v.t.	2017	2021	2020	2023
111	7811800022	Vervanging meubilair 2020	n.v.t.	2020	2020	2020	2024

7.4 Risico's

Risico Waterveiligheid	Kans	Financieel gevolg
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma De gezamenlijke waterschappen dragen 50% bij aan de jaarlijkse kosten voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het Rijk de andere 50%. De totale hoogte van de jaarlijkse kosten van het HWBP is wettelijk vastgelegd en wordt jaarlijks geïndexeerd op basis van de IBOI (Index voor Bruto OverheidsInvesteringen). Van deze 50% wordt 10% als 'projectgebonden bijdrage' ingebracht door de waterschappen, en de resterende 40% wordt als 'solidariteitsbijdrage' door alle waterschappen gezamenlijk bijeengebracht. De verdeling over de waterschappen wordt gerelateerd aan het aantal inwoners en de hoogte van die WOZ-waarde in elk waterschap. Zowel de indexering dijkversterkingsprojecten, de projectgebonden bijdrage als de verdeelsleutel voor de solidariteitsbijdrage worden door het Rijk vastgesteld. Door de Unie van Waterschappen wordt vooraf een meerjarenraming voor de verwachte solidariteitsbijdrage per waterschap opgesteld ten behoeve van de begrotingen van de waterschappen. WSHD neemt deze meerjarenraming over, maar de daadwerkelijke solidariteitsbijdrage kan hoger (of lager) uitvallen op basis van werkelijke kosten, indexering en verdeelsleutel.	50%	€ 0,6 mln.
Risico Voldoende en Schoon Water	Kans	Financieel gevolg
Co-financiering POP3 De cofinanciering van het PlattelandsOntwikkelingsProgramma (POP3) programma wordt gedragen door de provincie en WSHD. Ten aanzien van de hoogte van de cofinanciering heeft WSHD een aanname gedaan. Indien het financiële beroep op het POP3 programma hoger wordt dan deze aanname wordt de bijdrage van WSHD hoger dan hetgeen waarmee rekening is gehouden in de begroting. Het risico heeft betrekking op een hogere aanspraak op de regeling dan verwacht.	30%	€ 0,6 mln.
Hogere kosten afzet bagger vanwege wijzigende wet- en regelgeving Wijzigende wet- en regelgeving t.a.v. milieuvreemde stoffen (zoals PFAS) kan resulteren in hogere kosten voor de afzet van bagger.	25%	€ 0,5 mln.
Vervuiling oppervlaktewater Het (tijdelijk) niet voldoen aan normen c.q. een overschrijding in het kader van de Waterwet en/of milieuvergunning. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om een grote brand, transportongevallen of illegale lozingen op het oppervlaktewater waarvan de veroorzaker niet kan worden opgespoord en waardoor de kosten niet verhaald kunnen worden en voor rekening komen van WSHD.	10%	€ 0,6 mln.

Risico Waterketen	Kans	Financieel gevolg
Afname afvalwaterstroom zuiveringsinstallatie Dordrecht De zuiveringsinstallatie in Dordrecht ontvangt een substantiële hoeveelheid bedrijfsafvalwater. Eén bedrijf onderzoekt of zij dit afvalwater met ingang van 2023 zelf kunnen gaan zuiveren. Als dit wordt doorgezet, neemt de afvalwaterstroom op onze zuivering op termijn op jaarbasis met ongeveer 23.000 v.e. af. Dit komt overeen met een verwachte afname van de inkomsten van circa € 1,5 miljoen. Omdat de kosten van de zuivering grotendeels vast zijn, zal het zuiveringstarief gaan stijgen. De besparing op de variabele kosten wordt ingeschat op € 0,25 miljoen. De kans dat dit risico optreedt, is hoog (80%). Aangezien de zuivering nog gebouwd moet worden, is het effect op de heffing voor 2022 niet merkbaar. De verwachting is dat het aantal vervuilingseenheden van het bedrijf in 2023 en verder met 23.000 v.e. afneemt	80%	€ 1,5 mln.
Afvalstoffenbelasting Het verbranden van zuiveringsslib is vrijgesteld van afvalstoffenbelasting. Het voornemen van het kabinet (regeerakkoord 2017) om de vrijstelling op de afvalstoffenheffing op het (mono)verbranden van zuiveringsslib te laten vervallen, kan een grote invloed hebben op het tarief. In 2022 is deze heffing € 33,58 per ton. Via de Unie van Waterschappen is naar de wetgever gelobbyd om dit voornemen, dat leidt tot het rondpompen van overheidsgeld, te wijzigen. In het huidige regeerakkoord is dit voornemen niet meer genoemd. De verwachting is dan ook dat voor het huidige proces van verbranding van zuiveringsslib geen afvalstoffenheffing zal worden ingevoerd. Meer duidelijkheid komt hierover mogelijk bij Prinsjesdag 2022.	10%	€ 2,8 mln.
Bijdragen aan objecten van derden (Rotterdam) Medio 2016 heeft een afrekening van de bijdrage van het waterschap aan een door een gemeente gepleegde investering in een afvalwatertransportsysteem plaatsgevonden. Aanvankelijk heeft deze gemeente aangegeven dat er mogelijk een dispuut met de aannemer was over de afrekening van genoemd project. Later heeft betreffende gemeente aangegeven dat de verwachting was dat er geen grond was voor een claim en dat de verjaringstermijn bijna bereikt was. Derhalve is dit project in december 2016 definitief afgesloten. Ondanks de verwachtingen van betreffende gemeente inzake deze claim heeft de gemeente in april 2017 een brief ontvangen van het advocatenkantoor van de aannemer waarin wordt aangegeven dat de betreffende aannemer zich het recht wenst voor te behouden om de betalingen, waarover een dispuut bestaat, te vorderen. In 2019 is het tot een schikking gekomen tussen de gemeente en aannemer voor een bedrag van circa € 0,3 miljoen met een kostenverdeling voor WSHD van 66%. De bijdrage voor het waterschap bedraagt op basis hiervan circa € 0,2 miljoen. Hierover vindt nader overleg plaats met de betrokken gemeente waarbij het waterschap om nadere informatie heeft verzocht. In 2021 is er nog geen voortgang geweest in dit dossier.	90%	€ 0,2 mln.
Consequenties Masterplan en doorvertaling uitvoeringsorganisatie In het Masterplan Sluisjesdijk 2.0 is informatie verschaft over een optimale (her)programmering van de ALM-projecten op Sluisjesdijk, zoals het schakelkastenproject, in relatie tot de procesvoering. In april is de pré-projectfase gestart waar de aanpak, de planning, de totale kosten (investering en exploitatie), de risico's en de uitvoeringswijze verder worden uitgewerkt. De uitkomsten van deze pré-projectfase worden voor de zomer 2023 separaat voorgelegd aan de VV. De nieuwe wijze van aanpak van de uitvoering van Sluisjesdijk is de opmaat naar uitvoeringswijze van de gehele investeringsopgave voor de Waterketen. Het financieel gevolg is nog niet in te schatten.	90%	

Risico Waterketen	Kans	Financieel gevolg
Garantstelling HVC De in de Gemeenschappelijke Regeling Zuiveringsslib 2009 (GR Slib) deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. De betrokken waterschappen hebben een gezamenlijk belang in NV HVC. Gezamenlijk bezitten de waterschappen 683 aandelen (per december 2021 is dit een belang van circa 17% in NV HVC). Het aandelenbelang is overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. WSHD heeft 111 aandelen NV HVC, wat overeenkomt met 16% van het totale financiële belang binnen de GR. In 2022-2023 zal de investering voor een slibdrooginstallatie in Alkmaar gepland worden. De waterschappen (aandeelhouders B van NV HVC) zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen. Bij de risico bepaling is rekening gehouden met de maximale lening van € 87,7 miljoen. De garantstelling voor de bio-energiecentrale (BEC) is niet afgeroepen door HVC. Hierdoor vervalt het risico voor WSHD m.b.t. de garantstelling BEC van € 5,4 miljoen.	10%	€ 14,2 mln.
Grensoverschrijdend afvalwater In de jaren '80 is afgesproken dat een deel van het afvalwater van Rotterdam Noord wordt gezuiverd op de rwzi Dokhaven. Om dit te verrekenen, heeft WSHD met HHSK en HHD contracten afgesloten. De laatste contracten dateren van 2013 en lopen eind 2022 af. Indien één van de partijen een ander contract wil moet dit 1 jaar voor het einde van het contract worden opgezegd. Momenteel vinden gesprekken met de andere waterschappen plaats over de invulling van een nieuw contract. Het risico bestaat, dat als we er niet uit komen, één van de waterschappen zelf gaat zuiveren. Het financieel belang bedraagt ongeveer € 9 miljoen. Het risico dat dit op korte termijn gebeurt, wordt klein geacht omdat dan het transportsysteem moet worden aangepast en de zuivering van het andere waterschap eerst moet worden uitgebreid.	10%	€ 9,0 mln.
Niet voldoen aan vergunningseisen De onderhoudssituatie zorgt voor het continu alert blijven en bijsturen om de zuiveringsprestaties van de installaties te blijven halen. Hierdoor is een situatie ontstaan waarbij de gebiedsbrede rendementseis van 75% en individuele lozingseisen mogelijk niet worden behaald. De eventuele consequenties zijn nog niet bekend en zijn afhankelijk van het oordeel van het bevoegd gezag.	30%	€ 0,5 mln.
Nieuwe Europese richtlijn stedelijk afvalwater De Richtlijn stedelijk afvalwater stelt Europese randvoorwaarden aan de inzameling van afvalwater, de lozing van gezuiverd effluent en de afzet van slib. In de bestaande richtlijn van 21 mei 1991 zijn vooral de effluent-eisen met betrekking tot zuurstofbindende stoffen, stikstof en fosfor opgenomen. De Europese Commissie werkt aan een herzieningsvoorstel die in het najaar van 2022 wordt verwacht. Deze herziening gaat mogelijk aanvullende eisen opleveren, zoals aanscherping van de stikstof- en fosfaatnormen, generieke normen voor de verwijdering van medicijnresten en mogelijk organische microverontreinigingen. Na publicatie van het ontwerp zal dan de definitieve Europese Richtlijn waarschijnlijk eind 2023 vastgesteld worden. De implementatie in de Nederlandse wetgeving vindt dan naar verwachting plaats in 2024/2025. Momenteel is het risico nog niet goed te schatten maar deze nieuwe richtlijn zal naar verwachting grote gevolgen kunnen hebben voor de waterketen.		
Onvoldoende preventief onderhoud Niet alle noodzakelijke werkzaamheden conform de in het verleden opgestelde onderhoudsconcepten zijn de laatste jaren uitgevoerd. Hierdoor is een achterstand en grote werkvoorraad ontstaan plus een onbalans in de verhouding Preventief en Correctief Onderhoud (doelmatigheid). Door de extra beschikbaar gestelde financiële middelen wordt de ombuiging van correctief naar preventief onderhoud	20%	€ 1,0 mln.

Risico Waterketen	Kans	Financieel gevolg
mogelijk gemaakt. Door een verdere verbetering van werkprocessen, informatiemanagement en capaciteitsmanagement, en in de inpassing hiervan in de totale opgave in de Waterketen kan een gezondere balans tussen preventief en correctief onderhoud verkregen worden.		
Risico Bestuur en organisatie	Kans	Financieel gevolg
Doorbelasting kosten PDOK (publieke dienstverlening op kaart) De centrale landelijke voorziening van de overheid, Publieke Dienstverlening Op Kaart (PDOK), is dusdanig in gebruik gegroeid, dat de beheer en onderhoudskosten zijn gestegen. De huidige financiers gaan de kostenstijging doorbelasten aan de grootgebruikers. De waterschappen gebruiken PDOK voor het delen van de geografische water-data. De exacte kosten van de doorbelasting zijn nog onduidelijk. Het gaat over € 2,4 mln in totaal. Hoe deze wordt verdeeld over de grootverbruikers is nog onbekend.	90%	€ 0,0 mln.
Garantstelling Unie van Waterschappen In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de Unie van Waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de Unie van Waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben. In 2017 heeft de NWB Bank een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6,01 miljoen. Eind 2021 was de hoogte van de verstrekte geldlening nog € 5,05 miljoen. Jaarlijks wordt € 0,24 miljoen afgelost op deze lening. De looptijd van deze lening is ingegaan in mei 2017 en loopt tot en met mei 2042.	10%	€ 0,3 mln.
Ontbreken uitwijkvoorziening WSHD beschikt over een Main Equipment Room (MER). In deze ruimte bevinden zich de servers, de centrale netwerkkapparatuur en de bekabeling van de computerruimte. Bij uitval van de MER komt de beschikbaarheid van de digitale voorzieningen voor de medewerkers van WSHD in gevaar. Bij een interne calamiteit (b.v. brand) kan het bovendien geruime tijd duren voordat deze dienstverlening is hersteld. Door de toenemende afhankelijkheid van de ICT-infrastructuur zal onder dergelijke omstandigheden (financiële gevolg-) schade ontstaan. De informatietechnologie ontwikkelt zich snel. Met name de zogenaamde 'Cloud-oplossingen' dragen in grote mate bij aan het reduceren van onze kwetsbaarheid. WSHD heeft in de afgelopen jaren verschillende stappen in deze richting gezet en zal dat ook in de komende periode blijven doen waardoor het risico gestaag verder zal afnemen. De COVID pandemie heeft ertoe geleid dat er versneld een beschikbaarheidsverbetering is doorgevoerd. Door in gebruik name van een tweede MER in een extern datacenter zullen de digitale voorzieningen beschikbaar blijven bij uitval van de MER op Ridderkerk.	10%	€ 0,6 mln.

Risico Algemene dekkingsmiddelen	Kans	Financieel gevolg
Afschaffing koepelvrijstelling BTW De beperking van de koepelvrijstelling is opgeschort. De inperking was in eerste instantie per 1 januari 2019 aangekondigd, als direct gevolg van arresten van het Europese Hof. Momenteel spant het kabinet samen met andere Europese lidstaten zich in voor reparatie via Europese regelgeving. Het herstellen van de koepelvrijstelling wordt op Europees niveau besproken. Om de koepelvrijstelling te handhaven is unanimititeit van alle lidstaten nodig. Op dit moment is het onduidelijk of dit werkelijk gaat gebeuren en hoe lang de opschorting zal blijven duren. Waterschappen zijn in beginsel niet BTW-plichtig voor hun overheidstaken. Toch kunnen waterschappen te maken hebben met BTW, bijvoorbeeld als zij taken uitbesteden aan de markt of zelf marktactiviteiten verrichten. Indien de koepelvrijstelling wordt beperkt zullen waterschappen bij samenwerking eerder worden geconfronteerd met BTW-heffing. Anders dan gemeenten en provincies beschikken waterschappen niet over een fonds dat in rekening gebrachte BTW (deels) compenseert (BTW-compensatiefonds). De voorgenomen beperking van de koepelvrijstelling heeft daarom grote gevolgen voor waterschappen die met andere overheden samenwerken.	50%	€ 0,6 mln.
No cure no pay bureaus (WOZ bezwaren) Gedurende 2021 is er bij SVHW een forse toename geweest van het aantal WOZ bezwaren wat is ingediend door no cure no paybureaus. Deze toename van WOZ bezwaren leidt enerzijds tot een toename van de daaraan gerelateerde proceskostenvergoedingen en anderzijds tot een aanvullende behoefte aan capaciteit om een en ander af te handelen. In de begroting 2022 van SVHW is reeds rekening gehouden met aanvullende lasten van € 0,2 miljoen structureel voor de afhandeling van deze bezwaren. Gezien de ontwikkelingen bestaat het risico dat dit niet afdoende is. Het risico bestaat dat er ook in 2022 aanvullende proces- en capaciteitskosten voor de afhandeling van deze WOZ bezwaren zijn. Daartoe is een risico opgenomen van € 0,5 miljoen met een kans van 70%.	70%	€ 0,5 mln.

7.5 Verbonden partijen

WSHD heeft direct verbonden partijen en indirect verbonden partijen. Dit zijn partijen waar een financieel en een bestuurlijk belang is. Indirect verbonden partijen zijn partijen waarbij er wel sprake is van een financieel belang maar waar het directe bestuurlijke belang ontbreekt bijvoorbeeld omdat de indirect verbonden partij een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat een verbonden partij bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van de, achterliggende, en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel in voorkomende gevallen volgens de letter van de definitie geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook deze indirect verbonden partijen op te nemen.

De indirect verbonden partijen zijn:

- Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 / N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)
- STOWA
- Muskusrattenbeheer (MRB)

Aquon			
Rechtsvorm		Gemeenschappelijke Regeling	
Vestigingsplaats		Tiel	
Ingangsdatum		1-jul-2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)			
Aquon is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. Aquon levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. Aquon verzorgt voor WSHD en de andere deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.			
Financieel belang			
Voor 2023 is de bijdrage voor de dienstverlening van Aquon begroot op € 5,0 mln. (laboratorium- en eigenarendeel).			
Bestuurlijk belang			
Eén lid (Dorenda Gerts) en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.			
Financiële kerncijfers		31-dec-2020	31-dec-2021
- Eigen vermogen		0	957.316
- Vreemd vermogen		13.722.422	13.210.413
- Resultaat		0	0
Relatie met programma		Water, Waterketen en Bestuur en organisatie	
Risico's			

Aquon

1. De gezamenlijk overeengekomen strategie en beleidslijnen bieden voldoende waarborgen bij de beheersing van de operationele risico's. De kosten van Aquon worden gedekt uit de opbrengsten van de uitgevoerde laboratoriumdiensten. Hogere kosten in de normale bedrijfsvoering worden gedekt door hogere opbrengsten.
2. Met de in 2019 opgestelde business case voor een structurele investering in het bedrijf zijn de risico's, die voor de langere termijn worden aangegaan, zichtbaar gemaakt en zijn daarmee nadrukkelijk onderdeel van het bestuurlijke besluitvormingsproces dat in 2020 heeft plaatsgevonden. De geprognosticeerde omvang van de in de komende jaren te leveren productie omvang door AQUON aan de waterschappen, is in 2021 en 2022 geactualiseerd, evenals de aangescherpte duurzaamheidsopgave voor de nieuwbouw. In 2022 is een aanvullend risicobudget vrijgemaakt om de effecten van de onzekere geopolitieke ontwikkelingen op de bouwkosten te kunnen opvangen. De structurele investeringen die in 2022/23 moeten worden gerealiseerd om te komen tot een nieuw centraal laboratorium zijn gebaseerd op deze actuele inzichten en de hierop genomen besluiten.

Overige informatie

De eigenaren hebben in 2015 een nieuwe strategie en governance ('Aquon2.0') unaniem vastgesteld. De gewijzigde Gemeenschappelijke Regeling is vastgesteld in 2017. Tegelijk is ook een principe besluit genomen tot centralisatie van de Aquon laboratoria ('Aquon3.0') onder de voorwaarden dat de nieuwe strategie en governance zich hebben bewezen en dat een op te stellen business case het één locatiebesluit rechtvaardigt.

Het bestuur van Aquon heeft vastgesteld dat de nieuwe strategie en governance zich heeft bewezen, tevens heeft het bestuur vastgesteld dat de voorgelegde business case goede waarborgen biedt voor het nemen van het één locatie besluit. In 2020 is AQUON gestart met de planvorming voor het nieuwe centrale laboratorium. De nieuwbouw zal in 2022-'23 plaatsvinden.

In 2021 is de governance van de GR geëvalueerd. Naast enkele kleine verbeterpunten is sprake van grote tevredenheid bij de deelnemers over de samenwerking tussen de waterschappen en de wijze waarop de waterschappen, zowel in de eigenaarsrol als in de opdrachtgeversrol invloed uitoefenen op het beleid van AQUON.

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Rotterdam
Ingangsdatum	1-sep-2011

Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)

Hoogheemraadschap van Rijnland, waterschap Hollandse Delta, Waterschap Rivierenland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap van Delfland zijn een gemeenschappelijke regeling aangegaan onder de naam Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 met als doel het resterende slib uit het zuiveringsproces adequaat te verwerken.

Na de verwerving van nieuwe aandelen B van HVC zijn medio 2022 waterschap Amstel, Gooi en Vecht, waterschap Zuiderzeeland en hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier tot deze GR toegetreden.

Financieel belang

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel A)

De in deze GR deelnemende waterschappen hebben de samenwerking gezocht in het kader van de verwerking van slib. Na toetreding van drie nieuwe waterschappen in 2021 bezitten de waterschappen gezamenlijk 683 aandelen (per juni 2022 is dit een belang van circa 17% in NV HVC). Dit belang is overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. De GR ziet toe op de verwerking van het zuiveringsslib door N.V. HVC.

Bestuurlijk belang

Eén collegelid (Joke Geldhof) van WSHD neemt zitting in het algemeen bestuur van de GR.

Financiële kerncijfers	31-dec-2020	31-dec-2021
- Eigen vermogen	18.044	31.043
- Vreemd vermogen	48.278	20.398
- Resultaat	0	0
Relatie met programma	Waterketen	

Risico's

Risico vervallen vrijstelling op afvalstoffenheffing:

Het verbranden van zuiveringsslib is vrijgesteld van afvalstoffenbelasting. Het voornemen van het kabinet (regeerakkoord 2017) was om de vrijstelling op de afvalstoffenheffing op het (mono)verbranden van zuiveringsslib te laten vervallen. Via de Unie van Waterschappen is naar de wetgever gelobbyd om dit voornemen te wijzigen. Vooralsnog is het invoeren van deze belastingmaatregel uitgesteld. Thans is de verwachting dat voor het huidige proces van mono verbranding geen afvalstoffenheffing zal worden ingevoerd. Naar verwachting geldt dit ook voor het proces van het drogen van slib. De vervallen vrijstelling is geen onderdeel meer van het huidige regeerakkoord.

Overige informatie

Zuiderzeeland levert het secretariaat van de GR en begeleidt de P&C-cyclus. De financiële ondersteuning wordt daarbij geleverd door Hollandse Delta. De juridische ondersteuning wordt geleverd door Delfland. De gemaakte kosten worden gelijkelijk verdeeld over de acht aandeelhoudende waterschappen.

De waterschappen HHNK, Waterschap Amstel Gooi en Vecht (AGV) en Waterschap Zuiderzeeland (ZZL) hebben besloten hun slibeindverwerking bij HVC in Alkmaar onder te brengen en zijn als aandeelhouder B toegetreden tot de N.V. HVC. Juli 2021 is opdracht gegeven voor de investering in een nieuwe slibdrooginstallatie (SDI) voor deze drie waterschappen.

In het streven om bouwstenen (PHA) voor bioplastics te winnen met zuiveringsslib hebben de initiatiefnemers van het Paques-proces (Paques B.V en N.V. HVC) en het Phario-proces (Stowa + vijf waterschappen) besloten hun krachten te bundelen onder de noemer PHA2USE. In september 2020 is de samenwerkingsovereenkomst getekend en het project officieel gestart. De demonstratie-installatie naast de Slibverbrandingsinstallatie (SVI) aan de Baanhoekweg in Dordrecht is op 10 mei 2022 in gebruik genomen.

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)			
Rechtsvorm		Naamloze vennootschap	
Vestigingsplaats		Alkmaar	
Ingangsdatum		1-jan-2010	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)			
HVC is verantwoordelijk voor het duurzaam afvalbeheer van haar aandeelhouders (gemeenten en waterschappen). Daarnaast produceert HVC duurzame energie. Deze wordt geleverd aan gemeenten, waterschappen, bedrijven en particulieren.			
Financieel belang			
Gezamenlijk bezitten HH van Rijnland, WS Hollandse Delta, WS Rivierenland, HH van Schieland en de Krimpenerwaard, HH van Delfland, HH Hollands Noorderkwartier, WS Amstel, Gooi en Vecht en WS Zuiderzeeland 683 aandelen (per juli 2021 is dit een belang van circa 17% in NV HVC). Deze aandelen zijn in beheer van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. De GR ziet toe op de verwerking van het zuiveringsslib door N.V. HVC.			
Bestuurlijk belang			
De GR is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van N.V. HVC.			
De Raad van Commissarissen van HVC bestaat uit vijf leden. Vastgelegd is dat ten minste één van de commissarissen een publieke signatuur heeft met kennis van het gemeentelijke en het waterschapsdomein. In mei 2020 is mevrouw J. Kriens benoemd. Zij heeft als wethouder/ locoburgemeester van Rotterdam en als directeur van de Vereniging Nederlandse Gemeenten ervaring opgedaan binnen het publieke domein.			
Financiële kerncijfers		31-dec-2020	31-dec-2021
- Eigen vermogen		142.293.000	168.741.000
- Vreemd vermogen		849.809.000	845.514.000
- Resultaat		15.233.000	26.369.000
Relatie met programma		Waterketen	
Risico's			
De Zuid-Hollandse waterschappen hebben via de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 hun voormalige belangen in DRSB Zuiveringsslib NV ondergebracht bij de N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (hierna: HVC). De waterschappen staan vanaf hun toetreding garant voor de financiering van de activiteiten die HVC voor de waterschappen uitvoert. In 2021 komt hier de investering in de slibdrooginstallatie in Alkmaar bij. In voorliggende begroting is rekening gehouden met een door de aandeelhouders B te verstrekken garantie voor een leningen van in totaal € 65 miljoen (2022-2023), onder aftrek van een door AGV en ZZL aan HVC beschikbaar gestelde AGL van € 4 miljoen.			
De betrokken waterschappen zijn naar rato van de toegewezen aandelen aansprakelijk voor de gegarandeerde geldleningen van € 53,7 miljoen (31 december 2022).			
Ter compensatie van de door de waterschappen gegarandeerde geldleningen betaalt HVC jaarlijks een vergoeding van 1% van het garantstellingsbedrag aan de gemeenschappelijke regeling.			
Overige informatie			

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/ N.V. Huisvuilcentrale Noord-Holland (deel B)

In mei 2020 heeft de Aandeelhoudersvergadering van HVC positief besloten over de investering in een nieuwe slibdrooginstallatie in Alkmaar en over de toetreding van HHNK, AGV en ZZL als aandeelhouder B tot HVC. De formele toetreding tot de GR Slib zal naar verwachting in de loop van 2022 plaatsvinden.

In 2021 is in opdracht van de GR een update van het strategisch onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden tot opvolging van de bestaande slibverbrandingsinstallatie in Dordrecht, die rond 2028 het einde van haar levensduur bereikt. Het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met Waternet (AGV), Zuiderzeeland en Hollands Noorderkwartier (HHNK) en in overleg met Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) en de andere Nederlandse waterschappen. In 2022 is de slibstrategie van de GR en het daarop gebaseerde Meerjarenprogramma 2022-2028 van HVC vastgesteld. In dit programma is opgenomen:

- Realisatie slibdrooginstallatie Alkmaar
- Realisatie structurele verwerkingsmethode gedroogd slib (granulaat)
- Energetische verduurzaming SVI Dordrecht

HVC werkt samen met het Brabantse SNB aan het terugwinnen van fosfaat uit de vliegashoudende slibverbrandingsinstallaties in Dordrecht en Moerdijk.

In het Meerjarenprogramma is de realisatie van fosfaat-terugwinning uit vliegashoudende SVI Dordrecht opgenomen.

In het kader van de Samenwerkingsovereenkomst Duurzame Energie ontwikkelt HVC op gebouwen en/of terreinen van WSHD duurzame-energieprojecten. Op een zevental rwzi-locaties van WSHD heeft HVC zonneweiden gerealiseerd. Daarnaast is HVC in 2019 gestart met de ontwikkeling van twee windmolenprojecten nabij waterkeringen van WSHD in het gebied van de gemeenten Nissewaard en Westvoorne. De samenwerkingsovereenkomst is hiervoor in 2020 uitgebreid.

Het Waterschapshuis

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Vestigingsplaats	Amersfoort		
Ingangsdatum	1-jul-2010		
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>			
Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor 21 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Het Waterschapshuis bevordert de samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de watersector en helpt daarbij in de digitale transformatie van de waterschappen. Doelstellingen zijn o.a. het verbeteren van de kwaliteit van de bedrijfsvoering, het efficiënter maken van de informatievoorziening en het versterken van het imago van de waterschappen als moderne overheid.			
<i>Financieel belang</i>			
De in HWH conceptbegroting 2022 vastgestelde bijdrage voor Hollandse Delta bedraagt € 1,35 mln. De bijdrage aan HWH in 2021 was € 1,1 mln.			
<i>Bestuurlijk belang</i>			
Eén lid (Harry Wagemakers) en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.			
<i>Financiële kerncijfers</i>	31-dec-2020		31-dec-2021
- Eigen vermogen	0		0

Het Waterschapshuis		
- Vreemd vermogen	12.214.831	8.301.131
- Resultaat	0	0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
<i>Risico's</i>		
Per 1 januari 2015 worden programma/project-specifieke risico's door de deelnemers aan het betreffende programma/project gedragen. Dit betreft het zogenaamde 'loden deur' principe. Naast project specifieke risico's zijn er ook programma overstijgende risico's die het geheel van Het Waterschapshuis betreffen. Voorbeelden hiervan zijn het risico van uittreding van een waterschap, en de invulling van projectcapaciteit. Op grond van art. 41 van de Gemeenschappelijke regeling zullen de waterschappen er zorg voor dragen dat het Waterschapshuis te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan de verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.		
<i>Overige informatie</i>		
Het Waterschapshuis is opgebouwd uit een algemeen deel, de bedrijfsvoering, waarvan de kosten door alle deelnemers worden gedeeld. Daarnaast is er een deel waarin waterschappen facultatief participeren, in programma's en projecten en zijn er collectieve programma's en projecten waarin alle aan de GR deelnemende waterschappen participeren. Het Waterschapshuis bestaat uit een vaste kern van medewerkers, die zorgt voor instandhouding. Daarnaast is er een flexibele schil van medewerkers voor de invulling van de programma's en projecten. Elk waterschap wordt geacht hier capaciteit te leveren, zodat de kennis van de waterschappen komt. Om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, is besloten om vanuit een strategisch meerjarenprogramma te werken. Vanuit een samenhang worden projecten gebundeld tot programma's. Hierdoor ontstaat een steeds intensievere afstemming met de waterschappen over de langere termijn en worden er steeds minder opdrachten per project afgesloten maar steeds vaker per programma. Hierdoor verschuift ook de besluitvorming (opdrachten), rapportage en verantwoording op, van het niveau van een afzonderlijk project, naar het niveau van programma's.		

Muskusrattenbestrijding (MRB)	
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor 'gemene rekening'
Vestigingsplaats	
Ingangsdatum	1-jul-2011
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i> De bestrijding van 'muskus- en beverratten' is per 1 juli 2011 een taak van de waterschappen geworden. De samenwerking met andere waterschappen is gestart op 1 januari 2012. De verdeling van de kosten is: Rijn en IJssel (10,4%), Vallei en Veluwe (18,2%), Rivierenland (47,5%) en Hollandse Delta (23,9%). De organisatie en uitvoering is ondergebracht bij waterschap Rivierenland. Er is nieuwe besluitvorming omtrent de strategie van de muskusrattenbestrijding. Om de oude strategie te realiseren én vast te houden leverde elk waterschap dan wel samenwerkingsverband een vergelijkbare inzet naar rato van omvang en type gebied. Nu de strategie is gewijzigd gaan er verschillen ontstaan tussen de waterschappen. Om onrechtvaardigheid bij de verdeling van de lasten te voorkomen en de voor de	

muskusrattenbestrijding belangrijke solidariteit te behouden is tegelijk met het besluit tot de invoering van de nieuwe strategie daarom afgesproken dat er een voorstel uitgewerkt wordt voor de bekostiging van deze nieuwe strategie.

Financieel belang

De bijdrage voor 2022 bedroeg € 2.129.000, betreffen de verdeling van landelijke kosten. De bijdrage voor 2023 wordt geschat op € 2.339.000 dit betreft 25% solidariteit muskusratten en de huidige verdeling landelijke kosten.

Het compromisvoorstel gaat uit van 3 stapsgewijze verhogingen in 2023, 2027 en 2031.

- 2022 huidige verdeling landelijke kosten
- 2023-2026 25% solidariteitsfinanciering muskusratten + huidige verdeling landelijke kosten
- 2027-2030 50% solidariteitsfinanciering muskusratten + nieuwe verdeling landelijke kosten
- 2031 e.v. 100% solidariteitsfinanciering muskusratten + nieuwe verdeling landelijke kosten

Bestuurlijk belang

Er vindt bestuurlijk overleg plaats. Namens WSHD neemt collegelid Henk van der Drift deel aan het bestuurlijk overleg.

Financiële kerncijfers

- Eigen vermogen
- Vreemd vermogen
- Resultaat

Relatie met programma

Waterkeringen

Risico's

Overige informatie

Financieel verrekenmodel

1. Waterschap Rivierenland stelt voor de kosten van de werkzaamheden, genoemd in artikel 3 van deze overeenkomst voor gemene rekening, vooraf jaarlijks een begroting op.
2. De te verrekenen kosten vloeien voort uit de jaarrekening van waterschap Rivierenland.
3. Het bepaalde in dit artikel is van toepassing bij het vaststellen van de financiële verhoudingen tussen de waterschappen in geval van verrekening van de kosten die met deze overeenkomst zijn gemoeid, en in geval van het opstellen van een liquidatieplan bij opzegging of beëindiging van de overeenkomst.
4. De waterschappen nemen deel voor:
 - a. wat betreft waterschap Rijn en IJssel voor 10,4%,
 - b. wat betreft waterschap Vallei en Veluwe voor 18,2%,
 - c. wat betreft waterschap Hollandse Delta voor 23,9%,
 - d. wat betreft waterschap Rivierenland voor 47,5%.

Genoemde percentages gelden eveneens voor de onderlinge verrekening van financiële gevolgen van risico's. Onder deze risico's worden in ieder geval verstaan de risico's die waterschap Rivierenland loopt in de bijzondere situaties, zoals genoemd in artikel 10 van de overeenkomst.

Genoemde vooraf vastgestelde percentages zullen vervolgens jaarlijks worden toegepast op de door waterschap Rivierenland daadwerkelijk te dragen kosten en de financiële gevolgen van risico's.

Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Ingangsdatum	5-mei-1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)		
De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.		
Financieel belang		
De deelneming van Hollandse Delta in deze AAA-bank bedraagt opgebouwd uit 1893 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en (van de 8.511) 143 aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.		
Bestuurlijk belang		
Het recht bestaat de Algemene Vergadering van Aandeelhouders te bezoeken.		
Financiële kerncijfers	31-dec-2020	31-dec-2021
- Eigen vermogen	1.827.000.000	1.902.000.000
- Vreemd vermogen	104.729.000.000	93.791.000.000
- Resultaat	81.000.000	121.000.000
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's		
Overige informatie		

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Klaaswaal
Ingangsdatum	1-jan-2005
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>	
De uitvoering van de belastingheffing en invordering van de waterschapsbelastingen is ondergebracht bij de gemeenschappelijke regeling SVHW.	

Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling (SVHW)

Financieel belang

Voor 2023 wordt de bijdrage aan de dienstverlening door SVHW begroot op € 4.227.200 (de bijdrage in 2022 bedroeg € 4.110.000).

Bestuurlijk belang

De 14 deelnemende gemeentelijke colleges leveren elk één lid, en het dagelijks bestuur van het waterschap Hollandse Delta levert twee leden (Henk van der Drift en Dorenda Gerts). Het aantal stemmen van waterschap Hollandse Delta bedraagt 8. De overige Deelnemers behouden 1 stem. Het minimaal aantal benodigde Deelnemers om de vergadering van het Algemeen Bestuur te openen is 9. De stemverhouding in het Algemeen Bestuur is 8 stemmen voor WSHD op een totaal van 22 stemmen. Dit komt overeen met een 36,3% van de stemmen.

Financiële kerncijfers	31-dec-2020	31-dec-2021
- Eigen vermogen	693.000	849.000
- Vreemd vermogen	7.194.000	6.159.000
- Resultaat	-102.000	228.000

Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen
-----------------------	---------------------------

Risico's

Overige informatie

STOWA

Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Den Haag (statutair)
Ingangsdatum	13-sep-1971

Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)

STOWA ontwikkelt, vergaart en verspreidt kennis die nodig is om de opgaven van de regionale waterbeheerders goed uit te voeren.

Financieel belang

De bijdrage voor 2023 bedraagt € 574.022 (bijdrage 2022: € 521.838).

Bestuurlijk belang

In het bestuur van de STOWA zitten minimaal 4 en maximaal 6 waterschapsvertegenwoordigers. Momenteel is WSHD niet direct vertegenwoordigd in het STOWA bestuur.

Financiële kerncijfers	31-dec-2020	31-dec-2021
- Eigen vermogen		
- Vreemd vermogen		
- Resultaat		

Relatie met programma	Waterkeringen, Water, Waterketen en Bestuur en organisatie
-----------------------	--

STOWA

Risico's

Overige informatie

Enkele onderwerpen, die momenteel vanuit STOWA worden opgepakt, gestimuleerd of ondersteund:

- Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (Energie- en grondstoffenfabriek, Platform Water en Energie)
- Integrale oplossingen in de waterketen (bijv. medicijnresten, Expertgroep Waterfabriek)
- Innovatie in de waterveiligheid (o.a. MLV, dijken op veen)
- Normering regionale waterkeringen (overstromingsklassen)
- Inspectie waterkeringen (Handboek)
- Expertgroep Windturbines en Waterkeringen (kennisuitwisseling)
- Expertisenetwerk Pijpleidingen (kennisuitwisseling)
- Kennisplatform Risicobeheersing (kennisuitwisseling)
- Innovatie in het Waterbeheer (flexibel peilbeheer, visvriendelijke gemalen)
- Zorgplicht waterkeringen
- Ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid (o.a. onderzoek naar haalbaarheid van zon op dijken en aquathermie, technologieontwikkeling op het gebied van terugwinnen energie en grondstoffen uit afvalwater)
- Ontwikkelingen rond de verwijdering van medicijnresten (Innovatie Programma Microverontreinigingen)
- Ontwikkelingen rond pfas in influent, effluent en slib
- Verdrogingsbestrijding en beschikbaarheid van zoet water (Aquaconnect)

Unie van Waterschappen		
Rechtsvorm	Vereniging	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Ingangsdatum	1-jan-1927	
<i>Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)</i>		
De Nederlandse waterschappen zijn verenigd in de Unie van Waterschappen. De Unie behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie van Waterschappen treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de regering, internationale instanties, de rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. De Unie neemt deel in veel overleg- en adviesorganen en is betrokken bij de ontwikkeling van het rijksbeleid, regelgeving en beleidsnota's voor waterbeheer. De Unie neemt ook het initiatief zelf onderwerpen op de politieke agenda te zetten.		
De Unie opereert op basis van de volgende visie:		
• De Unie wil leidend zijn in de strategische discussie over regionaal waterbeheer, in zowel nationale als internationale context, met als doel: duurzaam waterbeheer. • De Unie is een inspirerende gesprekspartner over regionaal waterbeheer en dus aanwezig op plekken waar belangrijke besluiten worden genomen. • De Unie excelleert in strategisch netwerken, speelt adequaat in op veranderingen, neemt initiatieven, is communicatief in het inspireren en verbinden en kent de 'ins and outs' van de Haagse en Brusselse bureaucratie.		
Het Uniebureau anticipeert op veranderende wensen van waterschappen, veranderende maatschappelijke vraagstukken en toenemende internationalisering. De beoogde proactieve inzet van het Uniebureau, als ondersteuner van het bestuur, wordt bereikt met een organisatiestructuur die op samenwerking is gericht.		
<i>Financieel belang</i>		
Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. De bijdrage voor 2022 bedroeg € 0,7 miljoen.		
<i>Bestuurlijk belang</i>		
Het hoogste orgaan van de Unie van Waterschappen is de ledenvergadering. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting. De ledenvergadering vergadert 4 keer per jaar. Uit de ledenvergadering worden de leden van het bestuur gekozen. Formele besluitvorming vindt plaats in het bestuur en in de ledenvergadering.		
Per beleidsterrein is een bestuurlijke Uniecommissie waarin de portefeuillehouders van alle waterschappen zitting hebben. Per beleidsterrein wordt in de commissie het beleid van de Unie voorbereid en deels vastgesteld. De bestuurlijke commissies worden geadviseerd door ambtelijke werkgroepen. Hierin heeft een beperkt aantal waterschapsmedewerkers zitting.		
<i>Financiële kerncijfers</i>	<i>31-dec-2020</i>	<i>31-dec-2021</i>
- Eigen vermogen	1.993.366	3.134.712
- Vreemd vermogen	15.546.462	23.412.109
- Resultaat	215.815	1.141.344
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	

Unie van Waterschappen

Risico's

In 2016 heeft de NWB een kredietfaciliteit verstrekt aan de unie van waterschappen ter grootte van € 2.000.000. Alle leden van de unie van waterschappen, met uitzondering van hoogheemraadschap van Delfland, staan garant voor de juiste nakoming van de verplichting tot betaling van al hetgeen de NWB Bank van de Unie van Waterschappen dan wel haar rechtsopvolger onder algemene titel te vorderen heeft of zal hebben.

In 2017 heeft de NWB een geldlening verstrekt aan de Unie van Waterschappen onder borgstelling van alle waterschappen. Deze borgstelling is verdeeld onder de waterschappen op basis van de belastingopbrengst 2016. Voor WSHD betekent dit een borgstelling van 5,8% van de lening van € 6.013.268. Eind 2021 was de hoogte van de verstrekte geldlening nog circa € 5 miljoen.

Overige informatie

Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen (VZHW)

Rechtsvorm	Vereniging
Vestigingsplaats	Delft
Ingangsdatum	22-dec-1910

Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)

De behartiging van de belangen van de waterschappen in het algemeen en in het bijzonder van die, welke geheel of gedeeltelijk in de provincie Zuid-Holland zijn gelegen. Zij verricht al datgene dat in het belang is of kan zijn voor een goede taakuitoefening door de aangesloten waterschappen. De volgende waterschappen zijn aangesloten: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Hoogheemraadschap van Rijnland, Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, waterschap Hollandse Delta, waterschap Rivierenland en waterschap Amstel, Gooi en Vecht.

De Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen brengt de waterschapbestuurders samen in overleggen om hun waterschapsbelangen en –taken af te stemmen en om in gezamenlijkheid standpunten en ideeën te ontwikkelen om burgers, partners en overheden tegemoet te kunnen treden. In dit kader zijn er afzonderlijke samenkomsten van de dijkgraven en de vakportefeuillehouders.

Financieel belang

De bijdrage voor 2023 is vastgesteld op € 0,-.

Bestuurlijk belang

Er worden 4 vergaderingen per jaar gehouden. Daarnaast wordt regelmatig overlegd met de Gedeputeerde Water van de provincie Zuid-Holland en de HID van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid. Elk jaar organiseert één van de ZH-waterschappen de VZHW-waterschapsdag voor bestuurders en belangstellenden.

Financiële kerncijfers

31-dec-2020

31-dec-2021

Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen (VZHW)		
- Eigen vermogen	15.084	17.589
- Vreemd vermogen	0	3.025
- Resultaat	2.505	2.505
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's		
Het risico is beperkt tot de jaarlijkse financiële bijdrage aan de vereniging.		
Overige informatie		

7.6 Lijst van begrippen en afkortingen

AGV	Waterschap Amstel Gooi en Vecht	m3	kubieke meter
ALM	Asset Lifecycle Management	MER	Main Equipment Room
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming	MFR	Metropolitane fietsroute
BEC	bio-energiecentrale	MLV	Meerlaagsveiligheid
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid	MIn.	Miljoen
Burap	Bestuursrapportage	MRB	Muskusrattenbeheer
CMK	Compenserende maatregelen kierbesluit	MRDH	Metropoolregio Rotterdam Den Haag
COVID-19	Coronavirus disease 2019	NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
CO2	Koolstofdioxide	NBWS	Nieuwe besturing watersysteem
CRM	Customer Relationship Managementsysteem	NBWS-BOS	Informatie- en besturingssysteem
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek	NWBS-TA	Nieuwe Besturing Watersysteem –Technische Automatisering
D&H	Dijkgraaf en heemraden	nHWBP	Nieuw Hoogwaterbeschermingsprogramma
DPRA	Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie	NWB	De Nederlandse Waterschapsbank N.V.
DRSH	Delfland, Rijnland, Schieland, Hollandse Eilanden en Waarden	OTO	Opleiden, trainen en oefenen
EMU	Europese Monetaire Unie/Economische en Monetaire Unie	P&C	Planning en control
Fido	Financiering decentrale overheid	PDOK	Publieke Dienstverlening Op Kaart
FTE	Fulltime-equivalent	PFAS	Poly- en perfluoralkylstoffen
GWV	Grond-, weg- en waterbouw	PHA	PolyHydroxyAlkanooat, een bioplastic
GOA	Grensoverschrijdend afvalwater	POP3	PlattelandsOntwikkelingsProgramma 3
GR	Gemeenschappelijke Regeling	rwzi	Rioolwaterzuiveringsinstallatie
Ha	Hectare	SBB	Staatsbosbeheer
HHD	Hoogheemraadschap van Delfland	SGBP	Stroomgebiedbeheersplannen
HHNK	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	SNB	Slibverwerking Noord-Brabant
HHSK	Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard	SOK	Samenwerkingsovereenkomst
HoO	Huis op Orde	Stowa	Stichting toegepast onderzoek waterbeheer
(NV) HVC	Huisvuilcentrale Noord Nederland	SVI	Slibverbrandingsinstallatie
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma	SVHW	Samenwerkingsverband Vastgoed informatie Heffing en Waardebepaling
HWH	Het Waterschapshuis	TA	Technische Automatisering
IBOI	Index voor Bruto OverheidsInvesteringen	v.e.	Vervuilingseenheden
ICT	Informatie- en communicatietechnologie	VLRT-4	Vier vervroegde landelijke rapportage toetsing
KPI (kpi's)	Kritische Prestatie Indicatoren	VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
KPR	Kennisplatvorm Risicobenadering	VNK	Veiligheid Nederland in Kaart
KRW	Kaderrichtlijn Water	VP	Voorne-Putten

VV	Verenigde Vergadering
VZHW	Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen
V3T	Verlengde 3e toetsing
WBP	Waterbeheerprogramma
Wet Fido	Wet Financiering decentrale overheden
WgBP	Wegenbeheerprogramma
WKK	Warmtekrachtkoppeling
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WSHD	Waterschap Hollandse Delta
ZV3T	Zettingsvloeiing derde toetsronde
ZZL	Waterschap Zuiderzeeland